
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Gazi
1926

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ SOSYAL BECERİ VE PROBLEM DAVRANIŞLARI İLE TEKNOLOJİK CİHAZ KULLANIMI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Büşra Güllü ÖZTÜRK

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

OCAK, 2021

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren on iki (12) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Büşra Güllü
Soyadı : ÖZTÜRK
Bölümü : Temel Eğitim
İmza :
Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sosyal Beceri ve Problem Davranışları ile Teknolojik Cihaz Kullanımı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

İngilizce Adı : Investigation of the Relationship between Social Skills and Problem Behaviors of Preschool Children and Their Use of Technological Devices

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazım sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığımı tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı : Büşra Güllü ÖZTÜRK
İmza :

JÜRİ ONAY SAYFASI

Büşra Güllü ÖZTÜRK tarafından hazırlanan "Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sosyal Beceri ve Problem Davranışları ile Teknolojik Cihaz Kullanımı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Temel Eğitim Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Gülhan GÜVEN
Temel Eğitim Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi ……

Başkan: Prof. Dr. Ümit DENİZ
Temel Eğitim Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi ……

Üye: Doç.Dr. Özlem ŞİMŞEK ÇETİN
Temel Eğitim Anabilim Dalı, Kırıkkale Üniversitesi ……

Tez savunma tarihi:23/12/2020
Bu tezin Temel Eğitim Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Yücel GELİŞLİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Değerlilerim Babaannem ve Büyükbabama...

TEŞEKKÜR

Araştırma dönemim boyunca ilgisi, sabrı, akademik rehberliği, sevgisi ve motive eden yaklaşımıyla beni cesaretlendiren, her zaman yanımda olduğunu hissettiğim değerli hocam ve tez danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Gülhan GÜVEN' e en içten saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmamda veri toplama aracı olarak kullandığım "Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği" için Sayın Prof. Dr. Fatma ALİSİNANOĞLU ve Sayın Prof. Dr. Saide ÖZBEY' e, "Okul Öncesi Çağındaki Çocukların Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşleri Ölçeği" için Sayın Seray KILINÇ' a, verdikleri izinler için; ölçekleri uygulamamda yardımcı olan okul yöneticileri, öğretmenler ve ailelere çok teşekkür ederim. Araştırmama sunduğu değerli görüş ve katkılarıyla, çalışma şekli ve nazikliğiyle kendime örnek aldığım Sayın Prof. Dr. Ümit DENİZ'e ve araştırmamla ilgili değerli fikirlerini belirten Sayın Doç. Dr. Özlem ŞİMŞEK ÇETİN'e teşekkür ederim. Araştırmamla ilgili verdiği değerli bilgileri, rehberliği ve motive edici cümleleri için Sayın Doç. Dr. Murat ESKİL ve değerli eşi Sayın Öznur ESKİL' e teşekkür ederim.

Hayatımın her alanında maddi ve manevi koşulsuz şartsız bir şekilde bana sevgilerini sunan, attığım her adımda bana inanan, kendimi geliştirmem için bana fırsatlar veren, o güzel yürekleriyle beni yetiştirerek şuanki ben olmamı sağlayan, araştırma sürecinde benden çok heyecanlanıp yaşadığım her zorlukla benimle beraber üzülen, emeklerini haklarını asla ödeyemeyeceğim canım babaannem Güllü ÖZTÜRK ve canım büyükbabam Ramazan ÖZTÜRK teşekkürlerimin ve minnetimin en büyüğü sizler için...

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ SOSYAL BECERİ VE PROBLEM DAVRANIŞLARI İLE TEKNOLOJİK CİHAZ KULLANIMI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Büşra Güllü ÖZTÜRK

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Ocak, 2021

ÖZ

Araştırma 48-72 aylık okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışları ile teknolojik cihaz kullanımı arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Batman ili Merkez ilçesinde bulunan bağımsız anaokullarına devam eden 48-72 aylık 183 çocuk ve bu çocukların anne-babaları oluşturmaktadır. Araştırmada "Genel Bilgi Formu", "Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği (PKBS-2)", "Okul Öncesi Çağındaki Çocukların Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşleri Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde teknolojik cihaz kullanım puanları normal dağılım göstermediği için nonparametrik testlerden "Mann-Whitney U" ve "Kruskall-Wallis H" testi kullanılmıştır. Okul öncesi dönem çocuklarının teknolojik cihaz kullanımı ile sosyal beceri ve problem davranışları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla "Spearman Rho Korelasyon Katsayısı" belirlenmiştir. Araştırmada çocukların teknoloji kullanımları arasında 5 yaş grubunda, ebeveyn yaşına göre 36-45 yaş grubunda ve ilk defa teknolojik cihazları kullanmaya başlama ayına göre 12 ve 24. ay gruplarında anlamlı farklılık görülürken; çocuk cinsiyeti, ebeveyn cinsiyeti, öğrenim durumu, kardeş sayısına göre anlamlı farklılık görülmediği sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların sosyal becerileri ilk defa teknolojik cihazları kullanmaya başlama ayına göre 12. ay ve 60-72 ay grubunda anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların problem davranışları ilk defa teknolojik cihazları kullanmaya başlama ayına göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Ayrıca çocukların teknoloji kullanımı ile sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı, pozitif yönde ve düşük düzeyde ilişki; teknoloji kullanımı ile problem davranış düzeyleri arasında anlamlı olmayan, pozitif

yönde ve düşük düzeyde ilişki; sosyal beceri ölçeği ile problem davranış düzeyleri arasında anlamlı, pozitif yönde ve düşük düzeyde ilişki olduğu saptanmıştır. Yapılacak araştırmaların şehir merkezinde yer alan okullar ve kırsalda bulunan okullarda eğitime devam eden çocuklar dahil edilerek karşılaştırmalı bir araştırma olarak yapılması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler : Okul Öncesi Eğitim, Sosyal Beceri, Problem Davranış, Teknolojik Cihaz

Sayfa Adedi : 104

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Gülhan GÜVEN

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN SOCIAL SKILLS AND PROBLEM BEHAVIORS OF PRESCHOOL CHILDREN AND THEIR USE OF TECHNOLOGICAL DEVICES

(Master Thesis)

Büşra Güllü ÖZTÜRK

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

January, 2021

ABSTRACT

This research was conducted to examine the relationship between the social skills and problem behaviors of pre-school children who are 48-72 months old and their use of technological devices. The research is in the model of coherent scanning which is one of the general scanning models. The study group of the study consists of 183 children aged 48-72 months who attend independent kindergartens in the central district of Batman province in the 2019-2020 academic year and their parents. In this study, "General Information Form", "Preschool and Kindergarten Behaviours Scales (PKBS-2)" and "Parents'Views Scale on the use of Technology by pre-school children" were applied. As the technological device usage scores do not show normal distribution in the analysis of the data, the "Mann-Whitney U" and "Kruskall-Wallis H" tests, which are among the nonparametric tests, were used. The "Spearman Rho Correlation Coefficient" was determined to determine the relationship between preschool children's use of technological devices and their social skills and problem behaviors. As a result of the research, Among the technology use of children, 5-year-old group, 36-45-year-old group by parental age and 12th-24th-month-old group by the month of starting to use technological devices for the first time differ significantly. Among the technology use of children, 5-year-old group, 36-45-year-old group by parental age and 12th-24th-month-old group by the month of starting to use technological devices for the first time differ significantly. Whereas there is no significant difference according to variables such as the gender of the children and the

gender of parents, the educational level and the number of siblings. The social skills of the children indicate that they use the first technological devices, according to the starting month and 60-72 months. The problem behaviors of the cildren do not show significance compared to the month of showing that they used the first technological devices. Furthermore, a low level of positive meaningful correlation has been found between children's use of technology and social skill levels of children. A low level of positive meaningless correlation has been observed between the usage of technology and problem behavior level. It has been determined that there is a low level of positive meaningful correlation between social skills scale and problem behavior level. It can be suggested that the studies should be contucted as a comparative study by including the schools in the city center and the children who contiune their education in rural schools.

Key Words : Preschool Education, Social Skill, Problem Behavior, Technological Device

Page Number : 104

Supervisor : Lecturer Dr. Gülhan GÜVEN

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI ii
JÜRİ ONAY SAYFASI iii
TEŞEKKÜR v
ÖZ vi
ABSTRACT viii
İÇİNDEKİLER x
TABLOLAR LİSTESİ xii
BÖLÜM I. GİRİŞ 1
1.1. Problem Durumu 1
1.2. Araştırmanın Amacı 4
1.3. Araştırmanın Önemi 4
1.4. Araştırmanın Varsayımları 6
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları 7
1.6. Tanımlar 7
BÖLÜM II. KAVRAMSAL ÇERÇEVE 9
2.1. Sosyal Gelişim 9
2.2. Sosyal Beceri 10
2.2.1. Sosyal Becerilerin Gelişimini Etkileyen Faktörler 12
2.2.2. Sosyal Beceri Gelişiminde Ailenin Rolü 14
2.2.3. Sosyal Becerilerin Okul Öncesi Dönemdeki Önemi 17
2.2.4. Sosyal Becerilerin Gelişiminde Öğretmenin Rolü 19
2.2.5. Okul Öncesi Dönemde Problem Davranış 22
2.2.6. Okul Öncesi Dönemde Problem Davranışların Önlenmesinde Ailenin Rolü 25
2.3. Okul Öncesi Dönemde Teknolojik Cihaz Kullanımı 26

2.3.1. Okul Öncesi Dönemde Teknolojik Cihaz Kullanımının Yararları 28
2.3.2. Okul Öncesi DönemdeTeknolojik Cihaz Kullanımının Zararları 29
2.3.3. Okul Öncesi DönemdeTeknolojik Cihaz Kullanımında Ailenin Rolü 30
BÖLÜM III. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....33
3.1. Sosyal Beceri ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....33
3.2. Teknoloji İle İlgili Yapılan Araştırmalar 40
3.3. Problem Davranış İle İlgili Yapılan Araştırmalar.....44
BÖLÜM IV. YÖNTEM 47
4.1. Araştırmanın Modeli 47
4.2. Araştırmanın Çalışma Grubu.....47
4.3.Veri Toplama Araçları 48
4.3.1. Genel Bilgi Formu 48
4.3.2. Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği(Preschool and Kindergarden Behaviour Scales (PKBS–2)) 48
4.3.3. Okul Öncesi Çağındaki Çocukların Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşleri Ölçeği.....50
4.4. Verilerin Toplanması.....51
4.5. Verilerin Analizi.....51
BÖLÜM V. BULGULAR VE TARTIŞMA.....54
5.1. Çocukların ve Ebeveynlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular 54
5.1.1. Teknoloji Kullanımına İlişkin Bulgular.....56
5.1.2. Sosyal Beceri ve Problem Davranışlara İlişkin Bulgular 69
BÖLÜM VI. SONUÇ VE ÖNERİLER 75
6.1. Çocukların ve Ebeveynlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Sonuçlar 75
6.2. Teknoloji Kullanımına İlişkin Sonuçlar 75
6.3. Sosyal Beceri ve Problem Davranışlara İlişkin Sonuçlar.....77
6.4. Öneriler.....77
KAYNAKLAR.....79
EKLER.....101
EK-1. Milli Eğitim İzin Yazısı.....102
EK-2. İzin Yazısı 103
EK-3. Genel Bilgi Formu.....104

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.*Ölçeklerden elde edilen puan dağılımına ait Kolmogorov-Smirnov Z testi sonuçları* *52*
Tablo 2.*Araştırmaya katılan çocukların ve ebeveynlerin demografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları* *54*
Tablo 3.*Araştırmaya katılan ailelerin sahip oldukları teknolojik cihaz frekansı ve yüzde dağılımı* *55*
Tablo 4.*Okul öncesi çağındaki çocuklarının teknoloji kullanımına ilişkin madde puanları* *55*
Tablo 5.*Okul öncesi dönem çocuklarının teknoloji kullanımı hakkında ebeveyn görüşleri ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre Mann-Whitney U testi sonuçları* *56*
Tablo 6.*Okul öncesi dönem çocuklarının teknoloji kullanımı hakkında ebeveyn görüşleri ölçeği puanlarının yaş değişkenine göre Kruskall-Wallis H testi sonuçları* *58*
Tablo 7.*Okul öncesi dönem çocuklarının teknoloji kullanımı hakkında ebeveyn görüşleri ölçeği puanlarının ebeveyn cinsiyeti değişkenine göre Mann-Whitney U testi sonuçları* *60*
Tablo 8.*Okul öncesi dönem çocuklarının teknoloji kullanımı hakkında ebeveyn görüşleri ölçeği puanlarının ebeveyn yaş aralığı değişkenine göre Kruskall-Wallis H testi sonuçları* *61*
Tablo 9.*Okul öncesi dönem çocuklarının teknoloji kullanımı hakkında ebeveyn görüşleri ölçeği puanlarının ebeveyn öğrenim durumu değişkenine göre Kruskall-Wallis H testi sonuçları* *63*
Tablo 10. *Okul öncesi dönem çocuklarının teknoloji kullanımı hakkında ebeveyn görüşleri ölçeği puanlarının ailedeki çocuk sayısı değişkenine göre Kruskall-Wallis H testi sonuçları* *64*

Tablo 11. *Okul öncesi dönem çocuklarının teknoloji kullanımı hakkında ebeveyn görüşleri ölçeği puanlarının teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayı değişkenine göre Kruskall-Wallis H testi sonuçları*.....66
Tablo 12. *Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri ölçeği puanlarının çocukların ilk defa teknolojik cihaz kullanma ayı değişkenine göre Kruskall-Wallis H testi sonuçları*.....69
Tablo 13. *Okul öncesi dönem çocuklarının problem davranış ölçeği puanlarının çocukların ilk defa teknolojik cihaz kullanma ayına göre Kruskall-Wallis H testi sonuçları*.....71
Tablo 14. *Çocukların "okul öncesi çağındaki çocukların teknoloji kullanımı hakkında ebeveyn görüşleri ölçeği"nden aldıkları puanlarla "Sosyal Beceri Ölçeği" ve "Problem Davranış Ölçeği" nden aldıkları puanlara ilişkin Spearman Korelasyon testi*.....72

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde yapılan araştırmanın problem durumu açıklanarak araştırmanın amacı ifade edilmiş, alt problemlere yer verilmiş; araştırmanın önemine değinilerekaraştırmanın sınırlılıkları belirtilmiş ve bazı terimlerin işlevsel tanımlamaları yapılmıştır.

1.1. Problem Durumu

İnsanlar doğduğu andan itibaren kendini sosyal bir yaşamın içinde bulmaktadır. Birey içinde bulunduğu toplumun davranışlarını, tutumlarını ve kendisinden beklenen davranışları sosyalleşerek öğrenir. Sosyalleşme süreci, bireyin doğduğu andan itibaren başlar ve hayat boyu devam eder. Okul öncesi dönem çocuk gelişiminin en hızlı ve kritik yılları olup insan hayatının diğer dönemlerinin temelini oluşturmaktadır. Okul öncesi dönemde temeli atılan kişilik yapısının, ileri yaşlarda yön değiştirme veya aynı kalma olasılığı çok yüksektir. Okul öncesi eğitim, çocuğu topluma uyumlu bir birey olarak yetiştirmeyi amaçlamaktadır (Turan ve Aral, 2008).

Sosyal duygusal gelişim insanın hayatı boyunca gelişim göstermektedir. Sosyal gelişimin önemli kavramlarından biri olan sosyal beceriler, insanın hayatını çok yönlü olarak etkilemekle birlikte bireyin kişiler arası ilişkilerde davranışlarını uygun bir şekilde ortaya koyabilmesini sağlar. Sosyal gelişim düzeyi çocuğun akranlarıyla ve çevresindeki diğer bireylerle sosyal uyumunu ve iletişimini de etkilemektedir. Çocukların sosyal becerileri geliştikçe akademik başarıları olumlu yönde etkilenirken, saldırganlık gibi davranış problemleri ve akranları tarafından dışlanma ihtimalleri de azalmaktadır (Gülay, 2009; Akduman, Günindi ve Türkoğlu, 2015).

Sosyal becerilerin gelişimi ilk olarak ailede başlar, okul öncesi eğitim ile desteklenerek şekillenir. Aile ortamı; çocuğun gelişimini, başarısını, kişiliğini ve toplumsal uyumunu etkileyen önemli etkenlerden birisidir. Ailedeki bireylerin çocukla olan etkileşimleri,

çocuğun ailedeki yerini belirler. Aile, çocuğun sosyal ve duygusal gelişimini hızlandıran ve geliştirip şekillendiren bir etkiye sahiptir. Bu dönemde ailelerin çocuklarına karşı tutumları, iyi bir rol model olmaları ve çocuk ilegeliştirdikleri olumlu iletişim büyük önem taşımaktadır (Kandır ve Alpan, 2008). Sosyal beceriler ilk önce anne ve babalarla iletişim ve etkileşim kurarak başlamakta; daha sonra kardeşlerin, akranların ve anne baba dışındaki yetişkinlerin iletişime katılmasıyla gelişmektedir. Bu süreçte anne ve baba çocuğa sevgi verip onun için güven ortamı sağlamalı, çocuklarının yeteneklerinin gelişimine yardım edip davranışlarını şekillendirmelidir. Çocuğa uyması gereken kuralları öğreterek gerektiğinde çocuğu denetleyip geri dönütler vermeli vekurallara uymasını sağlamalıdır. Aile, çocukların sosyalleşme sürecinde tek etken değildir fakat bu süreçte en etkiliunsur olarak görülmektedir. Çünkü ilk etkileşim ailede başlar. Çocuk sosyal becerilerini, kişilik yapısını, topluma karşı sosyal uyumlarını ve değerlerini aile yaşamında deneyimleyerek öğrenmektedir (Bazarbashı, 2014; Sergin ve Giverts, 2003). İlgili ve duyarlı bir ailede, çocuğun duyguları doğru şekilde algılanarakfikirleri ve istekleri dikkate alınır. Bu sayede çocuğun ihtiyaçları uygun bir biçimde ve zamanında karşılanabilir. Aile üyeleri ile güvene dayalı sağlıklı bir ilişki kurabilen çocuk, toplumsal ilişkilerde kendini güvende hissederekgerekli becerileri kazanabilir. Sosyal becerilerin kazanılamaması veya eksik kazanılmasıçocuğun sosyal ilişkilerinde yetersizlikler yaşamasına, diğer insanlarla uyum güçlükleri ve problem davranışlara neden olabilmektedir (Şahin, 2001). Kişilik gelişiminin genellikle tamamlandığı erken çocukluk döneminde, birçok nedene bağlı olarak ortaya çıkabilen bu problem davranışlar, çocuğun gelecek yaşamında arkadaşlarıyla ve sosyal çevresiyle olan iletişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle, problem davranışların erken dönemde farkına varılması, bu davranışa neden olan etkenlerin öğrenilmesi ve çözülmesi davranışın kalıcı hale gelmemesi açısından oldukça önemlidir. Çocuklar sosyal kabul ve problem davranışları hem akranlarından hem ailelerinden gözlem yoluyla öğrenmektedir. Çocuğun gelişim sürecini sağlıklı bir şekilde sürdürmesi, sosyal becerilerinin artırılmasına ve problem davranışlarının azaltılmasına bağlıdır (Luczynsk ve Hanley, 2013, s. 356; Taner-Derman ve Başal, 2013).

Teknoloji; yaşamımızı kolaylaştıran, bir amaca bağlı yeni bir ürün ortaya çıkaran, gelişip değişen, sürekli güncellenen bir bilim dalıdır. Teknolojininbu kadar hızlı ilerlemesiyle cep telefonu, bilgisayar ve tablet gibi cihazlar hayatımızın vazgeçilmezleri arasına girerek genellikle her evde bulunmaktadır. Teknolojik cihazlar aktif olarak günlük hayatta kullanıldığı için çocuklar da bu cihazlar ile erken yaşlarda tanışmaktadır (Kartal ve Güven,

2006). Çocuklar doğdukları ilk andan itibaren teknolojik cihazlar ile tanışarakzamanla bu cihazları oyun oynama, müzik dinleme, film izleme amacıyla kullanmaktadır. Etrafındaki insanların teknolojik cihaz kullanımını gözlemleyip model alan çocuklar, ilk önce pasif olarak çizgi film, şarkı, video, oyun, reklam gibi görsellere maruz kalmaktasonra da kendi istekleri doğrultusunda teknolojik cihazları kullanmaktadır. Cep telefonları, bilgisayar ve tabletler gibi teknolojik cihazlar; evde, okulda, iş ortamında insanlarınhayatlarına etki ederek çocuk-genç-yetişkin fark etmeksizin insanlar tarafından yoğun bir şekilde kullanılmaktadır.

Çocukların teknolojik cihaz kullanımı konusunda bilinçlendirilmesinde ailelere birtakım görevler düşmektedir. Dikkat süresi kısa olan okul öncesi dönem çocuklarının teknolojiye denetimsiz olarak maruz bırakılması sonucunda pek çok zarar ortaya çıkabilmektedir. Bu zararların etkisini azaltmak veya önlemek adına ailelerin, çocuğun hangi programları ne kadar süre izleyeceğine karar vermesi ve çocuğa teknoloji kullanımıyla ilgili belli sınırlar çizmesi önem arz etmektedir. Bu dönem çocuklarının gerçek ve gerçeküstü olaylar arasındakifarkı anlayamadığı düşünüldüğünde, teknolojik cihazlar sanal bir dünya yaratarak çocukların zihinlerinde karışıklık oluşmasına neden olabilmektedir. Çocukların teknolojik cihaz kullanım sürelerinin artması aile içi iletişimi azaltarak iletişim sorunlarının oluşmasına veya aile bireyleri arasında kopukluklar yaşanmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, çocukların teknolojik cihaz kullanımınlarınabelirli sınırlar konulması, doğru kullanımın model olarak öğretilmesi ve kontrol altına alınması önemli görünmektedir.

Sosyal beceriler, bireylerin diğer bireyler ile daha güçlü bir iletişimkurarak sosyal ortamlarda onaylanmayan davranışlardan kaçınmasını ve sosyal olarak onaylanan öğrenilmiş davranışlarını kazanmasını sağlar (Gresham ve Elliot, 1990). Okul öncesi eğitim kurumları çocuğun ebeveyni ve çevresindeki insanlar dışında toplumla ilk defa karşılaştığı yerdir. Çocuk bu yeni ortamda arkadaşları ve öğretmeniyle sağlıklı iletişim ve ilişki kurabilmek için bazı sosyal becerileri öğrenmek zorundadır (Önder, 2003). Teknoloji kullanımının bireylerin sosyal becerilerini geliştirici etkileri düşünüldüğünde ise okul öncesi dönemde çocukların bu becerileri edinimi mevcut önemi bir kat daha arttırmaktadır. Öte yandan artan teknolojik cihaz kullanımı çocuğun bu yeni sosyal becerileri edinmesinde ve adapte olmasında bazı sıkıntılar da yaratabilmektedir. Yapılan bazı araştırmalarda, bu cihazların çocukta saldırganlık davranışlarını arttırdığı, iletişim becerilerini azalttığı, çocuğun hayali arkadaşlar edinerek akran iletişimine gerek duymadığı ve çeşitli problem davranışları yarattığı görülmüştür. Günümüzde artık teknolojinin kullanılıp

kullanılamayacağı değil çocuklara zarar vermeden, en etkili ve verimli şekilde nasıl kullanabileceği üzerinde durulması gerekmektedir. Bu doğrultuda bu araştırmada "Okul öncesi dönem çocuklarının teknolojik cihaz kullanımları, sosyal beceri ve problem davranışlarını etkilemekte midir?" sorusuna yanıt aranmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Okul öncesi eğitimine devam eden 48-72 aylık çocukların teknolojik cihaz kullanımının sosyal beceri ve problem davranışlarına etkisinin incelenmesi amacı ile planlanan araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

1. Çocukların teknoloji kullanımına yönelik ebeveyn görüşleri; çocukların cinsiyeti, yaşı, kardeş sayısı, anne-baba yaşı, anne-baba öğrenim durumu ve çocukların teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayı değişkenlerine göre incelendiğinde teknoloji kullanımı puanlarında anlamlı farklılık göstermekte midir?
2. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların sosyal becerileri, teknolojik cihazları ilk defa kullanmaya başlama ayı değişkeni açısından incelendiğinde sosyal beceri ölçeğinden alınan puanlar arasında anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların problem davranışları, teknolojik cihazları ilk defa kullanmaya başlama ayı değişkeni açısından incelendiğinde problem davranış ölçeğinden alınan puanlar arasında anlamlı farklılık göstermekte midir?
4. Okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların sosyal beceri ölçeğinden alınan puanlar ile problem davranış ölçeğinden alınan puanlar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
5. Okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların teknolojik cihaz kullanım ölçeğinden alınan puanlar ile sosyal beceri ölçeğinden alınan puanlar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
6. Okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların teknolojik cihaz kullanım ölçeğinden alınan puanlar ile problem davranış ölçeğinden alınan puanlar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Günümüzde hayatımızın her alanında teknoloji ve teknolojik cihazları kullanmak kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu nedenle toplumun en küçük birimi olan aile ortamında da

teknoloji kullanımı hızla artmaktadır. Aile ortamındaki teknoloji kullanımı sosyal ilişkileri etkilemekte ve aile üyelerinin iletişimlerinde, birbirlerini anlamalarında ve davranışlarında sorunlara yol açabilmektedir. Ailenin bir üyesi olan çocuk, anne ve babasını gözlemleyerek onları model almaktadır. Çocuk sosyalleşmeyi ve iletişim kurmayı da ilk olarak ailesinde öğrenmektedir. Sosyal beceriler, çocukların farklı ortamlarda uygun davranışlar sergilemelerini sağlayarak diğer bireylerle sosyal etkileşimi başlatmayı ve sürdürmeyi öğrenmelerine yardımcı olur.

Okul öncesi dönem, çocukların davranışlarının büyük oranda şekillendiği bir dönemdir. Bu dönem çocuğunun gelişim ve ihtiyaçları göz önünde bulundurulduğunda çocuğun teknoloji kullanımının dikkatle ele alınması gerekir. Çocukların teknolojik cihazları rahatlıkla kullanmaya başladığı günümüzde, bu cihazların çocuklar üzerinde olumlu ve olumsuz etkilerinin olması kaçınılmazdır (Kılınç, 2015). Çocukların teknolojik cihazları kullanırken tercih yapma ve karar verme noktasında ailesinin rehberlik etmesine ihtiyacı vardır. Anne babaların teknolojik cihazlar hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması ve belli sınırlar koymaması sonucunda sergiledikleri serbest ve izin verici tutumlar; çocuğun tablet, telefon ve bilgisayar gibi teknolojik cihazları kolaylıkla amacı dışında kullanmasına neden olabilmektedir. Yapılan bir araştırmada, ebeveynlerin çocuklarını oyalamakamacıyla bilgisayar, tablet ve akıllı telefon gibi cihazlar verdiği görülmektedir. Bu araştırmaya göre teknoloji adeta çocuğun yeni bir aile üyesi olma sorumluluğunu üstlenmiştir. Teknolojik cihazların kontrollü kullanımının sağlanmadığı durumlarda çocuk için beden ve ruh sağlığı sorunları, sosyal uyum zorlukları, problem davranışların görülmesi ve gelişimsel bozukluklar gibi olumsuzluklar ile karşılaşılabilir. Anne babaların teknolojik cihaz kullanımı konusunda belli kurallar koyması, içeriği kontrol ederek çocuğun erişimini sağlaması, teknoloji kullanımı sırasında çocuklarıyla konuşup soru sorarak kullanımı aktif hale getirmesi çocuk ile etkileşimini güçlendirecektir.

Hayatımızın merkezinde yer alan teknolojinin çocukların sosyal hayatını etkilemekte olduğu düşünüldüğünde sosyal becerilerin niteliği ve problem davranışlar da önem kazanmaktadır. İki üç yaşlarında gelişmeye başlayan sosyal beceriler, eğitimde başarı ve sağlıklı zihin gelişimi için gereklidir (Merrell ve Wolfe, 1998). Sosyal bir varlık olan insan, başka insanlarla etkileşim kurmadan hayatını sürdüremez. Fizyolojik ihtiyaçların yanı sırainsan için sevgi, güven, arkadaşlık, saygı gibi ihtiyaçlar da oldukça önemlidir. Bu ihtiyaçları karşılamanın yolu kişiler arası iletişim kurmaktan, duygu ve düşüncelerini paylaşmaktan geçer. Etkili ve sağlıklı kişiler arası iletişim kişilerin sosyal becerilerin güçlü

olması ile sağlanır. Bireyin bulunduğu topluluğa adapte olması, o toplulukta kabul gören sosyal becerileri kazanması ile mümkündür (Çağdaş, 2009). Sosyal beceriler; bireyin sağlıklı iletişim kurup sürdürmesini sağlayan ve bireye yaşamının farklı alanlarında başarılı sonuçlar elde etmesi için katkıda bulunan birtakım öğrenilmiş davranışlardır (Uz-Baş, 2003). Bu davranışlar ile birey duygularını uygun bir biçimde ifade edebilir, kendi haklarını savunabilir, gerektiğinde kendine ters gelen istekleri geri çevirebilir ve başka insanlardan kolaylıkla yardım isteyebilir (Yatkın, 2012). Gözlem yoluyla da öğrenilen sosyal beceriler; iletişimi uygun şekilde başlatma, etkileşimlere tepki verme, sözel ve sözel olmayan davranışları barındırma, sosyal ödüllerle pekiştirildiği zaman kalıcı olma, bireyin çevresiyle etkileşimleri sonucu oluşma, bulunduğu çevrenin ve insanların kültüründen etkilenme gibi özellikleri barındırmasıyla bilişsel, davranışsal ve çevresel öğeleri içermektedir (Ogilvy, 2000). Sosyal becerileri öğrenmek ve sosyal ortamlarda kullanmak, kişinin sosyal gelişimini şekillendirerek etkilemektedir (Johns, Crowley ve Guetzboe, 2005).

Sosyal becerilerle ilgili okul öncesi alanında yapılan çalışmalara bakıldığında; okul öncesi çocuklarında sosyal beceri ve problem davranışlar ile ilgili birçok ölçek (Acun-Kapıkıran ve arkadaşları, 2006; Alisinanoğlu ve Özbey, 2009; Avcıoğlu, 2007; Aydoğan ve arkadaşları, 2012; Crick ve arkadaşları, 1997; Çorapçı ve arkadaşları, 2010; Gresham ve Elliot, 1990; Güven ve Işık, 2006; Karakuş, 2008; Kocayürük, 2000; Matson, Ratatory ve Helsel, 1983) geliştirilmiştir. Sosyal becerileri ve problem davranışları nelerin etkilediği farklı değişkenler (öğretmen algıları ve beklentileri, davranış eğitimi, evlilik çatışması, anne-baba tutum ve iletişim becerileri, mizaç, duygusal zeka, yaşam doyumları vb.) açısından incelenmiştir. Ancak okul öncesinde teknolojik cihaz kullanımı ve bu kullanımın sosyal beceri ve problem davranışlar açısından incelenmesi ile ilgili literatürde çok fazla araştırma bulunmamaktadır. Yapılan araştırmanın bu açıdan ilgili literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu nedenle araştırmada çocukların teknolojik cihaz kullanımları ile sosyal beceri ve problem davranışlarının ilişkisini belirlemek amaçlanmıştır.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmada;

1. "*Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği (Preschool and Kindergarden Behaviour Scales (PKBS–2))"*nin okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışlarını tespit etmede uygun bir araç olduğu varsayılmaktadır.

2. "*Okul Öncesi Çağındaki Çocukların Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşleri Ölçeği*"nin okul öncesi dönem çocukların teknoloji kullanımını tespit etmede uygun bir araç olduğu varsayılmaktadır.
3. Çalışma grubunda yer alacak çocukların normal gelişim gösterdiği varsayılmaktadır.
4. Kullanılacak ölçeklerin tarafsız doldurulduğu ve objektif cevaplandığı varsayılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırmanın çalışma grubu, normal gelişim gösteren 183 çocuk ve ebeveyni ile sınırlıdır.
2. Araştırmada belirlenen çocukların sosyal beceri ve problem davranış düzeyi, veri toplama aracı olan "Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği (PKBS–2)" ve çocukların teknolojik cihaz kullanımı ise "Okul Öncesi Çağındaki Çocukların Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşleri Ölçeği" ile elde edilen veriler ile sınırlıdır.
3. Araştırma sonuçları, araştırmaya alınan çocuklar ile sınırlıdır, diğer çocuklara genellenemez.

1.6. Tanımlar

*Sosyal Beceri***:** Kişiler arası ilişkilerde sosyal bilgiyi çözümleyerek anlamanın yanı sıra uygun tepkiler gösterme, amaca yönelik ve sosyal ortamlara göre değişen, gözlenebilir veya gözlenemeyen bilişsel ve duyuşsal öğeleri bulunduran öğrenilebilir davranışlardır (Yüksel, 1999).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Sosyal Gelişim

İnsan doğduğu andan itibaren sosyal bir varlıktır. Etrafındaki kişiler ile iletişim kurar, sosyalleşir, etkileşim halindedir. Yeni doğan bir bebek bile insanlar ile iletişime geçmeye, etrafındaki nesnelerden daha çok ilgi göstermektedir. Bu durum bebeklerin doğuştan sosyal olduklarını göstermektedir. Erken çocukluk yılları sosyal gelişim için diğer gelişim alanlarında da olduğu gibi kritik bir öneme sahiptir. Erken çocukluk yıllarında çocuklar sosyalleşmeye, sosyal kurallara uymaya ve bir gruba dahil olmaya başlamaktadır. Bu dönemde ait olunan kültür, çocuğun karakteri, çevresine vereceği tepkiler ve iletişim kurma biçimi önemli ölçüde şekillenmektedir. Çocuklar iletişim kurarak etrafındaki kişilere duygu, düşünce, istek ve beklentilerini aktarır. Bu iletişimin sağlıklı gerçekleşebilmesi; kişilerarası iletişimin olumlu bir şekilde başlayıp amacına ulaşabilmesine bağlıdır (Uzamaz, 2000). Bireyin kişiler arası iletişiminin temelini de sosyal beceriler oluşturur. Çocukların akranları ve arkadaşları ile ilişkileri çeşitlendikçe yavaş yavaş sosyal becerileri de gelişmeye başlamaktadır. Sosyal gelişim bireyin doğumu ile başlamakta ve altı yaşına kadar büyük oranda tamamlanmış olmakta; sosyal beceriler ise farklı yaşlarda farklı sosyal ihtiyaçlardan dolayı hayat boyu gelişmekte ve değişmektedir. Sosyal gelişim ile ilgili bazı kavramlar şöyle açıklanabilir (Durualp ve Aral, 2011; Uz-Baş, 2003):

Benlik: Çocuğun kendi bedeninin sınırlarını öğrenmesi, kendini tanıması ve kendine ilişkin algılarıdır.

Sosyalleşme: Bireyin doğumundan itibaren yaşam boyu devam eden bir süreçtir.

Sosyal Olgunluk: Bireyin içinde bulunduğu toplumun beklentilerini kendine göre algılama, çeşitli anlayış, duygu, beceri ve tavır geliştirerek göstermiş olduğu olgunluktur.

Sosyal Uyum: Bireyin toplumdaki diğer bireyler ile uyum gösterme çabasıdır.

Sosyal Beceriler: Bireyin sağlıklı iletişim kurup sürdürmesini sağlayan ve bireye yaşamının farklı alanlarında başarılı sonuçlar elde etmesi için katkıda bulunan birtakım öğrenilmiş davranışlardır.

2.2.Sosyal Beceri

Dewey, sosyal yaşamı insanların başkalarıyla iletişim kurarakbaşka insanlarla bir arada yaşamanın kurallarını, değerlerini ve bilgilerini anlamak olarak tanımlamıştır (Önder, 2004). Sosyal yaşamda önemli bir unsur olarak yer alan sosyal beceriler ise bireyin olumlu sosyal etkileşimleri başarıyla başlatmasını, sürdürmesini sağlayan birtakım öğrenilmiş davranışlardır. Sosyal beceri; kişiler arası etkileşimlerde sosyal bilgiyi alma, yorumlama, uygun tepkide bulunma, belirli bir hedefe yönelik toplumsal içeriğe göre değişiklik gösterme, gözlenebilir veya gözlemlenemeyen bilişsel ve duyuşsal olarak kazanılabilir davranışlardır (Yüksel, 2004). Gresham ve Elliot'a (1998) göre sosyal beceriler; kişinin başkalarıyla etkili iletişim kurmasını ve başkaları tarafından gösterilen olumsuz sosyal davranışlardan uzak durmasını sağlar. Sosyal becerilerin, sözel ve sözsüz olarak ikiye ayrıldığı başka bir tanımda sözsüz öğeler bedensel duruş, jestler ve beden hareketleri, fiziksel yakınlık, dokunma, göz kontağı, gülümseme, yüz ifadesi gibi etkenleri içermektedir. Diğer taraftan sözel öğeler ise konuşma ve sesin nitelikleri, sesin azlığı veya çokluğu, konuşmanın açıklığı gibi etkenleri içermektedir (Collins ve Collins 1992'den aktaran, Pekdoğan, 2016a). Sosyal beceri olarak tanımlanan davranışların bazıözellikleri vardır. Bunlar (Dinçer, 2011);

- Sosyal beceriler bireyin içinde bulunduğu sosyal çevre tarafından onaylanandavranışlara ilişkin becerilerdir. Bu becerilerle birey sosyal çevresinde kabul görerek, kendisine karşı olabilecek tepkileri engellemiş olur.
- Bu beceriler; bireyin kişisel özelliklerine bağlı olarak gelişen, değişen, düzeltilebilen becerilerdir.
- Sosyal becerileri etkin olarak kullanan bireyler toplumsal düzeyde yeterlilik gösterip sosyal ilişkilerini geliştirir.
- Toplumsal ilişkilere göre şekillenen sosyal beceriler, her toplumda farklılık gösterebilir.
- Sosyal beceriler, gözlenebilir ve gözlemlenemeyen davranışlardan oluşur. Davranış yoluyla gözlemlendiği gibi; karar verme, sosyal durumu algılama gibi gözlemlenemeyen duygu ve düşünceleri de içerisinde barındırır.

Sosyal beceriler; iletişimi başlatıp sürdürme becerileri, grupla bir işi yürütme becerileri, duygulara yönelik beceriler, saldırgan davranışlar ile başa çıkmaya yönelik beceriler, stres durumlarıyla başa çıkma becerileri, problem çözme ve planlama becerileri olarak sınıflandırılır (Akkök, 2003). Calderalla ve Merrell (1997) sosyal beceri değerlendirme ölçekleri ve envanterleri ile yapılan araştırmalardan yola çıkarak sosyal beceriyi beş geniş boyut olarak tanımlamışlardır. Bu tanımlamaya göre;

1. Akran İlişkileri (Peer Relation): Olumlu akran ilişkilerini içeren sosyal becerilerdir. Başkalarını selamlama, saygı duyma, empati kurma, sosyal liderlik, sırasını bekleme, paylaşma, yardımlaşma, oyun oynama ve oyuna davet etme gibi becerileri içermektedir.
2. Kendini Yönetme Becerileri (Self-Management Skills): Çocukların stresli durumlarla baş edebilmelerini sağlayan sosyal becerilerdir. Öfke kontrolü, kurallara uyma, sosyal bağımsızlık, sosyal sorumluluk, diğer çocuklar ile uyum ve uzlaşma, duygularının farkında olma, konuşmayı isteme, korkuyla baş etme gibi becerileri içermektedir.
3. Akademik Beceriler (Academic Skills): Erken çocukluk döneminde okulda başarıyı arttıran sosyal becerilerdir.Soru sorma, yönergeleri izleme, zor olduğunda çabalama, üretici ve yaratıcı olma, bağımsız bir şekilde çalışabilme, akademik sorumluluk ve okula uyum gibi becerileri içermektedir.
4. Uyum Becerileri (Compliance Skills): Olumlu akran ilişkilerini güçlendiren becerilerdir. Sosyal kurallara uyma, boş zamanlarını verimli şekilde değerlendirebilme, paylaşımcı olma, eleştirilere uygun cevap verebilme, görevleri sonlandırabilme, kızgınlığın ve alay edilmenin üstesinden gelme, problem çözme ve sonuçları kabul etme gibi becerileri içermektedir.
5. Atılganlık Becerileri (Assertion Skills): Çocuklar tarafından kolay öğrenilen becerilerdir. İletişimi başlatma, dinleme, güzel konuşma, teşekkür etme, övgü, iltifat, saygı ifadelerini sunabilme, arkadaşlık kurabilme, özgüven, yardım isteme, görmezden gelme gibi becerileri içermektedir (Caldaralle ve Meril 1997'den aktaran, Alisinanoğlu ve Özbey, 2011, s. 26-28).

Riggio'ya (1986) göre ise sosyal beceriler; duyuşsal ifade, duyuşsal duyarlılık, duyuşsal kontrol, sosyal ifade, sosyal duyarlılık, sosyal kontrol ve sosyal manipülasyon olmak üzere yedi boyuttan oluşmaktadır (Riggio 1986'dan aktaran, Özyürek ve Ceylan, 2014). Duyuşsal ifade, insanlardan gelen sözsüz mesajları fark etme ve yerinde tepkide bulunma becerisidir. Duyuşsal duyarlılık, insanların sözsüz mesajlarını ve duygularını algılama becerisidir. Duyuşsal kontrol, duygusal ifadeleri ve sözsüz mesajları denetleyip düzenleme becerisidir.

Sosyal ifade, kişiler arası etkileşimde sözel ifadeler kullanma becerisidir. Sosyal duyarlılık, onaylanan sosyal davranışların bilincinde olma ve insanların iletişim mesajlarını anlama becerisidir. Sosyal kontrol, bireyin sosyal hayatta var olması, kendinin farkında olup ifade etme becerisidir. Sosyal manipülasyon, kişinin sosyal ilişkilerinde başkalarını manipüle eden beceri ve tutumlardır (Riggio 1986'dan aktaran, Özyürek ve Ceylan, 2014).

Çeşitli kuramcılara göre sosyal becerilerin kazanımı da farklılık göstermektedir. Davranışçı kuramcılara göre sosyal beceri davranışları ödül ile pekiştirme yapılırsa tekrar sergilenir, pekiştirilmeyen davranışlarda da sönme gerçekleşir (Öztürk, 2008). Bilişsel yaklaşıma göre ise sosyal becerikazanımında kişinin bilişsel gelişim düzeyi ile bulunduğu çevre etkilidir. Kişinin etrafındaki uyarıları fark ederek anlamlı bir şekilde algılayıp beklenilen davranışı göstermesi beklenir (Dereli, 2008). Bandura tarafından geliştirilen Sosyal Öğrenme Kuramı'nda; insanın sosyal beceri kazanımı taklit, model alma ve gözlem ile ifade edilir. Buna göre çocuğun ilk sosyal davranışları çevresi ile etkileşime girmesine, çevresindeki insanları gözlemleyerek taklit etmesine dayanmaktadır (Senemoğlu, 2009).

Bireyin amaçları doğrultusunda kişiler arası etkileşiminin gelişmesisosyal beceriler ile doğru orantılıdır. Sonuç olarak sosyal beceriler; bireyin dünyaya geldiği andan itibaren diğer insanlar ile paylaşma, yardım etme, ilişkileri başlatma, iletişim kurma, problem çözme, karar verme, öz yönetim, öz ödüllendirme ve öfke kontrolü gibi iletişim kurma becerileri olarak sayılabilir (Gresham ve Elliot 1990'dan aktaran, Deniz, 2003; Acun-Kapıkıran, Bora-İvrendi ve Adak, 2006). Bu becerileri kullanarak birey, etkileşimlerini sürdürme, sonlandırma, olumsuz durumlarla baş etme, çatışmaları üstlenme ve çözebilme ve akranlar ile iyi ilişkiler geliştirmeyi sağlamaktadır. Aynı zamanda sosyal davranışlar ile bu davranışların sonuçları arasındaki ilişkiyi de içeren sosyal beceriler; olumlu sosyal davranışlarla olumlu sonuçlara yol açarken, olumsuz sosyal davranışlar da olumsuz veya eksik sonuçlara yol açmaktadır (Merrell ve Wolfe, 1998). Sosyal beceriler ile birey, toplumdaki kişilerle etkili iletişim sağlayarak çevresine sosyal olarak kabul edilebilir şekilde davranır, kendisi ve toplum adına faydalı davranışlar sergiler.

2.2.1.Sosyal Becerilerin Gelişimini Etkileyen Faktörler

Sosyal becerilerin gelişiminine yön veren bir takım faktörler bulunmaktadır. Bu faktörler çocuğun içinde bulunduğu çevre, kültür, kalıtım, anne-baba davranışları, kardeşleriyle olan ilişkileri, öğretmenin davranışları ve yürüttüğü eğitim programı olarak sayılabilir (Ceylan,

2009). Kamaraj (2004) okul öncesi dönemde sosyal becerilerin gelişiminine yön veren faktörleri üç başlık halinde toplamıştır:

1. Ebeveyn-çocuk ilişkisi: Gelişimin tüm alanlarında kritik bir öneme sahip olan aile sosyal duygusal gelişimde ve sosyal becerilerin kazanılmasında da anlamlı bir yere sahiptir. Çocuk ve ebeveyn arasındaki ilişkinin güvene dayalı, sevgi içeren ve olumlu kardeş ilişkileriyle çevrili olması diğer insanlar ile kurulacak olan iletişimin de temelini oluşturmaktadır. Çocuk diğer insanlar ile nasıl iletişim kuracağını ilk olarak ailede öğrenmeye başlamakta ve diğer insanlar ile iletişim kurmaya başladığında evde gözlemlediği hareketler çocuğa model olmaktadır (Kamaraj 2004'ten aktaran, Güngören, 2011).
2. Akran İlişkileri: Akranları tarafından sevilen ve kabul gören çocukların daha sonraki yaşantılarında daha az problem yaşadığı, kendilik duygularının ve sosyal becerilerinin geliştiği gözlenmiştir (Kamaraj 2004'ten aktaran, Güngören, 2011).
3. İletişim Becerileri: Çocuğun iletişim dili oyundur. Sosyal beceriler de oyuna kabul edilme, oyunda gerekli rica ve nezaket cümlelerini kullanma, nazik davranma, problem durumlar ile başa çıkma ile gelişmektedir (Kamaraj 2004'ten aktaran, Güngören, 2011).

Bireyin doğumundan itibaren hayatı boyunca değişip gelişecek olan sosyal gelişimi başlar (Gülay ve Akman, 2009, s. 48). Doğumdan itibaren kişilerarası farklılıklar öne çıkmakta ve bireyin mizacı dış faktörlerden etkilenmektedir. Sosyal becerilerdeki bireysel farklılıklar aslında çocuğun kendi öz doğası ile ve zaman içinde meydana gelen bireysel değişimlerin niteliğinin ne olduğu ile ilgilidir. Mizaçları birbirinden farklı olan çocuklar, beraber bulundukları ortam içerisinde sosyal becerilerini sergileyerek diğer arkadaşlarının becerilerini geliştirebilmektedir (Ceylan, 2009; Erten, 2012).

Erken çocukluk yıllarından itibaren aileler çocuk üzerinde diğer kişilerden daha fazla etkiye sahiptir. Ailenin rol model olmasıyla çocuğa deneyimlemesi için fırsat verdiği öğrenme yaşantıları, çocuğun sosyal becerilerinin gelişiminde etkilidir. Ailelerin olumlu, destekleyici, hoşgörülü tutumları ile hayata bakış açıları, kişilik özellikleri, çocuğa karşı olan tutumları çocuğun olumlu bir benlik algısı ve yeterlilik duygusu kazanması için sosyal gelişimin temelini oluşturur (Canbolat, 2017; Eisenberg ve arkadaşları, 2005; Gülay, 2010).

Kardeşler arası ilişkinin sosyal beceri gelişiminde önemli bir yeri vardır. Kardeşleriyle güven ve dostluğa dayanan bir ilişki içinde bulunan çocuklar, arkadaşlarıyla etkileşimlerinde kardeşleriyle olan ilişkilerini model alarak olumlu, güvenli ilişkiler

kurmaktadır. Aksi bir durumda kardeşleriyle olumlu ilişkisi bulunmayan çocuklar arkadaşlarıyla etkileşimlerine de bu olumsuzluğu yansıtmaktadırlar (San-Bayhan ve Artan, 2007, s. 246).

İlk sosyal becerilerini ailede kazanan çocuğun okulda en çok gözlemleyip model aldığı kişi öğretmeni olacaktır. Öğretmenler çocukların sosyal beceri gelişimine destek olmak açısından eşsiz fırsatlar sunabilir. Öğretmen ve çocuk arasında güvenli bir ilişki kurulması ile çocuktan beklenilen sosyal becerilerin belirlenmesi ile problem davranışları olabildiğince azaltarak akademik başarıların arttırılması açısından okul öncesi dönem kritiktir (Lane, 1999; Lane, Givner ve Pierson, 2004; Lane ve arkadaşları, 2007). Öğretmenleriyle çatışmalı bir ilişki içerisinde olan çocuklar sosyal beklentileri karşılayamamakta; öfke, kaygı duygularıyla olumsuz tepkiler geliştirerek okuldan uzaklaşabilmektedir. Okuldan uzaklaşan çocuğun akademik başarısı düşmektedir (Birch ve Ladd, 1997).

Güvenli, olumlu ve sağlıklı bir aile ortamında toplumun ve kültürün değerlerine göre yetiştirilen çocuklar, topluma daha kolay uyum sağlayarak maddi ve manevi kültürün öğelerini önemsemekte ve benimsemektedir (Öztürk, 2008, s. 37; Yavuzer, 1995, s. 137).

2.2.2.Sosyal Beceri Gelişiminde Ailenin Rolü

Erken çocukluk yıllarından itibaren anne babalar çocuk üzerinde diğer kişilerden daha fazla etkiye sahiptir. Sosyal gelişimin temeli olan sosyal etkileşimler de ilk olarak ailede başladığı için sosyal becerilerin temeli de ailede atılmaktadır. Çocuk sosyal becerileri etkileşimde bulunduğu, kültürüne hakim olduğu aile yaşantısından öğrenmeye başlar. Anne babaların hayata bakış açısı, kişilik özellikleri, çocuğa karşı olan tutumları; çocuğun olumlu bir benlik algısı oluşturmasında ve yeterlilik duygusu kazanmasında oldukça önemlidir (Canbolat, 2017). Ailenin yapısının kalabalık veya çekirdek aile olması, aile üyelerinin ekonomik ve sosyokültürel düzeyi, anne ve babanın eğitim durumu, çocuğun mizacı, kardeş sayısı ile anne ve babanın çocuğa yönelik yaklaşımı da sosyal becerilerin gelişimini etkilemektedir (Chan, Ramey ve Schmitt, 2000). Bunun yanı sıra çocuğun cinsiyetine yönelik ailenin tutumu, sağlıklı olması veya engel durumu bulunmasının çocuğun kişiliğini, cinsiyet rolünü ve sosyal becerilerinin gelişimini etkileyeceği söylenebilir (Işık, 2007). Anne babalar çocuğuna güven duygusu verir, çocuğun sosyal kabul görmesi için gerekli davranış biçimlerini geliştirmesinde yardımcı olur ve çocuklarını bağımsız olarak sosyal hayata hazırlar. Çocuğa gerekli öğrenme fırsatlarının

sunulması ve geri bildirim verilmesi olumlu sosyal beceri gelişimini destekleyerek çocuğun toplum içerisinde sergileyeceği davranışları ve ilişkileri belirler. Yaşanılan toplumun genel özellik ve kurallarının sergilendiği küçük bir grup olan aileler;çocuğun özgüvenini destekler,toplum içerisinde onaylanan davranış kurallarını öğretir ve gerektiğinde sınırlandırmalar yaparak kurallara uymasını sağlar (Özyürek, 2015). Yaşamın ilk yıllarında edinilen bu deneyimler ile çocuğun başka insanlar ile nasıl iletişim kuracağı, geçineceği ve sosyal hayata karşı olan tavrı belirlenmektedir (Başal, 2004). Dolayısıyla erken çocukluk dönemindeki sosyal beceri gelişimi yetişkinlik dönemindeki uyum becerilerini de şekillendirmektedir.

Sosyal becerilerin gelişimi için çocuğun doğumundan başlayarak sosyal duygusal ihtiyaçlarının farkına varılması, zamanında gelişim aşamalarına uygun olarak iletişim sağlanması ve çocuğun davranışlarının gözlemlenerek değiştirilmesi oldukça önemlidir. Bu nedenle ebeveynlerin çocuğun gelişim özellikleri hakkında bilgi sahibi olması gerekir. Ebeveynlerin olumlu, destekleyici, hoşgörülü tutumları çocuklar için sosyal gelişimin temelini oluşturur (Eisenberg ve arkadaşları, 2005; Gülay, 2010). Ebeveyn ve çocuk arasında kurulan ilk bağ aslında kişilerarası iletişimin de temelini oluşturmaktadır (Kandır ve Alpan, 2008). Güven dolu ve sevgi temelli bir tutum ile belli sınırlamalar ve düzenlemeler konulan aile içi iletişim, sosyal becerilerin kazanımına yardımcı olacaktır. İdeal bir aile ortamının oluşması, aile üyeleri arasında sevgi ve anlayış temeliyle kurulan sosyal etkileşimlere bağlı olup çocuğun da sosyal beceri kazanımı açısından önemli deneyimler edindiği bir ortam olacaktır. Çocuğun sosyal becerilerinin gelişimini etkileyen en önemli rol model olan ebeveynlerle kurulan sosyal etkileşimler olumlu olduğunda çocuk etrafındaki kişilere olumlu tepkiler verir; fakat aile tarafından reddedilen bir çocuksa veya olumsuz deneyimlere maruz kalmışsa bu tür sosyal etkileşimleri tekrar yaşamak istemeyecektir (Işık, 2007). Ebeveyn ve çocuk ilişkisinin güvenli, tutarlı ve sevgiye dayalı olması çeşitli risk durumlarında veya elverişsiz ortamlarda çocuk için onarıcı ve koruyucu bir etken olur (Raver 1997'den aktaran, Kandır ve Alpan, 2008).

Çocuğun kendisi ve çevresiyle uygun iletişim becerilerini geliştirerek çeşitli sosyal ilişkiler kurması, sosyalleşmesi ve sosyalleştiği ortamda tepkilerini duygusal olarak düzenlemesi önemlidir. Çocuğun uygun iletişim becerilerini geliştirmesi öncelikle etrafını gözlemlemesine bağlıdır. Anne ve babasını gözlemleyip model alarak toplumdaki bireylerin ne tür davranışlarda bulunduğuna dikkat eder ve sosyal beceriler hakkında ilk bilgilerini edinir. Etrafını büyük bir dikkatle gözlemlemeye devam eden çocuk,

davranışlara dikkat eder, belleğinde saklar, uygun bir ortamda davranışı meydana getirir ve davranış sonucuna göre güdülenme gerçekleşir. Bu gözlemler doğrultusunda çocuk sosyal bir ortamda olma çabasıyla duygularını yönetmeyi öğrenecek ve çevreye uyum sağlayacaktır.

Çocuğun çevreye uyum sürecinde büyük sorumluluk sahibi olan ebeveynlerin çocuk ile iletişiminde öncelikle güven ve saygı olmalı, çocuk ile aralarında tutarlı, dengeli, sınırları olan bir ilişki kurulmalıdır. Çocuk hoşgörüyle olduğu gibi kabul edilmeli, hatalarını nasıl düzelteceğini ailesine sormaktan çekinmemeli, güven ve sevgiye dayalı bir ilişki sonucu çocuğun içten denetimli bir kişilik yapısına da sahip olması beklenmelidir. Anne ve babalar, çocuğun duygu ve düşüncelerine değer vererek kendini ifade etmesini desteklemeli, verimli bir şekilde zaman geçirerek sosyal yaşantıları paylaşmalı, çocuğun merak etmesini, soru sormasını ve sorunlarla karşılaştığında çözüm yolları aramasını sağlamalıdır. Anne ve baba çocuğun davranışlarını gerekli ölçüde sınırlandırmalı, fazla ilgisiz davranmamalıdır. Katı bir disiplin ile çocuğunubaskı içinde büyüten ailelerin çocukları ise çekingen, kendi duygu ve düşüncelerini ifade edemeyen ya da aksine saldırgan bir kişilik yapısı geliştirebilir (Yavuzer, 2001; Çağdaş ve Seçer 2002'den aktaran, Işık, 2007).

Çocuğu başkalarıyla kıyaslamak, değiştirmeye çalışmak, eleştirmek, çocuğun yaş ve düzeyinden daha yüksek beklentiler taşımak da yaygın olan ebeveyn hatalarındandır (Bakırcıoğlu, 2002). Bu davranışlar çocuğu çekingen veya çok hırslı yapabilir, çocuğun mutsuz olmasına ve beklentileri karşılayamadıkça kendine güven duygusunun zedelenmesine neden olabilir. Bu durum çocuğun akranlarına göre sosyal gelişiminin geri kalmasına, kendini sosyal ortamlardan izole ederek yalnızlaşmasına sebep olacaktır. Bununla birlikte anne ve babanın çocuk eğitimindeki görüş ayrılıkları ve kendi aralarındaki çatışma sonucu çocuk nerede, nasıl davranması gerektiğini şaşıran, dengesiz ve tutarsız davranışlar sergileyen bir yapıda da olabilir. Anne babanın tutarlı olması, çocuğun toplum içerisindeki davranışlarının tutarlı olmasını sağlayacaktır. Çocuktan beklentilerin açıkça belirtilmesi ve sınırlar içerisinde özgür bırakılması çocuğun gelişimi açısından öneme sahiptir.

Anne babalarıyla olumlu ilişki kuran ve onların beklentilerini yerine getiren çocukların genellikle duygularını ifade etmede daha başarılı olduğu (Ryder, 1995; Smith, Calkins ve Keane, 2006), farklı durumlara yönelik sosyal beceriler gösterdiği veproblem davranış sergilemediği bilinmektedir (Spinrad ve arkadaşları, 2007). Güvenli, hoşgörüye dayalı,

sevgi dolu bir ortamda büyüyen bir çocuk, topluma uyum sağlamayı ve toplumda kabul görmesi için gereken bilgi ve becerileri öğrenir (Işık, 2007). Çocuğun özgüvenli bir şekilde etrafındaki kişiler ile iletişime geçebilmesi, empati kurabilmesi ve etrafındaki kişileresaygı duyması sosyal beceri davranışlarının gelişimde etkilidir (Özbey, 2012a, s.23).

Yapılan araştırmalar sosyal becerilerin erken yaşlarda kazanılmaya başlandığını ve bireyin gelecekteki davranış problemleri, uyum sorunu açısından çok kapsamlı etkilere sahip olduğunu göstermektedir (Merrell ve Wolfe, 1998). Bu tür problemlerin oluşmasını engellemek için çocuğun sosyal davranışları ailesi tarafından desteklenip gerekli geribildirimler ile düzeltilerek çevreye ve topluma uyum sağlaması gerekmektedir (Avcıoğlu, 2007).

2.2.3.Sosyal Becerilerin Okul Öncesi Dönemdeki Önemi

Sosyal beceriler, kişiler arası iletişim kurmanın en önemli temelidir. Sosyal becerileri gelişen kişilerin yaşamları olumlu yönde etkilenmektedir. Sosyal becerilerin çocuğun hayatındaki en önemli işlevi ise insanlarla iletişim kurabilmesini sağlayarak çeşitli etkileşimler açısından başarılı olmasını sağlamaktır. Okul öncesi dönemde kazanılan sosyal beceriler ile çocuk kişilerarası iletişimi başlatır, devam ettirir ve sosyal beklentilere uygun tepkilerde bulunur (Argon ve Çelik, 2006).

Bir bebeğin sosyal etkileşimi onun ağlamasıyla başlamaktadır. Zaman içerisinde bu etkileşime gülme, sesler çıkarma, konuşma da eklenmektedir. Bebek etrafındaki kişilerden etkilenerek, iletişim kurma yönünden zenginleşmekte ve ebeveynlerinden veya diğer insanlardan aldığı geri bildirimler ile etrafını taklit ederek sosyalleşmektedir (Gülay-Ogelman ve Çiftçi-Topaloğlu, 2014). Bu ilk taklitler ve tepkiler aslında sosyal becerilerin temelini oluşturmaktadır. Çevreden gelen etkileşimler doğrultusunda çocuğun sosyal becerileri ve duygu düzenleme becerileri sürekli geliştirilip değiştirilmekte ve onu okul öncesi döneme hazırlamaktadır. Okul öncesi döneme gelindiğinde çocuk, bebeklikten itibaren gelişen sosyal becerileri ile arkadaşları ve çevresindeki yetişkinlerle daha çok etkileşime girme isteği ve yetisinde olur (Samancı ve Diş, 2014). Okula başlayan çocuklar, yetiştrildiği aile yaşamının ve kültürünün küçük bir kopyası gibidir. Bu izlerin okul ortamında çocuğun sosyalleşmesini, sosyal becerilerini kullanabilmesini ve akranlar arası iletişimini etkilemesi kaçınılmazdır. Ailede şekillenen ve okul ortamında gelişen sosyal becerilerin desteklenmesiyle çocuğun sosyal beceri kazanımı ve topluma uyum süreci de şekillendirilmektedir. Okul öncesi dönemden itibaren toplum tarafından kabul gören

davranışların benimsenerek sosyal becerilerin gelişmesi kişilerarası etkileşimi etkilediği gibi çocukların ilerdeyaşayabilecekleri problemlerin çözümünü kolaylaştıracaktır. Erken yaşlarda edinilen sosyal beceriler, kişilerarası etkili ve başarılı iletişimin temelini oluşturmaktadır (McClellan ve Katz, 2001). Aile ortamında geliştirilen sosyal becerilerin, okul öncesi dönemde akran ilişkileri ile desteklenerek çeşitlenmesiyle çocuğun ruhsal yönden sağlıklı, mutlu bir hayat sürmesi birbiriyle ilişkilidir. Bu nedenle çağdaş okul öncesi eğitim yaklaşımları, çocuğun sosyal gelişimine de önem verilen yaklaşımlardır (Durualp ve Aral, 2011). Çocuğun sosyal becerileri sınıf ve arkadaş ilişkilerini, okula katılım, performans ve başarısını da etkilemektedir (Ladd ve Price, 1987; Ladd, 1990). Aynı zamanda çocuğun sosyal etkileşimde olduğu kişiler tarafından kabul görmesini sağlayarak iletişimini geliştirerek içinde bulunduğu topluluğa adapte olmasını kolaylaştırmaktadır (Samancı ve Uçan, 2017).

Sosyal beceriler çocukların bulundukları sosyal ortam içerisinde kendini tanımasını, çevresine kendini doğru tanıtmasını ve sosyal ortamda kabul görmelerini; duygu, düşünce, isteklerinin farkında olarak çeşitli bireylerle etkileşim kurmasını ve sosyal ilişkilerinin olumlu yönde ilerlemesini sağlayarak çevresindeki kişiler ile ilişkilerini sağlıklı bir şekilde sürdürmesine yol açmaktadır (Samancı ve Uçan, 2017). Çocuk genellikle takdir edip saygı duyduğu kişileri kendine rol model alır ve taklit eder. Sosyal becerileri etrafındaki insanları gözlemlemeyerek kazanan çocuk için okul; sosyal davranış örüntülerinin ve çevresine uyum davranışlarının gelişimi için yeterli modelin sunulduğu ilk toplumsal kurumdur (Alpan, 2006). Çocuk bulunduğu kuruma adapte olmak için uğraşırken sosyal açıdan gelişmekte ve çevresindeki kişilerin de sosyal becerilerini anlamlandırıp öğrenmektedir (Gander ve Gardiner, 1993). Bu dönemde çocuklara gerekli rehberliğin edilmesi, onların sosyal beceri gelişimi için fırsat sağlamaktadır (Johnson, Ironsmith, Snow ve Poteat, 2000).

Okul öncesi eğitim kurumu çocuk açısından öğretici ve deneyimlere açık bir çevredir. Okulda uyulması gereken kurallarla çevrili yeni bir çevre, yerine getirilmesi gereken sorumluluklar çocuğun okula uyum sağlamasını zorlaştırabilir (Koçak ve Tepeli, 2004). Çocuk evde kabul gören davranışlarının, sosyal becerilerinin okulda kabul görmediğini veya çevresindeki insanlara daha farklı davranması gerektiğini anlamaya başlar (Senemoğlu, 1994). Okul ortamındaki beklentileri karşılayıp uyum sağladığında arkadaşları ve öğretmeni ile daha olumlu ilişkiler kurarak uygun tepkiler verdiğinde, duygusal isteklerini ve beklentilerini uygun şekilde ifade ettiğinde çocuğun çevresine

uyumu da artmaktadır (Birch ve Ladd, 1997; Birch ve Ladd, 1998; Dinçer, 1995; Fox, 1998). Özellikle çocuk merkezli etkinlikler ile sürece aktif katılım sağlayan çocukların daha sosyal ve daha uyumlu olduğu görülmüştür (Kurt, 2007). Okul öncesi eğitimde geçirilen zamanın artmasıyla çocukların sosyal becerilerinde de artış olduğu söylenebilir (Dervişoğlu-Mavi, 2007; Acun-Kapıkıran ve arkadaşları, 2006). Zamanla çocuklarda yardımlaşma, işbirliği, akranlarıyla uyum içinde oynama vb.davranışlar sergilenmektedir (Erden ve Akman, 1997). Okul öncesi dönemde sosyal beceriler; sırasını bekleme, kurallara uyma, paylaşma, gruba uygun şekilde katılma, yardım isteme, zorluklar ile başa çıkma, kendi tercihlerini ifade edebilme, başkalarıyla iletişim kurabilme, başkalarını kabul edip duygularını anlayabilme, selamlaşma vb. becerilerdir (Çimen 2009'dan aktaran, Yılmaz-Bolat ve Kahveci, 2016). Buna göre ilişki başlatmak, sürdürmek, paylaşmak, yardım etmek ve istemek, nezaket sözcükleri kullanmak, işbirliği yapmak, kendini kontrol etmek, başkalarının ihtiyaçlarının farkında olmak ve önerilerde bulunmak da sosyal beceri örnekleri olarak söylenebilir (Gresham ve Elliot, 1990; Hartup, 1989; Heiman ve Margalit, 1998).

2.2.4.Sosyal Becerilerin Gelişiminde Öğretmenin Rolü

Öğretmenler çocukların sosyal beceri gelişimine destek olmak açısından eşsiz fırsatlara sahiptir. İlk sosyal becerilerini ailede kazanan çocuğun okulda en çok gözlemleyip model aldığı kişi öğretmeni olacaktır. Okul öncesi dönemdeki sosyal beceriler; çocuğun sosyalleşmesi, akran grubuna dahil olabilmesi, öz farkındalık kazanması ve akranlarının davranışsal özellikleri hakkında bir duygusal farkındalık kazanımını içermektedir. Öğretmen çocuğun sınıf ortamına güvenmesini sağlayarak sosyalleşebileceği çevreyi düzenlemektedir. Çocuk öğretmeni güven kaynağı olarak gördüğünde kendi davranışlarını da denetlemeye başlamaktadır. Öğretmen olabildiğince esnek, yaratıcı, hoşgörü ve sevgiye dayalı, çocukları aktif edecek etkinlikler hazırlayarak sosyalleşebilecekleri fırsatları sunmalıdır. Öğretmen çocuk ilişkisi çocukların sosyal beceri düzeylerine göre farklılık gösterebilmektedir. Çocuğun içinde bulunduğu sosyal çevre sosyal becerilere sahip olma durumunu etkilediği için öğretmen, her çocuğun farklı bir çevrede yetiştiğini düşünerek çocukları olduğu gibi kabul etmeli, her çocuğun özel olduğunun bilincinde olarak eğitim sürecini bireyselleştirmelidir (Güler, 1994). Olumlu sosyal ilişkiler çocuk ve akranları arasında gelişmektedir. Akran kabulü sadece okula karşı olumlu tutumlar ile ilgili değildir; yaşam boyunca gösterilen sosyal uyumun da bir göstergesidir (Vahedi, Farrokhi ve

Farajian, 2012). Bu nedenle gerekli öğrenme ortamlarını sağlayarak uygun geribildirimler vermek önem arz etmektedir.

Öğretmenler sınıf yönetiminde aşırı hoşgörülü, katı otoriter ve demokratik tutum olmak üzere üç farklı yöntemi uygulamaktadır. Öğretmenin problem davranış gösteren çocuğa karşı yanlış tutumu sonucu öğretmen-çocuk arasındaki iletişim olumsuz etkilenmektedir. Problem davranışların önlenmesinde karşılıklı sevgi, saygı ve işbirliğinin ön planda olduğu olumlu bir sınıf atmosferinin oluşturularakolumlu davranışların pekiştirilmesi ve öğretmen-çocuk arasında güven temelli bir ilişki sağlanmasının bu tarz davranışları azalttığı veya sonlandırdığı söylenebilir.

Sosyal becerilere sahip olan çocuklar paylaşmayı bilen, problem çözme ve çatışmalarla baş etme yetisine sahip, özgüvenli, arkadaşları tarafından kabul edilen, kurallara ve okula uyum sağlayan, başkalarına duyarlı ve paylaşımcı olan, gerektiğinde yardım isteyebilen, olumsuz durumlar ile baş edebilen çocuklardır. Bu çocuklar; akranları tarafından sevilir, kabul edilir, oyunlara kendilerini kabul ettirebilir veya devam eden etkinliklere katılabilir, okula uyum sağlar, diğer insanlar ile iletişim kurar, daha iyi anlaşır, kendine güvenir, işbirliği ve liderlik yapmaya uyumludur. Bu çocuklar etkinliklerden daha çok keyif almakta ve kendi kararlarını kendileri vererek otokontrol sağlamaktadır. Problem durumlarında ise öfkesini doğru şekilde göstererek karşısındakinin duygularını anlamayı ve ikili çatışmalardan kaçınmayı veya karşılaşılan sorunları başarılı bir şekilde çözmeyi başarabilir (Johnson ve Johnson, 1990). Sosyal beceri konusunda yeterli olan çocuklar problem durumları çözmede başarı gösterirler (Samancı, 2016; Yiğit ve Yılmaz 2011'den aktaran, Samancı ve Uçan, 2017). Sosyal becerileri yeterince gelişmemiş olan çocuklar ise arkadaş grubuna dahil olmakta zorlanmakta, düşük akademik başarı göstermekte veya problem davranışlar sergileyebilmektedir (Çetin, Alpa ve Albayrak, 2003).

Sosyal beceriler konusunda yetersizliği olan çocuğun kendine güveni zedelenir ve karşısına çıkan problemleri çözme konusunda yetersiz kalır. Bunun yanı sıra yaşamları boyunca kişilerarası ilişkilerde, okul ve meslek hayatında çeşitli problemlerle karşılaşabilmekte ve bu problemleri çözmekte zorlanabilmektedir. Çocuğun sosyal hayattaki uyum düzeyi yeterli şekilde sağlanmadığında çocukta farklı problem davranışlargözlenmekte ve bu davranışlar çocuğun akademik başarısını etkilemektedir (Diener ve Kim, 2003). Okul öncesi eğitim, bu problem davranışların erken tanılanmasında ve önleme çalışmalarının yapılmasında büyük rol oynamaktadır (Uyanık-Balat, Şimşek ve Akman, 2008). Problem davranışların sergilenmemesi için öğretmen tarafından çocukların sosyal becerilerini

zenginleştireceği fırsatlar yaratılıp etkileşimli bir ortam hazırlanarak çocukların topluma uyumunun kolaylaştırılması gerekir (Antia-Shrin ve Kreimeyer-Kathryn, 1988). Sosyal becerilerin edinileceği gerekli fırsatlar yeterli şekilde çocuğa sağlanmazsa çocuğun sonraki yaşantısındaki ruh sağlığı, duygu durumu, akademik ve davranışsal uyumunu da etkilemesi kaçınılmaz olacaktır. Erken çocukluk dönemindeki duygularda herhangi bir kusur veya eksiklik davranış problemlerine, çatışmalara neden olabilmekte ve çocuğun saldırganlığı arttırabilmektedir (Eisenberg ve arkadaşları, 1996). Yapılan araştırmalarda erken çocukluk döneminde sosyal olarak olumsuzluklar yaşayan çocukların yetişkinlik döneminde de bir takım problemler yaşama olasılıkları sosyal becerilere sahip arkadaşlarına göre daha yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Bu problemler arasında sosyal-duygusal yetersizlikler, suça meyilli olma, şüphelilik, depresif ruh hali, şizofreni, kişilerarası ilişkilerde sorunlar, uyum problemleri, davranış bozuklukları vb. sayılabilir (Cowen ve arkadaşları 1973'ten aktaran, Merrell, Wolfe, 1998; Uysal ve Kaya-Balkan, 2015). Sosyal beceri eksikliği akademik becerilerde de başarısızlığa yol açmaktadır. Çocukların akran ilişkilerinin incelendiği bir araştırmada, akran reddi sonucunun saldırganlık, çeşitli davranış problemleri ve akademik başarısızlığa neden olduğu görülmektedir (Derosier, Kupersmidt ve Patterson, 1994; Dishion, 1990; McClelland ve Morrison, 2003). Yedi yıl boyunca erken çocukluk dönemindeki çocukların akran ilişkilerini inceleyen bir araştırmada; arkadaşlarıyla ilişkileri sağlıklı olmayan, öfke kontrolü sağlayamayan ve reddedilen çocukların daha kolay suç işlediği, akademik açıdan da problemler yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır (Çetin ve arkadaşları, 2003). Arkadaş ortamında problem davranışlarda bulunan, tercih edilip sevilmeyen, sosyal ilişki kurmada ve sürdürmede yetersiz olan çocuklar risk altındadır. Ladd (1999) sosyal olarak yetersiz çocukların problem davranışlarını gelecekteki hayatlarında da gerçekleştirmeye meyilli olduklarını; ortaya koymuştur. Eisenberg ve arkadaşları (1994) tarafından yapılan bir araştırmada 4-6 yaş arasındaki çocuklarda sosyal becerileri düşük olan çocukların saldırganlık düzeyinin fazla olduğu görülmektedir. Parker ve Asher da (1993) sosyal beceri yetersizliğinin çocukların okul başarısını düşürdüğü, öfke durumunu ve saldırgan davranışları arttırdığı sonucuna ulaşmıştır. Sosyal becerileri gelişmiş olan çocuklar bulundukları çevreye daha kolay adapte olmakta, problem durumlarla karşılaştıklarında bile sözel veya fiziksel saldırganlığa başvurmamaktadır. Problem davranışlar gösteren çocuklar ise başka insanların haklarına saygı göstermemekte ve öğretmenleriyle iletişim problemleri yaşamaktadır. Yaşamın ilk yıllarından itibaren toplumsal yaşamın bireyden beklediği kurallara uyum sağlamak, toplumsal beklentilere ayak uydurmak kişiler arası iletişimin

sağlıklı bir şekilde kurulması ve sosyal gelişim ile mümkündür. Bu nedenle sosyal gelişim, kişiselve toplumsal huzurun sağlanması için önem arz etmektedir.

Sosyal becerileri istenilen düzeyde olmayan çocukların yaşları ilerledikçe problem davranışları artmakta ve toplum açısından da çeşitli uyum sorunları oluşturmaktadır. Fakatçocuk sosyal becerilere sahip ise topluma uyum sağlama açısından zorlanmayacak, kendisini tanıyıp toplumun işleyişi hakkında bilgi sahibi olup toplumun değerlerini, beklentilerini ve kültürünü benimseyerek mutlu ve başarılı olabilecektir. Çocuğun sosyalleşmesi toplumun da sosyalleşmesinde etkilidir. Kişilerarası ilişkilerin sağlıklı olması ile toplumsal yapının sağlıklı olması arasında doğru orantılı bir ilişki mevcuttur. Sosyal beceriler sadece erken çocukluk döneminde değil; toplumdaki bireylerinyer aldıkları sosyal ortamlarda olumlu ilişkiler kurarak özgüvenli ve neşeli olmalarını sağlar (Stanley, 2010; Sevinç 2005'ten aktaran, Samancı ve Uçan, 2017).

Çocuğun sosyal becerileri okul ve ev ortamında geçirdiği zamana bağlı olarak değişim gösterebilir. İlk defa okul ortamında sosyalleşen bir çocuk ile daha önceden farklı ortamlarda sosyalleşme olanağı bulmuş bir çocuk arasında sosyal beceriler açısından bir fark olabilir. Bu farkların çocuğun çevresindeki kişiler tarafından dikkatle gözlemlenerek sosyal beceri gelişiminin sağlanması, gelecekteproblem davranışlaraneden olmamasını sağlamaktadır (Profeta 2002'den aktaran, Karaca, Gündüz ve Aral, 2011). Ailelerin çocuklardan beklediği sosyal davranışlar ile öğretmenin beklediği sosyal davranışlar birbirine yakın olduğunda çocuğun davranışlarını değiştirip düzenlemesi daha kolay olacaktır (Lane ve arkadaşları, 2007). Bu nedenle okul aile işbirliğinin sağlanması çocukların ev ve okul ortamında olumlu sosyal becerilerinin kazanılması için kritiktir (Lane ve arkadaşları, 2007).

Sosyal becerilerin yaşam boyu kullanıldığı ve geliştiği düşünüldüğünde, erken çocukluk yıllarında kazanılan sosyal beceriler çocuğun gelecek hayatında da diğer insanlarla olan ilişkilerini etkilemektedir. Erken çocukluk yıllarında kazanılmayan becerilerin çocuğun gelecek hayatında sosyal uyum problemleri yaşamasına neden olma ihtimali bulunmaktadır. Bu nedenle okul öncesi dönem, çocukların sosyal becerilerinin kazanılması ve geliştirilmesi açısından kritik ve oldukça önemli bi dönemdir (Bak, 2011).

2.2.5.Okul Öncesi Dönemde Problem Davranış

Problem davranış; tutarlı bir şekilde gösterilen, çocuğun ve çevresindeki diğer çocukların öğrenmesini etkileyen, ev, okul ve toplum gibi farklı çevrelerde yer alan sosyal kurallara

karşı koyan olumsuz, saldırgan veya zararlı davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Çelik, 2012). Bailey (2006)' e göre bir davranış; çocuğun ya da diğer çocukların olumlu sosyal etkileşimleri ve öğrenmesini engelleyerek çocuğun kendisine, çevresindeki diğer kişilere zarar veriyorsa problem davranıştır.

Problem davranışlar; içe yönelim ve dışa yönelim, içsel ve dışsal ya da içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış olarak ikiye ayrılmaktadır. Dışa yönelim problem davranışlar; çevre tarafından kolaylıkla fark edilen, çocuğun kendisine, arkadaşlarına, yetişkinlere, hayvanlara, eşyalara saldırgan ve yıkıcı davranarak zarar verdiği davranışlardır. Bu davranışlara tedbirli olunmasıve davranışı tetikleyen asıl sorunun araştırılması gerekmektedir. İçe yönelim problem davranışlar; çevre tarafından doğrudan gözlenemeyen davranışlardır. Çocuğun aşırı koruyucu bir ailede yetişmesi sonucu kendini ifade etmemesi, içe kapanık olması, endişe ve korku içinde bulunması, çevre koşullarının ani olarak değişmesiyle bir ebeveynden ayrı kalma korkusu veya kaygı durumunda savunma mekanizması olarak bu davranışları gerçekleştirmesi örnek olarak verilebilir (Kılınç, 2016). Sonuç olarak, otoriteye ve kurallara başkaldırma, saldırganlık, kavga, fiziksel zarar verme, öfke, yıkıcı ve hiperaktif davranışlar, dışşallaştırılmış problem davranış iken; çekingenlik, kaygılı olma, depresyon, içe kapanıklık gibi davranışlar ise içselleştirilmiş problem davranışlardır (Candrella ve Merrell, 1997; Campbell ve arkadaşları, 2000).

Literatürde antisosyal davranışlar, zor davranışlar, istenmeyen davranışlar, saldırgan davranışlar, uyum ve davranış bozukluğu olarak da isimlendirilen problem davranışlar, pek çok farklı tutum ve davranışı kapsamaktadır. Bu davranışlar; saldırganlık, sinirlilik, aşırı tepkiler verme, çevresindeki yetişkinlerin isteklerine, otoritesineve kurallara karşı gelme, bilerek eşyalara zarar verme, aşırı hareketlilik, ilgisizlik, aşırı çekingenlik, anneden veya babadan ayrılmamak, arkadaş edinmede zorluk, şımarıklık, yalan söylemek, içe kapanıklık gibi pek çok davranış örüntüsünü içermektedir (Walker ve arkadaşları, 1988).

Bir davranışın problem davranış olarak nitelendirilebilmesi zor ve karmaşık bir süreçtir çünkü çocuğun ait olduğu toplumun yapısına, kültürüne göre farklılaşabileceği gibi çocuğun yaşına, o yaştaki gelişim özelliklerine, mizacına cinsiyetine, davranışın sürekliliğine, yoğunluğuna ve şiddetine göre de farklılaşabilmektedir (Yavuzer, 2012; Yörükoğlu, 1997). Özellikle çocuğun ailesindeki yetersiz ya da aşırı katı kurallar, doğru davranışların göz ardı edilmesi ve pekiştirilmemesi, ceza verme, baskıcı aile tutumu gibi ebeveynlik hataları problem davranışların artmasına yol açabilmektedir (Aydoğmuş, 1999; Yörükoğlu, 2011). Çocuğun çevresindeki yetişkinleri veya akranlarını gözlemleyip taklit

etmesi sonucu bu davranışların pekiştirilmesi ile çocukta problem davranışlar görülebilir. Problem davranışlar toplumsal çevrenin desteklemediği davranışlardır. Problem davranışlar; birtakım tehlikelere neden olması ve kişiler arası etkileşimi olumsuz etkilemesi nedeniyle "problem davranış" şeklinde tanımlanmaktadır (Carr ve Durand, 1985). Buna bağlı olarak çocuklar tarafından gerçekleştirilen problem davranışlar, duygusal ve davranışsal sorunları da içeren çok yönlü bir yapıdadır (Işıkol, 2019).

Problem davranış gösteren çocukların özellikle sosyal duygusal gelişiminde, sosyal beceri kazanımında ve akademik alanda sorun yaşadığı görülmektedir. Akademik başarı ile sosyal duygusal gelişim arasında güçlü bir bağ olduğu da yapılan araştırmalarda görülmektedir (Giannopulu ve arkadaşları 2008'den aktaran Çelik, 2012). Problem davranışlar sergileyen çocukların akran kabulünde dışlandıkları, sosyal etkileşimlerde zorlandıkları ve saldırgan davranışlar ile problem çözme yöntemini seçtikleri görülmektedir. Sosyal etkileşimlerdeki bu problemler, akademik başarıyı olumsuz yönde etkileyerek öğretmen ve arkadaşları tarafından çocuğun sınıfta istenmemesine neden olmaktadır. Akranlarına, öğretmenlerine karşı kolayca saldırgan davranış gösteren çocukların akranları tarafından kabul görme konusunda sorun yaşayacağı ve bu çocuklarda problem davranışların daha da artabileceği bunun sonucunda da çocuğun kendisini çevresinden soyutlamasına neden olabileceği belirtilmektedir. Erken çocukluk döneminde çocuğun farklı ortamlarda derinlemesine gözlemlenmesi, çocuğun cinsiyet beklentisi ve hayatına uygunluğunun anlaşılması, çocuğun davranışlarının şiddeti, sıklığı, sürekliliği, öfke nöbetleri, reddetme, bağırma, ısırma, ağlama şeklinde ortaya çıkıp çıkmadığına bakılması ile problem davranışların anlaşılması mümkündür (Gültekin-Akduman, 2014, s.92). Erken çocukluk yıllarında önlenmeyen problem davranışların, ergenlik döneminde katlanarak artacağı ve suç teşkil eden davranışlara yol açabileceği yapılan araştırmalar ile bilinmektedir (Walker ve arkadaşları 2005'ten aktaran, Çelik, 2012).

Problem davranışların çocuk tarafından gösterilmesinin belli amaçları vardır. Çocuk kendisini bu şekilde ifade ederek sosyal çevresi tarafından fark edilmeye ve dikkat çekmeye çalışmakta veya kaçınma yöntemi olarak problem davranışlardan yararlanmaktadır. Çocuğun ilgi çekmek amacıyla kullandığı problem davranışlar aslında sosyal etkileşimde bulunma amacını da taşıyabilmektedir. Çevresindeki kişilerin problem davranışa gösterdikleri ilgiyle sosyal pekiştireç haline gelen davranışın onaylanması sonucu, çocuk aynı davranışı tekrarlamaktadır. Çocuğun bu davranışlara yönelik aldığı geri

dönütler ve kendisine gösterilen ilgiyle davranışlarını devam ettirmesi söz konusudur (Erbaş, Kırcaali-İftar ve Tekin-İftar, 2010).

Problem davranışların önlenmesinde ilk olarak bu davranışların nedeni ve kaynağı araştırılmalıdır. Daha sonra problem davranışların hangi durumda ortaya çıktığı tahmin edilmeli ve saptanmalıdır. Son olarak ise problem davranışlar doğru bir yaklaşımla çocuğun yakın çevresi ile işbirliği içinde önlenmelidir. Problem davranışlar önlenmediğindesonuçları daha farklı problemlere neden olabilmektedir (Işıkol, 2019). Problem davranışların erken çocukluk yıllarında aile üyelerinin desteği ve işbirliği ile önlenmesinin çocukların sosyal becerilerinde artışa yol açacağı ve tüm yaşamının olumlu yönde etkileneceği yapılan araştırmalar ile görülmektedir (Tomris, 2012).

Problem davranışlar, çocuğun sosyal ortamda kabul edilmesini ve sosyal uyumunu etkileyen, çevresi tarafından istenmeyen davranışlardır. Çocuğun sağlıklı sosyal gelişimi için problem davranışlara neden olan faktörlerin belirlenmesi, bu davranışların kontrol altına alınarak çevresindeki yetişkinler ve arkadaşları tarafından sosyal kabul görmesini sağlayacak sosyal becerilerinin arttırılması önem taşımaktadır (Akduman ve arkadaşları, 2015).

2.2.6. Okul Öncesi Dönemde Problem Davranışların Önlenmesinde Ailenin Rolü

Dünyaya geldiği andan itibaren çocuk, ailesi tarafından ilgi görüp sevilerek ihtiyaçları karşılanmakta ve daha az problem davranışlarda bulunarak sosyal becerilerini geliştirmektedir. Fakat anne babanın baskıcı ve aşırı disiplinli tutumları, çocuğun sosyal beceri kazanımının desteklenmemesi, tam veya parçalanmış aileye sahip olma durumu, anne babanın eğitim düzeyi, alkol ve madde bağımlılığı, ailenin sosyoekonomik durumu veya aile üyelerinden birinin kaybı çocuğun problem davranış göstermesinde etkili olmaktadır (Alisinanoğlu ve Ulutaş, 2000; Brodeski ve Hembrough, 2007; Özbey, 2009; Özbey, 2010; Seyhan ve Zincir, 2009).

Çocuklardaki problem davranışların engellenmesi veya bu davranışların nedeninin anlaşılarak ortadan kaldırılmasında aileye büyük sorumluluk düşmektedir. Çocuğun sosyal becerilerinin geliştiği ve problem davranışlarının önlendiği sevgi ve güvene dayalı bir aile ortamında bulunması oldukça önemlidir. Bu ortamın tam tersi olan aşırı koruyucu veya aşırı disiplinli bir aile ortamında yetişen çocuğun karşılaştığı problemlerin çözümünde aile üyelerinin farklı tutumları çocuğun da farklı tepkiler sergilemesine neden olmaktadır. İçinde bulunulan sosyal yaşam çocuğun uyum ve davranış problemlerini

şekillendirmektedir (Dursun, 2010). Erken çocukluk yıllarında problem davranışlara neden olan faktörler şu şekilde açıklanabilir (Canbolat, 2017):

- Anne babaların problem davranışı farketmemesi, asıl sorunu algılamaması ve görmezden gelmesi,
- Çocuğun gösterdiği problem davranışların, ebeveynlerden birinin neden olduğunu düşünme,
- Davranış problemlerinin çocuğun yaramazlığı veya şımarıklığı şeklinde görülmesi,
- Aile üyelerinin yanlış tutum ve tepkilerini tekrarlamaları sonucu problem davranışların ortaya çıkması,
- Çocuğun aşırı katı veya aşırı serbest bir ebeveyn yaklaşımıyla büyütülmesi,
- Ebeveynin çocukla inatlaşma, kızma ve çocuğa sabır gösterememe ve sürekli olarak çocuğa ceza vermesi davranışlarıdır.

Problem davranışlara sebep olan yukarıdaki etkenlerin yanı sıra ailesel bir travma sonucuveya aile bireylerinin sağlık problemi nedeniyle çocuğa sevgi ve ilgi göstermemesi de bu konuda önemli etkenlerdir (Yörükoğlu 1997'den aktaran, Işıkol, 2019). Problem davranışların sadece bir nedenden dolayı sergilenmediği düşünülmektedir. Neden olan faktörlerin biri veya birden fazlası çok yönlü bir yapı izlemekte ve bu davranışları meydana getirmektedir. Bu nedenle problem davranışların, çocuğu etkileyen tüm süreçlerin karşılıklı birleşimi ve etkileşimi olduğu söylenebilir (Sinoğlu-Günden, 2018).

Çocuklardaki problem davranışların ortaya çıkmasını engelleme ya da kısa sürede önleme konusunda aile son derece etkilidir (Parsak, 2015). Erken çocukluk yıllarında önlenmeyen problem davranışlar kalıcı hale gelerek çocuğun tüm hayatını etkilemekte ve daha farklı davranış problemlerine neden olabilmektedir. Bu nedenle problem davranışların fark edilerek nedeninin anlaşılması ve aile tarafından işbirliği içerisinde kararlı ve tutarlı bir yaklaşımla çözülmesi çocuğun sosyal duygusal gelişimi açısından yararına olacaktır. Uyumlu, aile içi iletişimin ve işbirliğinin sağlıklı olduğu evliliklerde çocukların olumlu davranışları artıp sosyal gelişimleri desteklenirken; aile arası iletişimin az olduğu, çocuğa yeterli şefkat ve ilginin verilmediği ailelerde çocuğun sosyal gelişimi desteklenememektedir (Kandır ve Alpan, 2008; Özbey, 2012b).

2.3. Okul Öncesi Dönemde Teknolojik Cihaz Kullanımı

Günümüzde teknoloji terimi insan hayatını kolaylaştıran cihazların genel ismi olmak yerine bilgisayar, tablet, telefon gibi elektronik cihazları tanımlamak için kullanılmaktadır.

Günümüz dünyasında teknoloji kullanımı ve teknolojik cihazlara ulaşım kolaylıkla sağlanmaktadır. Teknolojinin ortasına doğan çocukların yaşadıkları dünyayı keşfederek yeni bilgiler öğrenmeleri aynı zamanda da eğlenmeleri açısından teknoloji kullanımı önemli bir ağdır. Teknoloji bilgisayarları, cep telefonlarını, tabletleri, mp3çalarları ve pek çok diğer cihazları içermektedir. Bu cihazlar okul öncesi eğitim alanlarında da görülmektedir. Teknolojinin eğitimde kullanılması da eğitime olan ilgiyi, öğrenme merakını arttıracaktır.

Tablet Kullanımı: 3-6 yaş çocuklar tabletleri yeni birşeyler öğrenmek, kendilerini yansıtmak ve oyun oynamak amacıyla hem kreşlerde hem evde kullanmaktadır. Dokunmatik ekran teknolojisiyle istedikleri şekillere basarak aletleri anne ve babalarının yardımı olmaksızın kullandıkları görülmektedir. Tablet kullandıkça kendi bağımsızlıklarını geliştiren çocuklar, yetişkin desteğine daha az ihtiyaç duymakta ve kendilerine olan güvenleri artmaktadır. Kauffman (1999)'a göre tablette geçirilen zaman ve ne yapılıyor olduğu tabletin zararlı olabilecek etkileridir. Fakat yetişkin gözetiminde tablette izlenilecek eğitici programlar ile çocukların yaratıcılıkları, sayma becerileri gelişebilmektedir.

Akıllı Telefon Kullanımı: Kullanımı hızla artan teknolojik cihazlardan biri de akıllı telefonlardır. Etrafındaki yetişkinleri taklit eden okul öncesi dönem çocuklarının akıllı telefonlara merak duyması kaçınılmazdır. Bu merak kontrol edilmediği sürece ciddi teknoloji ve internet bağımlılıklarına yol açabilir. Erken çocukluk döneminde akıllı telefon kullanımı çocukların gelişimlerini etkileyebilmektedir. Uzun süre hareketsiz kalarak bir ekrana bakmak, çocuğun sosyal hayatında da hareketsiz kalmasına ve zihinsel, fiziksel geriliklere yol açmasına neden olmaktadır (Kızıltaş ve Ertör, 2018). Akıllı telefon ile çok zaman geçiren çocuklarda düşük aile ve arkadaş etkileşimlerine ve akademik başarısızlığa sebep olabilmektedir.

İnternet Kullanımı: Bilgisayar ve internet kullanımı çocuğu sosyal hayattan uzaklaştırabilmekte ve dikkat eksikliği, dil becerisi kazanamama, yaratıcılık ve hayal gücünün olumsuz etkilenmesi gibi bazı sorunlara da yol açabilmektedir (Palmer, 2015). Bunun yanı sıra internette oynanan oyunların sosyal ve bilişsel açıdan çocuklara olumlu katkıları olduğuna hatta problem çözme ve okuma becerilerini geliştirdiğine dair araştırmalar da bulunmaktadır. Bilgisayar kullanımının çocukları sosyalleştirdiğine ve verimli öğrenme ortamları sunduğuna yönelik araştırmalar da mevcuttur.

2.3.1. Okul Öncesi Dönemde Teknolojik Cihaz Kullanımının Yararları

Okul öncesi dönem çocuklarının meraklı ve ilgili olmaları, teknolojik cihazların renk, ses, video gibi özelliklerinin kullanılması ile daha eğlenceli ve kalıcı öğrenmelerin sağlanması kaçınılmazdır. Teknolojik cihazların geribildirim vermesi çocuğun hatasını daha kısa zamanda anlamasına ve doğruyu öğrenmesine katkı sağlamaktadır (Demirel, Seferoğlu ve Yağcı, 2004; Uluser-İnan, 2003). Yapılan pek çok araştırmada okul öncesi eğitimde teknoloji kullanımı ile çocukların öğrenme düzeyinin olumlu yönde arttığı; çocuğun kendi öğrenme hızına göre ilerlediği görülmektedir (Clements, 1999; Çakıroğlu ve Taşkın, 2016; Kocaman-Karoğlu, 2016; Şahin, 2006). Teknolojinin eğitimde destekleyici bir unsur olarak kullanılması hem çocukların dikkat düzeyinin artması hem de öğrenmeye motive olmaları açısından önemlidir.

Teknolojik cihazlar çocuk gelişim düzeyine uygun kullanıldığında sınırsız tekrar imkanı sunmakta, bilgiye ulaşmayı ve öğrenmeyi kolaylaştırmakta, ses, video ve görsel efektler ile dikkat çekmekte ve soyut kavramların somutlaştırılarak birden fazla duyuya hitap etmesine ve kavram gelişimine katkı sağlamaktadır (Roseberyy, Hirsh-Pasek ve Golinkoff, 2014; Kucirkova, 2014). Eğitimde teknolojik cihazların ve yazılımların etkili kullanılması çocukların dijital okuryazarlığını arttırırken sorun çözme, kavram ve kavramlar arası bağlantıların kurulması, fonolojik farkındalık ve alfabe bilgisi, müzik, yaratıcı drama, sayı ve işlem becerilerinin gelişimini; aynı zamanda informal öğrenmelerin de meydana gelerek kendini ifade etme becerilerinin gelişimini desteklemektedir (Kandır ve Orçan, 2010). Alternatif bir öğrenme-öğretme süreci oluşturan teknolojik cihazların kullanımı; çocukları süreçte aktif kılma, bireysel hızda öğrenme deneyimi sunma, öğretimin ilgi çekici hale gelerek niteliğini yükseltme, kişisel öğrenme ortamları oluşturma gibi faydalar sağlamaktadır (Demirel, 2014; Yanpar-Yelken, 2015). Yapılan sesli ve görsel paylaşımlar ile öğrenme ortamları zenginleşmekte buna bağlı olarak da çocukların motivasyon ve derse uyum düzeyleri artmaktadır. Gerçekleştirilmesi tehlikeli olan deneylerin veya gözlenmesi zor olan doğa olaylarının tekrar izlenilmesine olanak sağlamaktadır (Demirel, 2014).

Eğitimde teknoloji kullanımı; eğitim ve öğretime ulaşımı fazlalaştırmak, maliyetleri düşürmek, teknolojik yeniliklere adapte olmak ve ihtiyaç duyulan teknolojik beceriyi kazandırmayı amaçlar.Yaşadığımız bu teknoloji çağında çocukların yeri hem ailesi hem toplum için büyük önem arz etmektedir. Çocuğun gelişim sürecine etki eden teknolojik gelişmeler eğitimde de kaçınılmaz olarak önemli bir yer edinmektedir. Son yıllarda yapılan araştırmalarda eğitimde teknolojik cihazların kullanımı ile öğrenme ortamlarında derse

uyumun kolaylaşarak öğrenme düzeyini arttırdığı, çocuk ve öğretmen etkileşimini arttırarak akademik başarıyı sağladığı görülmektedir (Barış ve Tosun, 2013; Demirel, 2012; Hung ve Yuen, 2010; Özmen, 2012; Menteşe, 2013).

2.3.2. Okul Öncesi Dönemde Teknolojik Cihaz Kullanımının Zararları

Gelişim düzeyine uygun, amaçlı ve bilinçli kullanıldığında çocuklara eşsiz yararlar sağlayan teknolojik cihazlar, doğru kullanılmadığında çeşitli zararlar verebilir. Bunların başında yeme bozuklukları, gerginlik, uygunsuz içeriğe ulaşma riski, uzun süre pasif kalma, şiddet, gelişimi engelleme, kişisel güvenliğin tehlikeye girmesi ve akademik başarısızlığa sebep olması sayılabilir (Cordes ve Miller, 2000; Kirschner ve Karpinski, 2010).

Erişilebilirliği kolay olan, dokunma ve kaydırma hareketiyle kolaylıkla kullanılan teknolojik cihazların uygun sürede ve yetişkin gözetiminde kullanılması öğrenme süreçlerine katkı sağlarken; bilinçli kullanılmaması çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimini olumsuz etkilemektedir. Ebeveyn gözetimi olmaksızın çok erken yaşta teknolojik cihazlara sık maruz kalan çocukların konuşmaya geç başladığı, saldırganlık ve çeşitli problem davranışlar gösterdiği, uyku bozuklukları yaşadığı bilinmektedir. Ayrıca teknolojinin eğitici etkisinin yanı sıra çocuklar için uygun olmayan içerikleri barındırması da endişelere sebep olmaktadır. Bu nedenle teknolojik cihazların aşırı kullanımı çocukları yalnızlığa iterek sosyal yetersizliklere sebep olabilir.

Teknolojik cihazlar ile erken yaşlarda tanışan çocukların dürtü kontrolü, öz düzenleme, zihinsel esneklik, empati becerisi gibi bilişsel işlevleri olumsuz etkilenmektedir (Nathanson, Sharp, Alade, Rasmussen ve Christy, 2013). Teknolojik cihazların çeşitliliğinin artması, çocukların dikkat sürelerinin kısalması ve kolay dağılmasına neden olmaktadır (Fan, McCandliss, Fossella, Flombaum ve Posner, 2005). Ayrıca çocukların bilgi işleme yeteneklerini etkileyerek hayal gücü ve dil gelişimlerini de zayıflatmaktadır (Plowman, McPake ve Stephen, 2010).

Çocukların teknolojik cihazları doğru kullanmadığında çevresinden soyutlanarak işbirlikçi çalışmaları reddettiği, gerçek hayattan ve geleneksel oyunlardan uzaklaştığı, şiddet içeren videolara maruz kaldığı, duruş ve iskelet sorunlarının oluştuğu, yalnızlık ve depresyona sebep olduğu, saldırganlığı arttırdığı ve gerçek hayat ile sanal hayat arasındaki farkı anlamasını zorlaştırdığı yapılan araştırmalar ile belirtilmektedir (AAP, 2011; AAP, 2009; Armstrong ve Casement, 2000; Subrahmanyam, Kraut, Greenfield ve Gross, 2000). Bu da

çocukların duygusal ve sosyal gelişimlerinin olumsuz etkilenmesine sebep olmaktadır. Aşırı teknolojik cihaz kullanımının depresyon, sosyal beceri yetersizlikleri, kaygı, utangaçlık, düşük benlik saygısı gibi olumsuzluklara da yol açtığı görülmektedir (Morahan-Martin, 2005).

Okul öncesi dönem çocuklarının motor gelişimlerinin uygun program ve etkinliklerle geliştirilmesi çok önemlidir. Çocukların uzun süre hareketsiz kalması çeşitli el-göz koordinasyonu ve büyük-küçük kas becerilerinin olumsuz etkilenmesine sebep olmaktadır (Howie, Coenen, Campbell, Ranelli ve Straker, 2017). Teknolojik cihazların çocuklarda hareketsizliği teşvik ederek obezitenin artması, ekrana sürekli bakma nedeniyle görme bozukluklarının oluşması gibi problemlere de neden olduğu bilinmektedir (Anderson, Economos ve Must, 2008). Teknolojik cihazların kullanımının artmasıyla çocuğun gizliliği ihlal edilerek siber zorbalıkla karşılaşma, cinsel ve şiddet içerikli paylaşımlara ulaşma, internet bağımlılığı ve uykusuzluk gibi olumsuz etkilere de maruz kalabileceği belirtilmektedir (O'Keeffe ve Clarke-Pearson, 2011; McBride, 2011). Bu duruma bağlı olarak Amerikan Pediatri Derneği (The American Academy of Pedatrics) (2011), iki yaş altındaki çocukların herhangi bir teknolojik cihaza maruz kalmaması, iki-beş yaş arasındaki çocuklar için ise günde 30 dakikayı geçmemesi gerektiği ile ilgili öneride bulunmuştur.

Günümüzde çocukların teknolojiden uzak kalması mümkün değildir ancak aşırı ve kontrolsüz kullanımı da çocuğun sosyal, bilişsel ve duygusal gelişimi açısından zararlı olacaktır. Özellikle okul öncesi dönemde teknolojik cihazların fazla kullanımı çocuğun sosyal alanda yalnızlaşmasına, hayal ile gerçeği ayırt edememesine ve arkadaş edinmekte zorluklar yaşamasına neden olabilmektedir. Çocuklara teknolojik cihaz kullanımında örnek olmak, yetişkin gözetiminde kullanım süresini sınırlı tutmak ve eğitici programlara yönlendirmek, cinsellik, şiddet içeren oyun ve sitelere erişimini engellemek açısından ailelere ve öğretmenlere büyük sorumluluk düşmektedir.

2.3.3. Okul Öncesi Dönemde Teknolojik Cihaz Kullanımında Ailenin Rolü

Aile, çocuğun ilk bilgi ve becerilerinin öğrenildiği ve çocuğu besleyen en temel kaynaktır (Sapsağlam ve Ömeroğlu, 2015). Çocuk içinde bulunduğu aile ve çevre koşullarından etkilenir. Çevresi ile etkileşim kurarak nesneleri, kavramları anlamlandırır ve kendi öğrenmesini kendisi gerçekleştirir (Senemoğlu, 2007). Okul öncesi dönem, çocukların kendilerine rol model aradıkları ve etrafındaki insanları gözlemleyerek taklit ettikleri bir

dönemdir. Bu model alma eğilimi ile anne ve babalarının teknoloji kullanım sürelerini ve yaptıklarını da büyük bir dikkatle gözlemlemektedirler.

Ebeveynlerin internet kullanım süreleri ve interneti ne sıklıkla kullandıkları aile içi sosyal iletişimi de etkilemektedir (Günüç ve Atlı, 2018). Bunun yanı sıra bilgisayarı olanailelerin, bu cihazıçocuklarının odasına koyduğu bunun sonucunda da çocuğunfarklı aktiviteler ile zaman geçirmek yerine teknolojik cihazlar ile uğraşmayı tercih ettiği görülmektedir (Arnas, 2005' den aktaran, Günüç ve Atlı, 2018).

Çocukların teknolojik cihazları nasıl ve ne kadar kullandığı ebeveynlerin kontrolü altında olmalıdır (Canberk ve Sağıroğlu, 2007). Çünkü kontrol edilmez ve sınırlama getirilmezse teknolojik cihazlar, daha savunmasız olan okul öncesi dönem çocuklarına sosyal, psikolojik ve hayati zararlar verebilir. Ebeveynler, çocuğun internet ortamında yaşayabileyeceği zorbalık ve sorunların farkında olmalı ve gerekli önlemi almalıdır. Ebeveynlerin teknolojik cihaz ve internet kullanımındaki risklerin farkında olmaları ve gerekli güvenlik önlemlerini alarak çocuklara kendilerine ve başkalarına zarar vermeden kontrollü bir serbestlik sunmaları gerekmektedir.

Ebeveynler kendi kullandıkları teknolojik cihazların da çocukları olumsuz etkileyebileceğinin farkında olmalıdır. Çocukların teknolojik cihazlara maruz kalma süresi sınırlandırılmalı ve iki yaş altındaki çocukların ekran karşısında uzun süre kalmamasına özen gösterilmelidir. Okul öncesi dönem çocuklarının soyut düşünme becerisine ulaşmadığı düşünüldüğünde çocuğun kullandığı teknolojik cihazlar, dijital oyunlar mutlaka takip edilmelidir. Arkadaşlarıyla oyun oynayan çocukların yaratıcı düşünme, problem çözme becerisi ve sosyal becerilerinin gelişiminin; sürekli teknolojik cihazlar ile ilgilenen çocuklardan daha fazla olduğu bilinmektedir. Çocuklara teknolojik cihaz kullanımında mutlaka kurallar koyulmalı, çocuk düzeyine uygun programlar, oyunlar takip edilmeli ve çocuk ile konuşularak bu konunun önemi tartışılmalıdır.

BÖLÜM III

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

3.1. Sosyal Beceri ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Chan, Ramey ve Schmitt (2000), "Evde ve okulda çocukların sosyal becerilerinde bireysel değişikliklerin modellenmesi" isimli araştırmalarında okul öncesi dönemdeki çocukların ev ve okuldaki sosyal becerilerini dört yıl boyunca incelemişlerdir. 378 çocuktan "Social Skills Rating System (SSRS)" aracılığıyla elde edilen verilerin analizi sonucunda, evde gözlenen çocukların ikinci sınıfa kadar sosyal becerilerin artış gösterdiği, İki ve üçüncü sınıf arasında ise sabit kaldığı ortaya konmuştur. Bununla birlikte okulda gözlenen çocukların sosyal beceri gelişiminin okul öncesinden üçüncü sınıfa kadar sabit bir şekilde düşüş gösterdiği görülmüştür. Ebeveynlerin öğretmenlere göre daha ılımlı davrandığı görülmüştür.

McClelland ve Morrison (2003), "Okul öncesi dönemdeki çocukların öğrenmeye dayalı sosyal beceri oluşumu" isimli araştırmalarında erken çocukluk dönemindeki çocukların öğrenmeye dayalı sosyal becerilerinin doğası ile öğretmenlerin becerileri derecelendirmelerindeki tutarlılığını incelemişlerdir. Üç-dört yaşlarındaki 72 çocuktan "Sosyal Beceri Değerlendirme Sistemi (SSRS)" ve "Bronson Sosyal Beceri Profili" aracılığıyla 1 yıl boyunca elde edilen verilerin analizi sonucunda; bağımsızlık, sorumluluk, öz denetim, iş birliği, kendi kendini savunma ve kendine hakim olma davranışlarının ilkokulda olduğu gibi okul öncesinde de öğrenmeye dayalı sosyal becerilerin yapısını oluşturduğu ortaya konmuştur. Bununla birlikte bir yılın sonunda, erken çocukluk dönemindeki çocukların sosyal becerilerinin anlamlı olmadığı ve öğretmenlerin derecelendirirken tutarlı davrandığı görülmüştür.

Acun-Kapıkıran ve arkadaşları (2006), "Okul öncesi çocuklarında sosyal beceri: durum saptaması" isimli araştırmalarında çocukların sosyal becerileri öğretmen algılarına göre belirlenmiş, dört-beş yaş grubundaki 343 çocuktan "Sosyal Beceri Ölçeği (SBÖ)"

aracılığıyla elde edilen verilerin analizi sonucunda, beş-altı yaş grubundaki çocukların sosyal becerilerini dört yaş grubundaki çocukların sosyal becerilerinde daha yüksek olduğu, kız çocuklarının uyum puanının erkek çocuklarından daha düşük olduğu ve daha önceden okul öncesi eğitim almış olan çocukların diğerlerine kıyasla yüksek sosyal beceri puanlarına sahip olduğu ortaya konmuştur.

Ekinci-Vural ve Gürşimşek (2009), "Okul öncesi eğitimde aile katılımlı sosyal beceri eğitimi" isimli araştırmalarında, geliştirilen aile katılımlı sosyal beceri eğitimi programı ile ailelerden destek alan bir yaklaşımla okul öncesi eğitim almakta olan 6 yaş grubu çocukların temel sosyal becerilerinin desteklenmesi ve geliştirilmesini amaçlamıştır. Araştırmanın modeli öntest-sontest kontrol gruplu deneysel desen olarak belirlenmiştir. İlgili desen uyarınca, deney ve kontrol grupları belirlendikten sonra her iki grubun öğretmenleri tarafından, Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği, Okul Öncesi Çocuklar İçin Psikolojik Gözlem Formu doldurulmuş, çocukların ailelerine ise Aile Katılım Ölçeği ve kişisel bilgi formu uygulanmıştır. Deney Grubundaki çocuklara sekiz hafta süresince toplam 43 aktiviteden oluşan "Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitimi" uygulanmıştır. Kontrol grubunda günlük eğitim öğretim aktivitelerine herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır. Sekiz haftalık program uygulamasının sonunda deney ve kontrol gruplarına aynı ölçekler son test olarak tekrar uygulanmış ve toplanan veriler analiz edilerek değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda, "Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programı"na katılan çocukların "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği"nin *Kişiler Arası Beceriler, Sözel Açıklama Becerileri, Dinleme Becerileri ve Kendini Kontrol Etme Becerileri* alt boyutlarından aldıkları son test puanları ile programa katılmayan çocukların puanları arasında programa katılan çocukların lehinde anlamlı fark bulunmuştur, deney ve kontrol grubuna ait sürekli test puanlarının da bu sonucu desteklediği saptanmıştır.

Alisinanoğlu ve Özbey (2009), "Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 60-72 aylık çocukların problem davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi" isimli araştırmalarında, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 60–72 aylık çocukların problem davranışlarının çocukların cinsiyeti, kardeş sayısı, doğum sırası, okul öncesi eğitime devam etme süresi, çocuğun tam aileye sahip olup olmama durumu, anne babanın öğrenim düzeyi, anne babanın mesleği gibi değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak "Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği" (Preschool and Kindergarten Behavior Scales -PKBS–2) geçerlilik ve güvenirlik çalışması

yapılarak kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, çocukların problem davranışlarının; çocukların cinsiyeti, doğum sırası, okul öncesi eğitime devam süresi, baba öğrenim durumu ve baba mesleğine göre anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır. Çocukların problem davranışlarının tam aileye sahip olma durumu, anne mesleği ve anne öğrenim durumuna göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Karaca ve arkadaşları (2011), "Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal davranışının incelenmesi" isimli araştırmalarında okul öncesi dönem çocuklarının sosyal davranışlarının bazı değişkenlerle ilişkisini incelemişlerdir. Araştırmada anasınıflarına devam eden altı yaş grubundaki toplam 299 çocuğa, Crick, Casas ve Mashar (1997) tarafından geliştirilen Karakuş (2008) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılan Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği Öğretmen Formu uygulanmıştır. Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal davranışlarında öğretmen görüşlerine göre cinsiyetin, anne-baba öğrenim düzeyinin, anne-baba yaşı değişkenleri arasında farkılık yaratıp yaratmadığını belirlemek amacıyla t testi ve varyans analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda okul öncesi dönem çocuklarının fiziksel, ilişkisel ve olumlu sosyal davranış boyutlarında cinsiyetin, anne-baba öğrenim düzeyi ile anne-baba yaşının anlamlı farklılıklar gösterdiği bulunmuştur.

Koglin ve Petermann (2011), "Okul öncesi çocuklar için davranış eğitiminin etkililiği" isimli araştırmalarında davranış eğitimi ile okul öncesi dönemdeki çocukların yıkıcı davranışları, utangaçlık ve içine kapanıklık gibi davranışlarını azaltıp, sosyal duygusal yeterliğine katkı sağlamayı amaçlamışlardır. Üç-altı yaşları arasında 90 çocuk ile gerçekleştirilen araştırma sonucunda, deney grubundaki çocukların akranlarına daha az problemli, rahatsız edici ve dikkatsiz davranış sergiledikleri ile duygu düzenleme ve akademik becerilerini geliştirdikleri ortaya konmuştur. Bununla birlikte saldırgan davranışlar ve duygusal problemler üzerinde etkili olmadığı görülmüştür.

Güngören (2011), "Evlilik çatışmasının okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine etkisi" isimli araştırmasında evlilik çatışmasının, sosyal uyum ve sosyal becerilerin cinsiyet, ebeveynlerin eğitim düzeyi ve kardeş sayısı gibi çeşitli demografik değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını incelemeyi amaçlamaktadır. Veri toplama aracı olarak; "Kişisel Bilgi Formu", "Evlilik Çatışması Ölçeği" ve "5-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği" İstanbul'da yaşayan 200 çocuk ve ailesine uygulanmıştır. Veriler SPSS paket programı ile analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, evlilik çatışması, sosyal uyumu ve sosyal uyum ve beceriler ölçeğinden alınan toplam puanı istatistiksel olarak anlamlı şekilde etkilemektedir.

Evlilik çatışmasıyla sosyal uyum negatif ilişkilidir. Ayrıca evlilik çatışmasının sosyal uyum ve beceriler ölçeğinden alınan toplam puanla negatif ilişkili olduğu bulunmuştur. Evlilik çatışması yalnızca kardeş sayısı açısından farklılaşmaktadır. Sosyal uyumsuzluk yalnızca kardeş sayısı ve annenin eğitim düzeyi açısından farklılaşmaktadır. Sosyal uyum ise ailenin aylık geliri ve babanın eğitim düzeyi açısından farklılaşmaktadır. Sosyal uyum ve beceriler ölçeğinden alınan toplam puan kardeş sayısına, annenin ve babanın eğitim düzeyi ve ailenin aylık geliri açısından farklılaşmaktadır.

Ogelman, Önder, Seçer ve Erten (2013), "Anne tutumlarının 5-6 yaş çocuklarının sosyal becerilerini ve okula uyumlarını yordayıcı etkisi" isimli araştırmalarında anne tutumlarının çocukların sosyal beceri ve okula uyumlarına etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma Denizli ilinin merkez ilçesinde ilköğretim okullarının anasınıflarına devam eden 85 çocuk ve annesi ile yürütülmüştür. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak "Anne-Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği (Anne formu)", " Sosyal Beceri Formu" ve "5-6 Yaş Çocukları İçin Okul Uyumu Öğretmen Değerlendirme Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, annelerin otoriter, yetkeci ve izin verici tutumları ile 5-6 yaşındaki çocuklarının sosyal beceri ve okula uyum düzeyleri arasında anlamlı düzeyde ilişki görülmüştür. Otoriter ve izin verici tutumlar, sosyal beceri ve okula uyum değişkenleri ile olumsuz yönde anlamlı ilişki içindeyken; yetkeci tutum ise sosyal beceri ve okula uyum düzeyleri ile olumlu yönde anlamlı ilişki içindedir.

Özyürek ve Ceylan (2014), “Okul öncesi çocuklarda sosyal becerilerin desteklenmesi konusunda öğretmen ve veli görüşlerinin belirlenmesi” isimli araştırmalarında okul öncesi dönemdeki çocukların öğretmenleri ve ailelerinin çocuklarda sosyal becerilerin desteklenmesi konusundaki görüşlerini incelemiştir. Araştımada odak grup görüşmesi tekniği kullanılarak okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan yedi öğretmen ve bu okullara devam eden dört-altı yaş grubu çocuğa sahip sekiz veli/anneden altmışar dakikalık iki ayrı oturumda görüşülerek veriler toplanmıştır. Araştırma sonucunda okul öncesi öğretmenleri ve velilerin çocuklarda gözledikleri istendik sosyal beceriler ile birlikte sosyal beceri eksikliklerinin de olduğu ortaya konmuştur. Bununla birlikte sosyal becerilerin geliştirilmesinde kullanılan yöntemlerin her zaman etkili olmadığı, bu konuda eğitim ihtiyaçları olduğu, öğretmen ve velilerin sosyal beceriler konusundaki ihtiyaçlarının belirlenmesine yönelik kapsamlı bir çalışmaya gereksinim duyulduğu da görülmüştür.

Tunçeli ve Akman (2014), “Anaokullarına devam eden 6 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin okul olgunluklarına etkilerinin incelenmesi” isimli araştırmalarında

anaokuluna devam eden altı yaş çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin okul olgunluklarına etkisinin olup olmadığının incelemişlerdir. 482 çocuktan "Bracken Okul Olgunluğu Ölçeği" ve "Sosyal Beceri Formu" aracılığıyla elde edilen verilerin analizi sonucunda, sosyal beceri düzeyinin okul olgunluğunu pozitif yönde anlamlı yordadığı ortaya konmuştur. Bununla birlikte sosyal beceri düzeyi yüksek olan çocukların okul olgunluklarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tutkun ve Dinçer (2015), "okul öncesi dönem çocuklarının başarısı için çok önemli görülen sosyal becerilere ilişkin beklentilerin incelenmesi" isimli araştırmalarında, öğretmen ve annelerin 60-72 aylık çocukların başarılarında çok önemli gördükleri sosyal becerilere ilişkin beklentilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Veri toplama aracı olarak "Kişisel Bilgi Formu", "Sosyal Becerileri Derecelendirme Sistemi (SBDS/ 3-5 yaş)" ve"Öğretmen ve Ebeveyn Formu" kullanılmıştır. SBDS 60-72 aylık çocukların anneleri (n=782) ve öğretmenleri (n=78) tarafından doldurulmuştur. Araştırma sonucunda öğretmenlerin %50'den fazlası 12 beceriyi "çok önemli" olarak değerlendirirken; annelerin ise; 15 beceriyi "çok önemli" olarak değerlendirdiği görülmüştür. Annelerin çocuklar için en çok önemli gördükleri beceri "Problemleri hakkında sizinle konuşur" iken, öğretmenler tarafından "Akranlarıyla anlaşmazlık durumlarında öfkesini kontrol eder" becerisi en çok önemli olarak değerlendirilmiştir.

Uysal ve Balkan (2015), "Sosyal beceri eğitimi alan ve almayan okul öncesi çocukların, sosyal beceri ve benlik kavramı düzeyleri açısından karşılaştırılması" isimli araştırmalarında sosyal beceri eğitimi almanın, düşük sosyo-ekonomik seviyedeki okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeyleri ve benlik kavramı üzerindeki etkisini incelemiştir. Bu amaçla sosyal beceri eğitimi alan, kendileri sosyal beceri eğitimi alırken anneleri de çocuk gelişimi ve sosyal beceriler konularında eğitim alan ve hiç eğitim almayan üç grup okul öncesi çocuk sosyal beceri düzeyleri ve benlik kavramı açısından karşılaştırılmıştır. Araştırma, ön-test son-test kontrol izleme desenli yarı-deneysel bir çalışmadır. Araştırmaya katılan tüm çocuklar okul öncesi eğitim kurumlarına devam etmektedir. Araştırmada veriler, Purdue Okul Öncesi Çocuklar için Benlik Kavramı Ölçeği, Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği ve Aile Bilgi Formu ile toplanmıştır. Araştırma bulgularına göre, hem çocuk eğitimine katılan hem de anne katılımlı sosyal beceri eğitimine katılan çocukların sosyal beceriler alt boyutlarından "kişiler arası beceriler" ve "sonuçları kabul etme becerileri" puanları eğitimlerin sonunda artış göstermiştir. Sosyal beceri eğitimine tek başına katılan çocuklarda ayrıca eğitimin sonunda

sosyal beceri toplam puanları ve benlik kavram puanlarında da artış saptanmıştır. Hiçbir müdahalede bulunulmayan kontrol grubunda ise bu gelişmelere rastlanmamıştır. Ayrıca eğitimin bitiminden üç ay sonraki izleme çalışmalarında, hem anne katılımlı hem de tek başına sosyal beceri eğitimi alan her iki gruptaki çocukların kazanılan sosyal beceri ve benlik kavramı düzeylerini koruduğu görülmüştür.

Pekdoğan (2016b), "5-6 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi" isimli araştırmasında okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal becerilerini bazı değişkenler açısından incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma grubu 300 çocuktan oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)" ve "Sosyodemografik Bilgi Formu" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda okul öncesi eğitime devam eden 5- 6 yaşındaki çocuklar içerisinde, daha önceden okul öncesi eğitimi alan çocukların sosyal becerilerinin, almayan çocuklara göre daha yüksek olduğu görülmüş ayrıca baba eğitim seviyesi arttıkça çocukların sosyal becerilerinin arttığı belirlenmiştir. Ailelerin sosyoekonomik düzeyi ve çocukların cinsiyetlerinin de sosyal becerileri etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Tarasova (2016), "İlkokul çocuklarında sosyo-duygusal yeterliğin gelişimi" isimli araştırmasında ilkokula devam eden çocukların sosyo-duygusal yeterliğini incelemiştir. Sosyo-duygusal gelişimin bu yaşlarda tam olarak nasıl gerçekleştiğine dair yeteri kadar kanıt olmamasından yola çıkarak bu çalışmayı yürüten araştırmacı, bu gelişimin yaş ile birlikte arttış gösterdiğini kanıtlamayı amaçlamıştır. Çocukların sosyal ve duygusal yeterliğini değerlendirme teknikleri aracılığıyla elde edilen verilerin analizi sonucunda, araştırmaya katılan 192 büyük ve küçük çocuk arasında statik olarak önemli bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bununla birlikte sosyo-duygusal yeterliğin öz farkındalık ve sosyal beceri gibi unsurları ele alındığında büyük çocuklarda daha gelişmiş olduğu görülmüştür.

Yılmaz-Bolat ve Kahveci (2016), "4-6 yaş grubu çocukların bazı değişkenlere göre sosyal becerilerinin karşılaştırılması" isimli araştırmalarında 4-6 yaş grubundaki çocukların bazı demografik değişkenlere göre sosyal becerilerinin karşılaştırılması amacıyla öğretmen algılarına dayalı olarak Şanlıurfa ili Viranşehir ilçesindeki okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 4-6 yaş grubu 100 çocuk ile sorulara yanıt aranmıştır. Veri toplama aracı olarak öğretmen tarafından doldurulan Sosyal Beceri Ölçeği (SBÖ) kullanılmış ve SPSS paket programı ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda çocukların sosyal beceri düzeylerinde cinsiyet ve yaş grubuna göre farklılık olmadığı fakat çocukların sosyal beceri

düzeylerinde yaşadıkları yerleşim birimine göre ilçe merkezinde yaşayanların köyde yaşayanlara göre sosyal beceri puanları yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Karoğlu ve Ünüvar (2017), "Okul öncesi dönem çocuklarının gelişim özellikleri ve sosyal beceri düzeyleri" isimli araştırmalarında okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 3-6 yaş grubu çocukların genel gelişim düzeyleri, sosyal becerileri ve davranışları belirlenerek çeşitli değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği incelemiştir. Bu doğrultuda; okul öncesi dönem çocuklarının gelişim alan özelliklerinin, sosyal becerilerinin ve sosyal davranışlarının; yaşlarına, cinsiyetlerine ve gelişim durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 151 çocuk oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından çalışma grubunda yer alan çocukların anne, baba ve öğretmenleri ile gerçekleştirilen görüşmeler ve çocuklarla yapılan uygulamalarla toplanmıştır. Verilerin analizinde parametrik ve non-parametrik istatistikler kullanılmıştır. Bu araştırmanın bulguları okul öncesi eğitime devam eden çocukların yaşlarına göre gelişim özelliklerinde ve sosyal becerilerinde anlamlı farklılıklar olduğu; sosyal beceri düzeylerinin de yaş ve cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı, gelişim durumlarına göre ise anlamlı düzeyde farklılaştığı; okul öncesi dönem çocuklarının sosyal davranışlarının yaş ve gelişim durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı cinsiyete göre ise anlamlı düzeyde farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Kılıç ve Güngör-Aytar (2017), "Erken çocuklukta sosyal becerilere sosyal beceri eğitiminin etkisi, sosyal becerilerle mizaç arasındaki ilişki" isimli araştırmalarında Sosyal Beceri Eğitimi Programı'nın okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerileri üzerinde etkisi ve çocukların sosyal becerileri ile mizaçları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, kamu kurumuna ait okul öncesi eğitime devam eden çocuklar oluşturmuştur. Araştırma ön test-son test kontrol gruplu deneysel desende gerçekleştirilmiştir. Deney grubuna 26, kontrol grubuna 29, toplam 55 okul öncesi çocuk dahil edilmiştir. Deney grubundaki çocuklara okul öncesi eğitim programlarına ek olarak Haziran-Ağustos 2015 tarihleri arasında Sosyal Beceri Eğitimi Programı haftada üç gün (8 hafta, 24 gün) ve günde yaklaşık 1 saat olmak üzere araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Kontrol grubundaki çocuklar ise okullarında uygulanan okul öncesi eğitim programına devam etmişlerdir. Veri toplama aracı olarak, "Denver II Gelişimsel Tarama Testi", "Bilgi Toplama Formu", "Sosyal Beceri Ölçeği" ve "Çocuk Davranış Listesi" kullanılmıştır. Verilerin analizinde, Karışık Desen Anova Analizi ile Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda Sosyal Beceri Eğitim

Programı'na katılan çocukların son test ortalama puanlarının kontrol grubu çocukların son test ortalama puanlarına göre daha yüksek olduğu, verilen eğitimin olumlu etkisi görülmüştür.

Smogorzewska ve Szumski (2017), "Okul öncesi çocukların sosyal becerilerinin geliştirilmesi: iki yöntem etkinliği" isimli araştırmalarında okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal becerilerinin geliştirilmesi ve bu becerilerin çocukların zihin gelişimine nasıl katkıda bulunduğunu incelemişlerdir. Deneysel bir araştırmadır. Oyun yöntemi ve problem çözme yöntemi olarak iki gruba ayrılan 196 çocuk ile yapılan çalışma sonucunda, aktif katılım gösteren çocuklarda sosyal becerilerin ve zihin gelişimi düzeyinin kontrol grubundaki çocuklara göre arttığı görülmüştür. Oyun ve problem çözme yönteminin her ikisinin de çocukların sosyal beceri ve zihin gelişimi açısından etkili olduğu görülmüştür.

Poulou (2017), "Okul öncesi öğretmenlerinin algılarına dair bir araştırma: öğretmenlerin duygusal zekası ve okul öncesi dönem çocukların duygusal ve davranışsal bozuklukları ile sosyal becerilerinin ilişkisi" isimli araştırmasında okul öncesi öğretmenlerinin kendi duygusal zekaları ve çocukların sosyal becerilerine ilişkin algıları ile çocukların duygusal ve davranışsal bozuklukları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya 92 okul öncesi öğretmeni ve 238 çocuk katılmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin duygusal zeka algılarının ve çocukların sosyal beceri puanlarının, öğretmenlerin çocuk duygusal ve davranışsal bozuklukları algılarına göre daha düşük puanla ilişkili olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin duygusal zeka algıları özellikle çocukların sosyal becerilerinin eksikliği durumunda çocukların duygusal ve davranışsal bozukluklarını önlemede önemli görülmektedir. Bu çalışma ile hem öğretmenlerin duygusal zeka algılarını hem de çocukların sosyal becerilerini göz önünde bulundurarak çocukların duygusal ve davranışsal bozuklukları için destek sağlamak ve bu davranışların yorumlanmasında yeni görüşler öne sürmektedir.

3.2. Teknoloji İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Vernadakis, Avgerinos, Tsistkari ve Zachopoulou (2006), "Okul öncesi eğitimde bilgisayar destekli eğitimin kullanımı" isimli araştırmalarında bilgisayarları bir öğrenme aracı olarak kullanan araştırma yollarını tartışmak ve bunları okul öncesi eğitim düzeyinde analiz etmektir. Bu araştırma ile bilgisayar destekli eğitimin çocukların bilişsel, duygusal, dil gelişimi ve okuryazarlık becerilerine etkilerini öğrenmek amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda sınıfta bilgisayar kullanımının çocukların gelişimine etkisi olduğu görülmüştür.

Uygulanan bilgisayar programıyla birlikte çocukların programdaki belirli öğrenme hedeflerine ulaşabilir olması gerekmektedir, çocuğun gelişimsel olarak uygun olmaması durumunda programın etkisi çok az olmaktadır.

Kılınç (2015), "Okul öncesi çağındaki çocukların teknoloji kullanımı hakkında ebeveyn görüşlerinin incelenmesi" isimli araştırmasında ebeveynlerin okul öncesi dönem çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik düşüncelerinde ebeveynlerin cinsiyetine, çocukların devam ettikleri okul türü, ebeveynlerin yaş aralığı, ebeveyn öğrenim durumu, evde internet bağlantısı, ebeveynlerin bilgisayar kullanım sıklığı ve çocukların bilgisayar kullanım sıklığı değişkenlerine göre farklılaşma olup olmadığını incelemiştir. Araştırmanın sonucunda ebeveynlerin okul öncesi dönemde teknoloji kullanımında aile rehberliğine önem verdikleri, çocukların sıklıkla teknolojik aletler kullanmalarının onların fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimlerini olumsuz etkilediklerini düşündükleri tespit edilmiştir. Ayrıca ebeveynlerin çocuklarının teknolojik alet kullanma becerilerinin iyi olduğunu ifade ettikleri görülmüştür.

Şahin, Taş, Gürgah Oğul, Çilingir ve Keleş (2015), "Tablet bilgisayarların okul öncesi eğitimde destek materyali olarak kullanılmasının incelenmesi" isimli araştırmalarında tablet bilgisayarların okul öncesi eğitimde, sınıfta kullanımı sırasında ortaya çıkan sorunları belirlemek, bu sorunlardan yola çıkarak etkili kullanım ilkeleri oluşturmak amacıyla yapılmıştır. Araştırma Adana ili Çukurova ilçesinde bulunan bir anaokulunun bir sınıfında 5-6 yaş grubundaki 34 çocuk ve bir öğretmen ile yapılmıştır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması (case study) ile desenlenmiştir. Katılımcı gözlem, görüşme ve video kaydı ile veri toplanmıştır. Öğretmenin günlük planlara yer verdiği etkinliklerden, özbakım becerilerine yönelik etkinlikler, fen etkinlikleri, matematik etkinlikleri, dil etkinliklerine destek materyali olarak Google Play'den indirilen BabyBus firmasının ücretsiz uygulamaları (aplikasyonları) kullanılmıştır. Gözlem anlık olarak iki araştırmacı tarafından yapılmış; katılımcı gözlem yapılarak çocukların tablet bilgisayar kullanımları gözlemlenmiş ve çocukların karşılaştıkları sorunlara yardım edilmiştir. Araştırmacı tarafından program sürecinde 10 hafta boyunca, haftada iki gün, günde birer saat etkinlik yapılmıştır. Veriler, etkinlik sırasında sınıf içinde notlar tutularak elde edilmiştir. Yapılan uygulamalar kamera ile kayıt altına alınmıştır. Araştırma sonucunda tablet bilgisayarların okul öncesi eğitimde motivasyonu ve etkileşimi arttıran, çocuk merkezli eğitimi destekleyen bir materyal olduğu saptanmış aynı zamanda eğitimde tablet

bilgisayarın kullanımı hakkında öğretmen ve çocukların olumlu düşüncelere sahip oldukları ve çocukların gelişiminde olumlu yönde etkileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kuzgun ve Özdinç (2017), "Okul öncesi eğitimde teknoloji kullanımına yönelik öğretmen görüşlerinin incelenmesi" isimli araştırmalarında okul öncesi öğretmenlerinin teknolojiye bakış açılarını, teknolojiyi kullanma durumlarını, teknolojiyi hangi amaç doğrultusunda kullandıklarını saptamayı ve özel anaokulu, bağımsız anaokulu ve ilkokul bünyesinde bulunan anasınıfının sağladığı olanaklar arasında herhangi bir farklılık olup olmadığını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu 6 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Veriler, araştırmacı tarafından hazırlanan 10 adet yarı yapılandırılmış görüşme sorusu ile toplanmıştır. Araştırma sonucuna göre, idareciler tarafından teknolojik araç gereç önerme ve öğretmen bilinçlendirmesi yapma konusunda sadece özel okulların farklılık gösterdiği diğer konularda ise herhangi bir farklılık bulunmadığı saptanmıştır. Okul öncesi dönemde teknoloji kullanımının okul olanakları ve öğretmen yeterlilik düzeylerine göre değişim gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Özsoy ve Atılgan (2018), " Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki 0-8 yaş grubu çocukların internet kullanımı ve bu kapsamda ebeveyn arabuluculuğu: nitel bir araştırma" isimli araştırmalarında çocukların bilgisayar ve iletişim teknolojilerine erişimlerine ve bu teknolojileri kullanımlarına ilişkin deneyimlerinin, bu deneyimleri nasıl anlamlandırdıklarının, çevrimiçi ve çevrimdışı hayatları arasında nasıl bir ilişki kurduklarının araştırılması amaçlanmıştır. Çocukların medya kullanım pratiklerinin ebeveynleri tarafından etkilendiği ve belirlendiği düşünüldüğünde çalışma kapsamında ayrıca ebeveynlerin bu teknolojileri nasıl anlamlandırdıkları, çocuklarına bu teknolojilerle kurdukları ilişki sürecinde nasıl bir arabuluculuk gerçekleştirdikleri sorularına yanıt aranmıştır. Ebeveynlerin ve çocukların internetin riskleri ve fırsatları hakkındaki bilgi ve kanaatlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda 20 çocuk ve 20 ebeveyn ile yüzyüze derinlemesine görüşme tekniği kullanılarak veri toplanmıştır. Çocuklara teknolojik aletleri kullanım sıklığı ve kullanım alışkanlığına dair sorular sorulmuştur. Araştırma sonucunda hem ebeveynlerin hem de çocukların internetin sunduğu fırsatlardan ziyade internet risklerine odaklandıkları, hem riskler hem de fırsatlar hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları, yanlış kanaatlere sahip oldukları, ebeveynlerin kullandıkları en yaygın arabuluculuk biçiminin kısıtlayıcı arabuluculuk olduğu saptanmıştır.

Yalçın ve Erden (2018), "Okul öncesi çocuklarının akıllı cihaz kullanma durumları üzerine ebeveyn algılarının incelenmesi" isimli araştırmalarında ebeveyn algılarına göre çocukların

akıllı cihaz kullanım durumlarını incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma grubunu anaokulun devam eden 30 çocuk ve annesi oluşturmaktadır. Nitel bir araştırmadır. Analiz bölümünde, nitel veri analiz tekniklerinden içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, katılımcılar akıllı cihazların ebeveyn-çocuk ilişkisine etkisine yönelik etkileri teması; olumlu ve olumsuz alt temaları altında incelenmiş ve olumlu etkiler temasında akıllı cihazlar aracılığıyla çocuklarda, empati becerisi, paylaşma ve kardeş sevgisinin arttığı ayrıca çocukların iletişim becerilerini geliştirdiği sonucuna ulaşmıştır. Olumsuz etkiler temasında ise katılımcıların çoğunluğu çocuklarda; iletişim kopukluğu (bağımlılık), konuşma bozukluğu, yalnızlaşma, şiddet içerikli davranışlar, küfür ve cinsel içerikli sorular gibi olumsuz tutum ve davranışların ortaya çıktığını ifade etmişlerdir. Akıllı cihazların çocuklar üzerindeki etkileri teması ise; gelişimsel ve istenmeyen durumlar alt temaları altında incelenmiş ve gelişimsel alt teması kendi içerisinde; zihinsel, duygusal, sosyal ve dil gelişimi temaları olarak üç ayrı bölümde ele alınmıştır. Öte yandan istenmeyen durumlar alt teması ise kendi içerisinde; sağlık sorunları, şiddet, duygusal sorunlar, öğrenme sorunları ve cinsellik temaları olarak beş ayrı bölümde incelenmiştir.

Omrak (2019), "Okul öncesi dönem çocuklarının bağlanma örüntüleri ve duygu düzenleme becerilerinin teknoloji kullanımıyla ilişkisi" isimli araştırmasında okul öncesi dönemdeki çocukların bağlanma, duygu düzenleme ve teknoloji kullanımları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. 3-6 yaş arası 45 çocuk ile gerçekleştirilen araştırmada veri toplama aracı olarak; "Oyuncak Öykü Tamamlama Testi (OÖTT)", "Duygu Düzenleme Ölçeği (DDÖ)" ve "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre, teknoloji kullanım süresinin artışı ile duygu düzenleme becerisinin ve güvenli bağlanma puanın azaldığı görülmüştür.

Özkılıç-Kabul (2019), "Üç yaş çocuklarda teknolojik alet kullanımının sosyal beceri, oyun becerisi ve dil gelişimi üzerindeki etkilerin incelenmesi" isimli araştırmasında bir okul öncesi eğitim kurumuna gitmeyen veya yeni başlamış üç yaş (36-47 ay) çocukları ile üç aydan uzun süredir bir okul öncesi eğitim kurumuna giden üç yaş (36-47 ay) çocuklarının tablet kullanma, akıllı telefonla oynama, televizyon seyretme sürelerinin sosyal beceri, oyun becerisi ve dil gelişimi düzeyleri üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma grubu 153 çocuktan oluşmaktadır. Araştırma sonucuna göre, tablet ve akıllı telefonla oynamayan, anne-baba öğrenim düzeyi yüksek olan, tableti elinden alındığında önemsemeyen ve bir okul öncesi eğitim kurumuna giden çocukların oyun beceri gelişim düzeylerinin diğer çocuklardan daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Yengil, Döner Güner ve Topakkaya (2019), "Okul öncesi çocuklarda ve ebeveynlerinde teknolojik cihaz kullanımı" isimli araştırmalarında okul öncesi dönem çocukları ve ebeveynlerinin teknolojik cihaz kullanım sıklığını öğrenmeyi amaçlamıştır. Mustafa Kemal Üniversitesi Kreş ve Gündüz Bakımevi'ne giden 53 okul öncesi çocuk (3-6 yaş) ve 42 ebeveyn çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, okul öncesi çocuklarda ve ebeveynlerinde teknolojik cihaz kullanımının yaygın olduğu görülmekte ve çocukların ebeveynlerinin gözetimi altında olmadan sık teknolojik cihaz kullanması yürümeye ve konuşmaya geç başlama gibi olumsuz etkilere neden olmaktadır. Ebeveynlerin ve çocukların teknolojik cihazları sık kullanması birlikte geçirdikleri süreyi ve yaptıkları aktiviteyi azaltmaktadır.

3.3. Problem Davranış İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Winsler ve Wallace (2002), "Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleri ve sosyal becerilerinin veli ve öğretmen gözlemiyle ilişkisi" isimli araştırmalarında "Anasınıfı ve Anaokulu Davranış Ölçeği" ile normal gelişim gösteren çocukların anne ve öğretmenlerinin ölçeği derecelendirmelerindeki tutarlık ve görüş birliğine varma durumlarını incelemişlerdir. 47 ebeveyn ve öğretmenden gözlem aracılığıyla elde edilen verilerin analizi sonucunda, erkek çocuklarının kız çocuklarına oranla daha fazla dışsallaştırılmış davranış problemlerine sahip olduğu ortaya konmuştur. Bununla birlikte ebeveynlerin genel olarak çocuklarının daha fazla dışsallaştırılmış davranış problemlerine sahip olduğunu düşündükleri görülmüştür.

Herrera ve Little (2005), "Avustralya örneğinde ev ve anaokulunda davranış sorunları" isimli araştırmalarında ailelerin ve öğretmenin okul öncesi dönem çocuklarının sergiledikleri problem davranışlara verdikleri tepkiler arasında farklılık olup olmadığını incelemişlerdir. Araştırmada 3–5 yaş arası 33 çocuğun ev ve okulda 25 problem davranış sergileme durumları öğretmenler ve aileler tarafından değerlendirilmiştir. Daha sonra 79 aile ve 63 öğretmen araştırmaya dahil edilerek ailelerin ve öğretmenlerin problem davranışlar karşısındaki tutumları değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda öğretmen ve ailelerin davranış problemlerine tepkileri arasında farklıklar bulunmuştur. Araştırmada öğretmenlerin ailelere göre daha az problem davranışları rapor ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Akduman ve arkadaşları (2015), "Okul öncesi dönem çocukların sosyal beceri düzeyleri ile davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi" isimli araştırmalarında veri toplama

aracı olarak "Genel Bilgi Formu", "Problem Davranış Ölçeği" ve "Sosyal Beceri Ölçeği (Okul Öncesi ve Anaokulu Davranış Ölçeği (PKBS-2)") kullanılmıştır. Araştırma sonucunda problem davranışlar ile sosyal beceriler arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Begde ve Özyürek (2016), "Öğretmen ve anne-baba tutumlarının okul öncesi dönem çocuklarının problem çözme becerilerine etkisi" isimli araştırmalarında öğretmen ve anne-baba tutumlarının okul öncesi dönem çocuklarının problem çözme becerilerine etkisinin incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma grubu 5-6 yaş grubundaki 120 çocuk ve bu çocukların anne, baba ve öğretmenlerinden oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak; "Problem Çözme Becerileri Ölçeği (4-7 yaş)", "Öğretmenlik Tutum Ölçeği" ve "Ebeveyn Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, çocukların problem çözme becerilerinin çocukların cinsiyeti, kardeş sayısı, aile yapısı ve okula devam süresi değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, ilk ve son sırada doğan çocukların problem çözme becerilerinin ortanca çocuklardan daha düşük olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin otoriter tutumları arttıkça çocukların problem hakkında soru sorma becerilerinin ve nesneleri bilinenden farklı kullanma becerilerinin arttığı, öğretmenlerin demokratik tutumları arttıkça çocukların bir takım eylemlerin sonucunu tahmin etme ve genel olarak problem çözme becerilerinin azaldığı belirlenmiştir.

Canbolat (2017), "Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışları ile ebeveynlerinin duygusal zeka düzeyleri ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi" isimli araştırmasını 48-72 aylık çocukların ebeveynlerin duygusal zeka düzeylerinin ve yaşam doyumlarının, çocukların sosyal beceri ve problem davranışlarını ne derece etkilediğini saptamak amacıyla gerçekleştirmiştir. Araştırmada, "Genel Bilgi Formu", "Sosyal Beceri Ölçeği", "Problem Davranış Ölçeği", "Schutte Duygusal Zeka Ölçeği" ve "Yaşam Doyumu Ölçeği" 332 çocuk ve ebeveyne uygulanmıştır. Araştırma sonucunda çocukların "Sosyal Beceri Ölçeği"nin toplamından aldıkları puanlar ile ebeveynlerin "Duygusal Zeka Ölçeği"nden aldıkları toplam puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır. Çocukların "Sosyal Beceri Ölçeği"nden" aldıkları puanlar ile ebeveynlerinin "Yaşam Doyumu Ölçeği'nden" aldıkları puanlar arasından anlamlı ilişki saptanmamıştır.

Köyceğiz ve Özbey (2018), "Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin iletişim becerileri ve çatışma eğilimleri ile çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi" isimli araştırmalarında okul öncesi dönem çocuğu olan

ebeveynlerin iletişim becerileri ve çatışma eğilimleri ile çocuklarının sosyal becerileri ve problem davranışları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma grubunu 577 çocuk ve ebeveyni oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak; "Genel Bilgi Formu", "Sosyal Beceri Ölçeği", "Problem Davranış Ölçeği", ''Çatışma Eğilimi Ölçeği'' ve ''Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'' kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, Ebeveynlerin iletişim becerilerini ve çatışma eğilimlerinin; anne-baba değişkeni, annenin öğrenim durumu, babanın öğrenim durumu, babanın yaşı ve annenin mesleğine göre farklılık gösterdiği görülmüştür. Çocukların''Sosyal Beceri Ölçeği'' toplamından aldıkları puanlar ile ''Problem Davranış Ölçeği'' toplamından aldıkları puanlar arasında negatif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ezmeci (2019), "Okul öncesi öz düzenleme programının çocukların öz-düzenleme, problem davranışları ve sosyal becerilerine etkisi" isimli araştırmasında "Okul Öncesi Öz-düzenleme Programı" geliştirilmesi ve programın çocukların öz-düzenleme becerileri, problem davranışları ve sosyal becerilerine etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubu, 52 çocuk (26 deney, 26 kontrol) ve iki öğretmenden oluşmaktadır. Araştırma sonucuna göre, programın, çocukların davranışlarında dikkat, duygu ve davranış düzenleme alt boyutlarında etkili olduğu görülmüştür. Problem davranışlar ön-test ve son-test puanlarında deney grubunda anlamlı farklılık görülürken, kontrol grubunda anlamlı farklılık görülmemiştir. Deney ve kontrol gruplarının problem davranışlara yönelik son-test puanlarında deney grubu lehine anlamlı farklık bulunmuştur. Nitel bulgular incelendiğinde çocukların problem davranışlarında azalma olduğu ve nitel bulguların nicel bulguları desteklediği sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal becerilerde deney ve kontrol grubu ön-test ve son-test puanlarında anlamlı farklılık görülmüştür. Deney ve kontrol grubundaki çocukların sosyal becerilerine yönelik son-test puanlarında ise deney grubu lehinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Nitel verilerden çocukların sosyal becerilerinde gelişme olduğu ve nitel bulguların nicel bulguları desteklediği sonucuna ulaşılmıştır.

BÖLÜM IV

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın yürütülmesinde izlenen model, araştırma verilerinin toplandığı çalışma grubu, veri toplama işlemi, verilerin toplanmasında kullanılan araçlar ve verilerin analizi için yapılan istatistiksel analizler hakkında bilgi verilmiştir.

4.1.Araştırmanın Modeli

Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışları ile teknolojik cihaz kullanımları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki ya da daha çok sayıda değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlamaktadır (Karasar, 2014 s. 79-80). Araştırma kapsamında bağımlı değişken olarak belirlenen teknolojik cihaz kullanımı ile sosyal beceri ve problem davranışların; bağımsız değişken olarak belirlenen demografik özelliklere göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir.

4.2.Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2019-2020 eğitim öğretim yılında Batman'ın Merkez ilçesinde kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile belirlenen dört anaokuluna devam eden, gönüllü olarak araştırmaya katılan 48-72 aylık 183 çocuk ve bu çocukların anne-babaları (114 anne, 69 baba) oluşturmuştur. Kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi, araştırmaya hız ve pratiklik kazandıran, erişimi kolay ve en yakın örneklemin araştırmaya katıldığı bir yöntemdir. Bu örnekleme yönteminde evreni oluşturan her elemanın örnekleme girme şansı ve hesaplamalardaki ağırlığı eşittir (Büyüköztürk vd., 2016).

4.3.Veri Toplama Araçları

Araştırmada, demografik özelliklerini belirleyebilmek için araştırmacı tarafından geliştirilen "*Genel Bilgi Formu*", çocukların sosyal beceri düzeylerini ve problem davranış düzeylerini belirlemek için "*Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği*" ve teknoloji kullanım düzeyini ölçmek için "*Okul Öncesi Çağındaki Çocukların Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşleri Ölçeği*" kullanılmıştır.

4.3.1.Genel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan Genel Bilgi Formu; araştırmaya katılan çocukların cinsiyeti, yaşı, kardeş sayısı, anne-baba yaşı, anne-baba öğrenim durumu, evde bulunan teknolojik cihazlar, evde internet bağlantısı olma durumu, bilgisayar kullanma tecrübesi, çocukların teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayının öğrenilmesini sağlayan toplam 11 sorudan oluşmaktadır. Bu form çocukların ebeveynleri tarafından doldurulmuştur.

4.3.2. Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği (Preschool and Kindergarden Behaviour Scales (PKBS–2))

Bu araştırmada, 48-72 aylık çocukların sosyal beceri ve problem davranışlarını ölçmek amacıyla; "Sosyal Beceri Ölçeği" ve "Problem Davranış Ölçeği" olmak üzere birbirinden bağımsız iki ölçekten oluşan "Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği" (Preschool and Kindergarden Behaviour Scale (PKBS–2)) kullanılmıştır.

"Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği", okul öncesi dönemde 3–6 yaş çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışlarını ölçmek amacıyla 1994 yılında Kenneth W. Merril tarafından geliştirilmiş; 2003 yılında ölçek tekrar gözden geçirilerek 3–6 yaş arası toplam 3317 çocuk ile norm çalışması yapılmıştır. Ölçekte toplam 76 madde bulunmakta ve maddeler "Hiç, Bazen, Sıklıkla, Nadiren" seçeneklerini içeren Likert tipi dörtlü derecelendirme ile ölçülmektedir. Ölçeği uygulama süresi 10–12 dk. arasında değişmektedir. Ölçeğin İngilizce formunda iç tutarlılık kat sayısı Sosyal Beceri ve Problem Davranış Ölçekleri için .90 ve .97; her iki ölçeğin alt boyutlarında ise .81 ve .95 dir. *"Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği"*(Preschool and Kindergarden Behaviour Scale (PKBS–2))'nin Türkiye'deki çocuklar için uyarlama çalışması Alisinanoğlu ve Özbey tarafından (2009) yapılmıştır. PKBS–2; öğretmenler, yardımcı öğretmenler, aileler, sosyal hizmet uzmanları tarafından rahatlıkla uygulanabilmektedir. PKBS–2, birbirinden

bağımsız olan "Sosyal Beceri Ölçeği" ve "Problem Davranış Ölçeği"nden oluşmaktadır (Özbey, 2009):

"Problem Davranış Ölçeği (Problem Behaviour Scale)", Problem Davranış Ölçeği toplam 42 maddeden oluşmaktadır. Problem Davranış Ölçeği'nin Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları sırasında yapılan faktör döndürme ve faktör analizi neticesinde orijinal formdan 15 madde çıkarılmıştır. Bu haliyle Türkçe form; 16 maddeden oluşan *Dışa Yönelim*, 5 maddeden oluşan *İçe Yönelim*, 3 maddeden oluşan *Anti-sosyal* ve 3 maddeden oluşan *Benmerkezci* olmak üzere toplam 27 maddelik dört faktörden oluşmaktadır. Birinci faktör için yapı güvenirliği .96, açıklanan varyans .62; ikinci faktör için yapı güvenirliği .90, açıklanan varyans .65, üçüncü faktör için yapı güvenirliği .89, açıklanan varyans .73, dördüncü faktör için yapı güvenirliği .75, açıklanan varyans .51 olarak belirlenmiştir. Problem Davranış Ölçeği birinci faktörün Cronbach Alfa değeri .95, ikinci faktörün Cronbach Alfa değeri .87, üçüncü faktörün Cronbach Alfa değeri .81, dördüncü faktörün Cronbach Alfa değeri .72; Problem Davranış Ölçeği toplam Cronbach Alfa değeri ise .96 olarak saptanmıştır (Alisinanoğlu ve Özbey, 2009, s.495). Bu ölçek, araştırmaya dahil edilen her bir çocuk için ebeveyni tarafından doldurulmuştur. Çocukların ölçekten alacağı yüksek puanlar problem davranışların fazla olduğunu; düşük puanlar ise problem davranışların düşük olduğunu ifade etmektedir (Alisinanoğlu ve Özbey, 2009, s. 495).

"Sosyal Beceri Ölçeği", Sosyal Beceri Ölçeği toplam 44 maddeden oluşmaktadır. Sosyal Beceri Ölçeği'nin Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları sırasında yapılan faktör döndürme ve faktör analizi neticesinde orijinal formdan 11 madde çıkarılmıştır (Özbey, 2009, s.112). Bu haliyle Türkçe form; 11 maddeden oluşan *Sosyal İşbirliği*, 8 maddeden oluşan *Sosyal Etkileşim* ve 4 maddeden oluşan *Sosyal Bağımsızlık ve Sosyal Kabul Becerileri* olmak üzere toplam 23 maddelik üç faktörden oluşmaktadır. Birinci faktör için yapı güvenirliği .96, açıklanan varyans .67; ikinci faktör için yapı güvenirliği .91, açıklanan varyans .52; üçüncü faktör için yapı güvenirliği .88, açıklanan varyans .64 olarak belirlenmiştir. Sosyal Beceri Ölçeğinin birinci faktörün Cronbach Alfa değeri .92, ikinci faktörün Cronbach Alfa değeri .88, üçüncü faktörün Cronbach Alfa değeri .88; Sosyal Beceri Ölçeğinin toplam Cronbach Alfa değeri ise .94, olarak saptanmıştır. Toplam puanın yüksek olması çocukların sosyal becerilerinin yüksek olduğunu göstermektedir (Özbey, 2012, s. 25).

4.3.3.Okul Öncesi Çağındaki Çocukların Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşleri Ölçeği

Araştırmada okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların teknolojik cihaz kullanımını belirlemek amacı ile Okul Öncesi Çağındaki Çocukların Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşleri Ölçeği kullanılmıştır. TKHEGÖ okul öncesi dönemdeki çocuklar için Kılınç ve Temur (2016) tarafından geliştirilmiştir. Toplam 31 maddeden oluşan ölçek; *okul öncesi çağındaki çocukların teknoloji kullanımı hakkında ebeveyn görüşleri* ve *okul öncesi çağındaki çocuklar ve ailelerinin teknolojik alet kullanım sıklığı* olmak üzere iki bölümden meydana gelmektedir. Okul öncesi çağındaki çocukların teknoloji kullanımı hakkında ebeveyn görüşleri ölçeği, altı alt boyuttan oluşmaktadır. 17, 21, 22, 23 ve 24. maddeler "Teknoloji Kullanımında Aile Rehberliği" alt boyutunu; 4, 5, 7, 8, 14 ve 25. maddeler "Teknolojinin Faydaları" alt boyutunu; 9, 11, 19. maddeler "Teknolojiyi Kullanma Alanları" alt boyutunu; 3, 15, 16, 20. maddeler "Teknolojinin Zararları" alt boyutunu; 1, 10, 12, 13. maddeler "Teknolojiyi Kullanma Becerisi" alt boyutunu ve 2, 6, 18. maddeler "Öneriler" alt boyutunu oluşturmaktadır.

Ölçme aracının geçerliliği aşamasında üç alan uzmanı ile iki dil uzmanının görüşleri alınmıştır. Ölçek Likert ölçeğine göre hazırlanmış olup soldan sağa "1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Fikrim Yok, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum" şeklinde sıralanmıştır. Ailelerinin teknolojik alet kullanım sıklığı ölçeğinde ise 6 madde yer almıştır. Dereceleme toplamları ile ölçekleme modeline uygun olarak hazırlanan maddeler soldan sağa " (1) Günde birkaç defa, (2) Günde bir defa, (3) Haftada birkaç defa, (4) Haftada bir, (5) Hiçbir zaman" şeklinde sıralanmıştır. Verilerin faktör (temel bileşenler) analizine uygunluğunu saptamak amacıyla, Kaiser-Meyer Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett's Sphericity testi ve yapı geçerliğine kanıt sağlamak amacıyla Açımlayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Güvenirliğe kanıt sağlamak amacıyla Cronbach's Alpha güvenirlik analizleri yapılmıştır. Elde edilen verilerin KMO değeri .744 olarak hesaplanmış ve verilerin faktör analizi yapabilmek için yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bartlett Sphericity testi ise ($x2 = 1595.931$, $p= .000$) anlamlı bulunmuştur. Okul Öncesi Çağındaki Çocukların Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşleri Ölçeğinin boyutlarının güvenirliğini hesaplamak için veriler üzerinde iç tutarlık analizi yapılmıştır. Yapılan analizler sonrasında ölçeğin birinci alt boyutu için iç tutarlılık katsayısı .64, ikinci alt boyutu için iç tutarlılık katsayısı .74, üçüncü alt boyutu için iç tutarlılık katsayısı .64, dördüncü alt boyutu için iç tutarlılık katsayısı .67, beşinci alt boyutu için iç tutarlılık

katsayısı .65 ve altıncı alt boyutu için iç tutarlılık katsayısı .75 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin tümü için ise Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısının .73 olduğu tespit edilmiştir. Güvenirlik katsayısının.70 ve daha yüksek olması test puanlarının güvenirliği için genel olarak yeterli görülmektedir

4.4.Verilerin Toplanması

Araştırmaya katılacak okulların belirlenmesi amacıyla Batman il Milli Eğitim Müdürlüğü ile görüşülerek Merkez ilinde bulunun bağımsız anaokulları ve çocuk sayıları tespit edilmiştir. Batman İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler (Ek 1) alındıktan sonra araştırmacı tarafından belirlenmiş olan araştırmanın yürütüleceği kolay ulaşım ve uygulama koşullarını sağlama imkânı bulunan, yerleşim yerlerine yakın dört okul seçilmiştir. Bu okullara gidilerek idareci ve sınıf öğretmenlerine bir toplantı yapılmıştır. Toplantıda araştırmanın amacı, araştırmada kullanılacak ölçekler hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin yardımıyla ebeveynlere yönelik de bir toplantı düzenlenerek araştırmacı tarafından araştırmanın amacı ve ölçekler hakkında bilgi verilmiş ve ölçekler ebeveynlere dağıtılmıştır. Araştırmada yer alan "*Genel Bilgi Formu*", "*Okul Öncesi Çağındaki Çocukların Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşleri Ölçeği*", "*Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği (Preschool and Kindergarden Behaviour Scale (PKBS–2))"*çocukların ebeveynleri tarafından doldurulmuştur. Ölçeklerin geri alınması için iki hafta süre verilmiş ve ölçekler araştırmacı tarafından öğretmenlerden teslim alınmıştır. Araştırma kapsamında 630 ebeveyne ölçekler ulaştırılmış fakat geri dönmeyen, eksik doldurulan veya boş bırakılan ölçeklerin çıkarılmasıyla toplam 183 ebeveyn ve çocuk çalışma grubunu oluşturmuştur.

4.5.Verilerin Analizi

Araştırmada "Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışları ile teknolojik cihaz kullanımı arasındaki ilişkinin incelenmesi" amacıyla "*Genel Bilgi Formu*", "*Okul Öncesi Çağındaki Çocukların Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşleri Ölçeği*", "*Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği(Preschool and Kindergarden Behaviour Scale (PKBS–2))*" ile elde edilen veriler bilgisayar ortamında analiz programına aktarılarak SPSS paket programı aracılığı ile analiz edilmiştir. "*Okul Öncesi Çağındaki Çocukların Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşleri Ölçeği*", "*Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği (Preschool and Kindergarden Behaviour Scale (PKBS–2))*" ile elde edilen puan dağılımlarına ait veri dağılımının parametrik test varsayımlarını karşılama durumları veya karşılamadığı durumlarda nonparametrik analiz

yöntemlerini kullanma durumuna karar vermek için bazı varsayımlar sınanmıştır. Normallik testlerinden uygulamalarda en sık karşılaşılan testler Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleridir. Örneklem büyüklüğünün 35'den büyük olması durumunda Kolmogorov-Smirnov (K-S) testi, küçük olması durumunda ise Shapiro-Wilk testi kullanılabilmektedir (Demir, Saatçioğlu ve İmrol, 2016). Yapılan araştırmada örneklem sayısı 183 olduğu için analizlerde Kolmogorov-Smirnov değeri kontrol edilmiş ve Tablo 1'de verilen Kolmogorov-Smirnov Z testi sonuçları incelenmiştir.

Tablo 1
Ölçeklerden elde edilen puan dağılımına ait Kolmogorov-Smirnov Z testi sonuçları

	Kolmogorov-Smirnov		
Ölçekler	**İstatistik(Z)**	**sd**	**p**
Teknoloji Kullanımında Aile Rehberliği	,258	183	,000*
Teknolojinin Faydaları	,096	183	,000*
Teknoloji Kullanma Alanları	,128	183	,000*
Teknolojinin Zararları	,143	183	,000*
Teknoloji Kullanma Becerisi	,134	183	,000*
Öneriler	,148	183	,000*
Toplam teknoloji kullanım puanı	,080	183	,006*
Sosyal işbirliği	,159	183	,000*
Sosyal bağımsızlık	,146	183	,000*
Sosyal Etkileşim	,176	183	,000*
Toplam Sosyal beceri	,157	183	,000*
Dışa yönelim	,111	183	,000*
İçe yönelim	,161	183	,000*
Antisosyal	,161	183	,000*
Ben Merkezci	,112	183	,000*
Toplam Problem çözme	,079	183	,008*

* p≤,05

Tablo 1'de ölçek faktörlerinden elde edilen puan dağılımlarına ilişkin Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları görülmektedir. Elde edilen Z değerlerine göre puan dağılımlarının normal dağılım eğrisinden anlamlı düzeyde sapma gösterdiği ve buna bağlı olarak her bir faktöre ilişkin p değerinin,05 değerinden küçük olduğu görülmektedir. Kolmogorov-Smirnov testi sonucunun anlamlı ($p \leq ,05$) bulunması verilerin normal dağılım sergilemediğini göstermektedir. Veriler normal dağılım göstermediği için non-parametrik testler kullanılmasına karar verilmiştir. Buna göre normal dağılım göstermeyen bağımsız iki grup arasında medyan değerler yönünden farkın önemliliği Mann Whitney-U testiyle, ikiden fazla grup arasında ise Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Araştırmada Kruskal Wallis H- testinin anlamlı olduğu durumlarda, hangi gruplar arasında anlamlı farklılığın olduğunu belirlemek için Mann Whitney U testinden yararlanılmıştır. Faktör puanları arasındaki ilişkiyi test etmek için ise non-parametrik bir hesaplama olan Spearman's Rho korelasyon katsayısı

kullanılmıştır. Korelasyon katsayısının r=1, 00 olması mükemmel pozitif ilişkiyi, r= -1, 00 olması mükemmel negatif ilişkiyi, r=0 olması ilişkinin olmadığını gösterir. Ayrıca mutlak değer olarak 0,70 < r < 1,00 arasında olması yüksek ilişki, 0,30 < r < 0,70 arasında olması orta ilişki, 0,00 < r < 0,30 olması düşük ilişki olarak tanımlanır (Büyüköztürk, 2014, s. 32).Verilerin analizinde anlamlılık seviyesi ,05 olarak belirlenmiş ve p<0, 05 olması durumunda anlamlı farklılığın olduğu, p>0,05 olması durumunda ise anlamlı farklılığın olmadığı şeklinde yorumlanmıştır. Örneklemin demografik özelliklerinin analizinde frekans (n) ve yüzde değerleri (%) de hesaplanmıştır

BÖLÜM V

BULGULAR VE TARTIŞMA

Okul öncesi dönem çocuklarının teknolojik cihaz kullanımlarının sosyal beceri ve problem davranışlarına etkisinin incelenmesi amacıyla yapılan araştırmanın bu bölümünde 183 çocuk ve ebeveyninden oluşan çalışma grubunun demografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımlarına yer verilmiştir. Ayrıca araştırmanın alt problemlerine ilişkin mann-whitney u testi ve kruskall-wallis testi bulgularına ve bulgulara ilişkin tartışmalara yer verilmiştir.

5.1. Çocukların ve Ebeveynlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Tablo 2
Araştırmaya katılan çocukların ve ebeveynlerin demografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları

Özellikler	**Kategoriler**	**N**	**%**
Çocuğun cinsiyeti	Kız	79	43, 20
	Erkek	104	56, 80
Çocuğun yaşı	4	13	7, 10
	5	80	43, 70
	6	90	49, 20
Çocuğun devam ettiği okul türü	Özel	0	0, 00
	Devlet	183	100, 00
Kardeş Sayısı	1 Çocuk	20	10, 90
	2 Çocuk	78	42, 60
	3 Çocuk	52	28, 40
	4 Çocuk ve üstü	33	18, 00
Ebeveyn cinsiyeti	Kadın	114	62,30
	Erkek	69	37,70
Ebeveyn yaşı	35 yaş ve altı	100	54,60
	36-45 yaş	72	39,30
	45 yaş ve üstü	11	6,00
Öğrenim durumu	İlkokul	16	8,70
	Ortaokul	36	19,70
	Lise	83	45,40
	Üniversite	48	26,20
Bilgisayar kullanma yılı	1 yıldan az	55	30,10
	1 yıl	3	1,60
	2 yıl	16	8,70
	3 yıl	15	8,20
	3 yıldan fazla	94	51,40
Evde internet bağlantısı olma durumu	Var	112	61,20
	Yok	71	38,80
Toplam		183	100,00

Tablo 2’ye göre çocukların demografik özelliklerine ilişkin dağılımlar incelendiğinde, çocukların %56,80’i erkek ve %43,20’si ise kızdır. Çocukların %49,20'si 6 yaşında ve tamamı devlet okulunda öğrenim görmektedir. Çocukların %42,60'ının 2 kardeş, %28,40'nın 3 kardeş, %18,00’inin 4 ve üstü kardeş ve %10,90' ının tek çocuk olduğu görülmektedir. Tablo 2’ye göre ebeveynlerin demografik özelliklerine ilişkin dağılımlar incelendiğinde, araştırmaya katılanların %62,30’unun anne, %37,70’inin baba olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin %54,60'ı 35 yaş ve altı, %45,40'ı lise mezunu ve %51,40'ı üç yıldan fazla bilgisayar kullanmaktadır. Araştırmaya katılan ebeveynlerin %61,20’sinin evinde internet bağlantısı bulunmaktadır.

Tablo 3
Araştırmaya katılan ebeveynlerin sahip oldukları teknolojik cihaz frekansı ve yüzde dağılımı

Teknolojik Cihaz	**n**	**%**
Masaüstü Bilgisayar	28	15, 30
Laptop	53	29, 00
Tablet	94	51, 40
Akıllı telefon	156	85, 20

Tablo 3'e göre araştırmaya katılan ebeveynlerin sahip oldukları teknolojik cihazlar incelendiğinde, %85,20'sinin akıllı telefonu, %51,40'ının tableti, %29,0'unun laptobu, %15, 30'unun masaüstü bilgisayarı bulunmaktadır.

Tablo 4
Okul öncesi çağındaki çocukların ve ebeveynlerinin teknoloji kullanımına ilişkin madde puanları

	Günde bir kaç defa		Günde bir defa		Haftada birkaç defa		Haftada bir defa		Hiçbir zaman	
	n	%	n	%	n	%	n	%	N	%
Çocuğunuz evde ne sıklıkla bilgisayar kullanır?	60	32,80	14	7,70	16	8,70	22	12,00	71	38,80
Çocuğunuz evde ne sıklıkla tablet kullanır?	54	29,50	12	6,60	20	10,90	41	22,40	56	30,60
Çocuğunuz evde ne sıklıkla akıllı telefon kullanır?	31	16,90	27	14,80	21	11,50	43	23,50	61	33,30
Siz evde ne sıklıkla bilgisayar kullanırsınız?	65	35,50	17	9,30	20	10,90	25	13,70	56	30,60
Siz evde ne sıklıkla tablet kullanırsınız?	74	40,40	13	7,10	13	7,10	13	7,10	70	38,30
Siz evde ne sıklıkla telefon kullanırsınız? (iletişim dışında oyun vb. gibi)	40	21,90	14	7,70	11	6,00	15	8,20	103	56,30

Tablo 4'e göre araştırmaya katılan ebeveynlerin %38,80'inin çocuklarının bilgisayar kullanımına izin vermediği, %33,30'unun akıllı telefon kullanımına izin vermediği, %30,60'ının tablet kullanımına izin vermediği görülmektedir. Buna ek olarak ebeveynlerin %56,30'nun hiçbir zaman telefon kullanmadığı, %38,30'nun hiçbir zaman tablet kullanmadığı ve %30,60'ının hiçbir zaman bilgisayar kullanmadığı görülmektedir. Ebeveynlerin %23,50'sinin haftada bir defa çocuğunun akıllı telefon kullanımına izin verdiği, %22,40'ının haftada bir defa çocuğunun tablet kullanımına izin verdiği, %12,00'sinin haftada bir defa çocuğunun bilgisayar kullanımına izin verdiği görülmektedir. Ebeveynlerin %14,80'inin çocuğunun günde bir defa akıllı telefon kullanımına izin verdiği, %7,70'inin bilgisayar kullanımına günde bir defa izin verdiği, %6,60'ının günde bir defa tablet kullanımına izin verdiği görülmektedir. Ebeveynlerin %32,80'inin çocuğunun bilgisayar kullanımına günde birkaç defa izin verdiği, %29,50'sinin günde birkaç defa tablet kullanımına izin verdiği, %16,90'ının günde birkaç defa akıllı telefon kullanımına izin verdiği görülmektedir. Buna ek olarak ebeveynlerin %40,40'ının günde birkaç defa tablet kullandığı, %35,50'sinin günde birkaç defa bilgisayar kullandığı, %21, 90'ının günde birkaç defa akıllı telefon kullandığı görülmektedir.

5.1.1. Teknoloji Kullanımına İlişkin Bulgular

Tablo 5
Okul öncesi dönem çocuklarının teknoloji kullanımı hakkında ebeveyn görüşleri ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre Mann-Whitney U testi sonuçları

Faktörler	Cinsiyet	n	$\overline{X}$	Ss	Sıra Ort.	U	p
Teknoloji Kullanımında Aile Rehberliği	Kız	79	3,94	,80	97, 9	3642,00	,178
	Erkek	104	3,86	,74	87, 5		
Teknolojinin Faydaları	Kız	79	3,12	,93	99, 2	3536,00	,106
	Erkek	104	2,93	,88	86, 5		
Teknoloji Kullanma Alanları	Kız	79	3,01	1,18	92, 3	4082,00	,941
	Erkek	104	3,20	1,40	91, 8		
Teknolojinin Zararları	Kız	79	3,59	1,22	86, 4	3669,50	,211
	Erkek	104	3,80	1,20	96, 2		
Teknoloji Kullanma Becerisi	Kız	79	3,36	,99	93, 9	3954,00	,663
	Erkek	104	3,28	,94	90, 5		
Öneriler	Kız	79	3,52	,88	95, 1	3865,00	,489
	Erkek	104	3,43	,84	89, 7		
TKÖ Toplam	Kız	79	3,46	,52	95, 0	3874,50	,511
	Erkek	104	3,40	,55	89, 8		

*p<0.05

Tablo 5 incelendiğinde, çocukların *Teknoloji Kullanımında Aile Rehberliği* faktöründen aldıkları puanların cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür (U= 3642,00; p>,05). Çocukların *Teknolojinin Faydaları* faktöründen aldıkları puanların da

cinsiyetlerinegöre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür (U= 3536,00; p>,05). Benzer şekilde, çocukların *Teknoloji Kullanma Alanları* faktöründen aldıkları puanların da cinsiyetlerine anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür (U= 4082,00; p>,05). Çocukların *Teknolojinin Zararları* faktöründen aldıkları puanların da cinsiyetlerine anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür (U= 3669,50; p>,05). Çocukların *Teknoloji Kullanma Becerisi* faktöründen aldıkları puanların da cinsiyetlerine anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür (U= 3954,00; p>,05). Çocukların *Öneriler* faktöründen aldıkları puanların da cinsiyetlerine anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür (U= 3865,00; p>,05). Son olarak, çocukların *TKÖ toplam puanlarının* da cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür (U= 3874,50; p>,05). Teknolojinin hayatımıza dahil olmasıyla birlikte teknoloji kullanımı çocuklar için de kaçınılmaz olacaktır. Bu durumda evde tablet, telefon, bilgisayar gibi teknolojik cihazları bulunan ebeveynlerin, çocukların cinsiyetine bakmaksızın teknoloji kullanımında aynı imkânları sağlamalarından kaynakladığı düşünülebilir. Ebeveynlerin verdikleri cevaplara göre teknoloji kullanımında cinsiyetin önemli rol oynamadığı görülmektedir. Farklı bir deyişle kız ve erkek çocuklar, teknoloji kullanımında benzer becerilere sahiptir. İlgili literatüre bakıldığında; Omrak (2019) okul öncesi dönem çocuklarının bağlanma örüntüleri ve duygu düzenleme becerilerinin teknoloji kullanımıyla ilişkisini incelediği araştırmasında, cinsiyet değişkeni açısından anlamlı farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. Maden (2019) okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin teknoloji kullanımlarının çocukların teknoloji kullanıma etkisini incelediği araştırmasında, cinsiyet değişkenine göre teknoloji kullanım düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. Urfa (2020) okul öncesi dönem çocuklarının gelişim düzeyleri üzerinde akıllı telefon/tablet kullanım alışkanlıklarının ve buna yönelik anne baba tutumlarının rolünüincelediği araştırmada çocukların cinsiyetine göre çocukların akıllı telefon/tablet kullanım alışkanlıklarında anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür. Bu araştırmaların yanı sıra literatürde farklı sonuca ulaşan araştırmalar da bulunmaktadır (Aydıner, 2017; Bilgin, 2015; Dursun ve Çapan, 2018; Eryılmaz ve Çukurluöz, 2018; Kısa, 2018; Toksoy, 2018). Farklı sonuca ulaşan araştırmalarda sonuç erkek çocuklar lehinedir. Bu durumun, ailelerin erkek çocukları teknolojiye yönlendirmesi sonucu teknolojik cihazlarla daha çok vakit geçirmeleri sebebiyle ilgili olduğu söylenebilir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde bu araştırmanın bulguları ile paralellik gösterdiği görülmektedir.

Tablo 6

Okul öncesi dönem çocuklarının teknoloji kullanımı hakkında ebeveyn görüşleri ölçeği puanlarının yaş değişkenine göre Kruskall-Wallis H testi sonuçları

Faktörler	Çocuk Yaşı	N	$\overline{X}$	Ss	Sıra ort.	χ^2	p	İkili karşılaştırma
Teknoloji Kullanımında Aile Rehberliği	4	13	3, 57	, 92	72, 9	3, 20	,189	-
	5	80	3, 98	, 75	98, 5			
	6	90	3, 86	, 75	89, 0			
Teknolojinin Faydaları	4	13	2, 56	, 72	68, 1	6, 60	,036	5>4 5>6
	5	80	3, 21	, 97	102, 2			
	6	90	2, 90	, 84	86, 4			
Teknoloji Kullanma Alanları	4	13	3, 08	1, 24	87, 2	2, 60	,266	-
	5	80	3, 38	1, 24	99, 2			
	6	90	3, 05	1, 36	86, 3			
Teknolojinin Zararları	4	13	3, 54	, 99	81, 4	5, 60	,058	-
	5	80	3, 50	1, 30	83, 2			
	6	90	3, 93	1, 13	101, 4			
Teknoloji Kullanma Becerisi	4	13	2, 81	, 95	66, 7	17, 70	,001	5>4 6>4 5>6
	5	80	3, 62	, 93	108, 5			
	6	90	3, 12	, 91	81, 0			
Öneriler	4	13	2, 95	1, 17	64, 3	5, 70	,056	-
	5	80	3, 61	, 79	99, 9			
	6	90	3, 42	, 84	89, 0			
TKÖ Toplam	4	13	3, 07	, 53	58, 2	9, 90	,007	5>4 6>4
	5	80	3, 54	, 48	103, 5			
	6	90	3, 37	, 55	86, 7			

*p< ,05

Tablo 6'ya bakıldığında, çocukların *Teknoloji Kullanımında Aile Rehberliği* faktöründen aldıkları puanların (χ^2=3,20; p>,05), *Teknoloji Kullanma Alanları* faktöründen aldıkları puanların (χ^2 =2,60; p >,05), *Teknolojinin Zararları* faktöründen aldıkları puanların (χ^2=5,60; p >,05) ve *Öneriler* faktöründen aldıkları puanların yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Başka bir ifadeyle çocukların Teknoloji Kullanımında Aile Rehberliği, Teknoloji Kullanma Alanları, Teknolojinin Zararları ve Öneriler faktör puanları yaşlarına göre değişmemektedir. Tablo 6 incelendiğinde çocukların *Teknolojinin Faydaları* faktör puanlarının yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir (χ^2=6,60; p ≤ ,05). Gruplar arasında gözlenen anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre, 5 yaş grubundaki çocukların sıra ortalaması (102,2), 4 yaş grubu çocukların sıra ortalamasından (68,1) ve 6 yaş grubu çocukların sıra ortalamasından (86,4) anlamlı derecede daha yüksektir. Tablo 6'ya göre çocukların *Teknoloji Kullanma Becerisi* faktör puanlarının yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür (χ^2=17,70; p ≤ ,05). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre, 5 yaş grubundaki çocukların sıra ortalaması (108,5), 4 yaş grubu çocukların sıra ortalamasından (66,7) ve 6 yaş grubu çocukların sıra ortalamasından (81,0) anlamlı şekilde daha yüksektir. Ayrıca, 6 yaş grubundaki çocukların sıra ortalaması

(81,0), 4 yaş grubu çocukların sıra ortalamasından (66,7) anlamlı derecede daha yüksektir. Tablo 6'ya göre çocukların TKÖ toplam puanlarının yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür (χ^2=9,90; p $\leq$,05). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre, 5 yaş grubundaki çocukların sıra ortalaması (103,5), 4 yaş grubu çocukların sıra ortalamasından (58,2) anlamlı şekilde daha yüksektir. Ayrıca, 6 yaş grubundaki çocukların sıra ortalaması (86,7), 4 yaş grubu çocukların sıra ortalamasından (58,2) anlamlı derecede daha yüksektir. Tablo 6'dan elde edilen tüm bulgulara göre, çocukların yaşlarının teknoloji kullanımlarının bazı faktörlerini etkilediğini, bazı faktörlerini etkilenmediğini söylemek mümkündür. 21. yüzyılda bilgi teknolojisinde meydana gelen hızlı gelişmeler erken yaşlardan itibaren teknolojik cihaz kullanılmasını da beraberinde getirmiştir (Kılınç, 2015). Doğdukları andan doğdukları itibaren teknoloji ile tanışan çocukların bilişsel ve motor becerilerinin gelişmesiyle teknolojiyi kullanma becerilerinin farklı alanlarda da arttığı ve daha etkin kullandıkları düşünülebilir. Teknolojik cihazların hangi tutum ve içerikle çocuğa sunulduğu önem arz etmektedir. İlgili literatüre bakıldığında, Urfa (2020) okul öncesi dönem çocuklarının gelişim düzeyleri üzerinde akıllı telefon/tablet kullanım alışkanlıklarının ve buna yönelik anne baba tutumlarının rolünü incelediği araştırmada, kişisel-sosyal gelişim düzeyleri üzerinde çocukların yaşının ve akıllı telefon tablet kullanma sürelerinin rolünün olduğu sonucuna ulaşmıştır. Akıllı telefon/tablet kullanım süresi arttıkça çocukların kontrol güçlüğü, işlevsellikte bozulma ve sosyal izolasyon puanları da artmakta; ebeveynlerin oyalama tutumu sergileme durumu arttıkça çocukların daha fazla akıllı telefon/tablet kullandıkları, ebeveynlerin kontrollü olarak kullandırdıkları zaman ise daha az akıllı telefon/tablet kullandıkları sonucuna ulaşmıştır. Dilci ve arkadaşları (2019) 0-12 yaş aralığındaki çocukların dijital bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre belirlenlenmesini amaçladıklarıaraştırmada, 7-12 yaş grubundaki çocukların dijital bağımlılık düzeylerinin 0-6 yaş grubundaki çocukların dijital bağımlılık düzeylerine göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Mustafaoğlu ve Yasacı (2018) dijital teknoloji kullanımının çocukların gelişimi ve sağlığı üzerine olumsuz etkilerini araştırdıklarında, çocukların dijital araçlarla oynamaya başlama yaşının ortalama dört buçuk yaş olduğu ve günlük üç saat bu araçlarla oyun oynadıkları sonucuna ulaşmıştır. Çocukların sürekli olarak dijital araçlarla vakit geçirmesiyle ebeveynler bir takım zararlı etkiler gözlemlemiştir. Ebeveynler, çocuklarında gözlemledikleri bu zararlı etkileri bağımlılık, anksiyete, depresyon, sosyal izolasyon, iletişimsizlik, beden iskelet sisteminde bozulma, göz rahatsızlıkları, uyku süresinin azalması ve uyku kalitesinde düşme şeklinde

ifade etmişlerdir. Ergüleç ve Kiremit (2019) tarafından yapılan bir araştırmada 3-6 yaş okul öncesi dönem çocuklarının kağıt üzerine ve tablet üzerine resim çizmeleri istenmiş, çocukların tablet üzerine çizdikleri resimler daha yaratıcı, renkli ve detaylı bulunmuştur.

Tablo 7
Okul öncesi dönem çocuklarının teknoloji kullanımı hakkında ebeveyn görüşleri ölçeği puanlarının ebeveyn cinsiyeti değişkenine göre Mann-Whitney U testi sonuçları

Faktörler	**Ebeveyn**	**N**	$\overline{X}$	**Ss**	**Sıra Ort.**	**U**	**P**
Teknoloji Kullanımında Aile Rehberliği	Anne	114	3,91	,75	94,1	3689,50	,472
	Baba	69	3,87	,79	88,5		
Teknolojinin Faydaları	Anne	114	3,01	,93	92,0	3933,00	1,000
	Baba	69	3,01	,87	92,0		
Teknoloji Kullanma Alanları	Anne	114	3,17	1,34	92,0	3927,50	,987
	Baba	69	3,00	1,26	91,9		
Teknolojinin Zararları	Anne	114	4,00	1,25	88,5	3537,50	,249
	Baba	69	4,00	1,13	97,7		
Teknoloji Kullanma Becerisi	Anne	114	3,50	1,00	96,3	3439,00	,153
	Baba	69	3,25	,87	84,8		
Öneriler	Anne	114	3,67	,80	89,9	3694,50	,488
	Baba	69	3,67	,95	95,5		
TKÖ Toplam	Anne	114	3,50	,52	92,0	3932,00	,998
	Baba	69	3,56	,57	92,0		

*p< ,05

Tablo 7'ye bakıldığında, çocukların *Teknoloji Kullanımında Aile Rehberliği* faktöründen aldıkları puanların (U=3689,50; p>,05), *Teknolojinin Faydaları* faktöründen aldıkları puanların (U=3933,00; p>,05), *Teknoloji Kullanma Alanları* faktöründen aldıkları puanların (U=3927,50; p>,05),*Teknolojinin Zararları* faktöründen aldıkları puanların (U=3537,50; p>,05), *Teknoloji Kullanma Becerisi* faktöründen aldıkları puanların (U=3439,00; p>,05), *Öneriler* faktöründen aldıkları puanların (U=3694,50; p>,05) ve TKÖ toplam puanların ebeveyn cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Ebeveynlerin çocukların teknoloji kullanımları sürecinde gerekli yönlendirmeleri ve kısıtlamaları yapması gerekmektedir. Benzer şekilde yapılan araştırmalarda ebeveynlerin çocuklarını teknoloji karşısında başıboş bırakmadıkları, çocuklarının kullanacakları program ve oyunları kendilerinin seçtiklerini ifade ettikleri, çocuklarının teknoloji kullanımını kontrol etme eğiliminde bulundukları ve kısıtlamalar yaptıkları belirlenmiştir (Berson ve Berson, 2005; Kılınç, 2015; Vandewater, Lee ve Shim, 2005). Yapılan bu araştırmada ebeveynlerin cinsiyet fark etmeksizin çocukların teknoloji kullanımlarını destekledikleri düşünülmektedir. Özellikle akıllı telefonların, hızla hayatımıza girmesi sonucu ebeveynler arası cinsiyet farkının ortadan kalktığı düşünülmektedir. Tablo sonuçlarını ebeveyn cinsiyetinin çocukların teknoloji kullanımı üzerinde etkili olmadığı şeklinde yorumlamak mümkündür. Başka bir ifadeyle çocukların teknoloji kullanımı hakkında ebeveyn cinsiyetinin anlamlı bir etkisi

bulunmamaktadır. İlgili literatüre bakıldığında; Başköy (2013) ortaöğretim öğrencilerinin internet bağımlılık, siber zorbalık ve bilgisayara karşı tutumlarını incelediği araştırmada, 0-12 yaş aralığındaki çocukların dijital bağımlılık düzeylerinin ebeveyn cinsiyeti değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği ancak çok az da olsa erkek ebeveyn puanlarının yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Liau, Khoo ve Ang (2008) ergen internet kullanımının ebeveyn farkındalığı ile ilişkisini inceledikleri araştırmada, kadın ebeveynlerin okul öncesi dönem çocuklarının eğitiminde teknoloji kullanımınayönelik düşüncelerinin erkek ebeveynlere göre daha olumlu olduğu sonucuna ulaşmıştır. Colley ve Comber (2003) yaş ve cinsiyet farklılıklarına göre yaptıkları araştırmada erkeklerin teknolojiye yönelik tutumlarının kadınlara göre daha olumlu olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kılınç (2016) 5-6 yaş çocukların sosyal beceri ve problem davranışları ile oyun davranışları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada, erkek ebeveynlerin kadın ebeveynlere oranla okul öncesi dönem çocukların eğitiminde teknoloji kullanımına karşı daha olumlu görüşlere sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Urfa (2020) okul öncesi dönem çocuklarının gelişim düzeyleri üzerinde akıllı telefon/tablet kullanım alışkanlıklarının ve buna yönelik anne baba tutumlarının rolünü incelediği araştırmada, kız çocukların ebeveynlerinin daha fazla akıllı telefon ve tablet kullanımını oyalama tutumu ile yönlendirdiği sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 8
Okul öncesi dönem çocuklarının teknoloji kullanımı hakkında ebeveyn görüşleri ölçeği puanlarının ebeveyn yaş aralığı değişkenine göre Kruskall-Wallis H testi sonuçları

Faktörler	**Ebeveyn Yaşı**	**N**	$\overline{X}$	**Ss**	**Sıra ort.**	χ^2	**p**	**İkili karşılaştırma**
Teknoloji Kullanımında Aile Rehberliği	(1) 35 yaş ve altı	100	4,00	,71	98,54	4,99	,082	
	(2) 36-45	72	3,80	,78	86,81			
	(3) 46 yaş ve üstü	11	3,53	1,02	66,55			
Teknolojinin Faydaları	(1) 35 yaş ve altı	100	2,83	,86	81,89	10,70	,005	2>1 2>3
	(2) 36-45	72	3,29	,91	107,87			
	(3) 46 yaş ve üstü	11	2,85	,90	80,09			
Teknoloji Kullanma Alanları	(1) 35 yaş ve altı	100	3,11	1,34	88,77	1,10	,577	
	(2) 36-45	72	3,32	1,26	97,06			
	(3) 46 yaş ve üstü	11	3,12	1,38	88,23			
Teknolojinin Zararları	(1) 35 yaş ve altı	100	3,90	1,11	99,70	4,80	,087	
	(2) 36-45	72	3,46	1,31	82,01			
	(3) 46 yaş ve üstü	11	3,64	1,16	87,45			
Teknoloji Kullanma Becerisi	(1) 35 yaş ve altı	100	3,24	,96	88,87	1,30	,508	
	(2) 36-45	72	3,43	,99	97,49			
	(3) 46 yaş ve üstü	11	3,23	,70	84,55			
Öneriler	(1) 35 yaş ve altı	100	3,42	,85	90,01	4,30	,115	
	(2) 36-45	72	3,61	,83	98,91			
	(3) 46 yaş ve üstü	11	3,06	,95	64,91			
TKÖ Toplam	(1) 35 yaş ve altı	100	3,40	,51	89,92	2,06	,355	
	(2) 36-45	72	3,49	,54	97,49			
	(3) 46 yaş ve üstü	11	3,23	,65	74,95			

*p< ,05

Tablo 8'e bakıldığında, çocukların *Teknoloji Kullanımında Aile Rehberliği* faktöründen aldıkları puanların (χ^2=4,99; p>,05), *Teknoloji Kullanma Alanları* faktöründen aldıkları

puanların (χ^2 =1,10; p>,05), *Teknolojinin Zararları* faktöründen aldıkları puanların (χ^2=4,80; p>,05), *Teknoloji Kullanma Becerisi* faktöründen aldıkları puanların (χ^2=1,30; p>,05), *Öneriler* faktöründen aldıkları puanların (χ^2 =4,30; p>,05) ve TKÖ toplam puanların (χ^2 =2,06; p>,05) ebeveyn yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Başka bir ifadeyle çocukların Teknoloji Kullanımında Aile Rehberliği, Teknoloji Kullanma Alanları, Teknolojinin Zararları, TKÖ Teknoloji Kullanma Becerisi, Öneriler faktör puanları ile TKÖ toplam puanlarının ebeveyn yaşına göre değişmemektedir. Tablo 8 incelendiğinde, çocukların *Teknolojinin faydaları* faktör puanların ebeveyn yaşına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir (χ^2=10,70; p $\leq$,05). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre, 36-45 yaş aralığındaki ebeveynlerin sıra ortalaması (107,87), 35 yaş ve altındaki ebeveynlerin sıra ortalamasından (81,89) ve 46 yaş ve üstündeki ebeveynlerin sıra ortalamasından (80,09) anlamlı şekilde daha yüksektir. Tablo 6'dan elde edilen tüm bulgulara göre, çocukların yaşlarının teknoloji kullanımlarının bazı faktörlerini etkilediğini, bazı faktörlerini etkilenmediğini söylemek mümkündür. Buna göre ebeveynlerin yaşının çocukların *Teknolojinin Faydaları* faktör puanlarını etkilediğini söyleyebiliriz. Günümüzde teknolojinin hayatımıza dahil olarak hayatımızı kolaylaştırdığı, zaman tasarrufu sağladığı, doğru kullanıldığında bilgi kaynağı olduğu bilinen bir gerçektir. Araştırmaya katılan ebeveynler, çocuklarının teknoloji kullanımlarını faydalı bulmakta; çocukların bilişsel ve sosyal becerilerinin teknoloji kullanımı ile gelişeceğini düşünmektedir. İlgili literatüre bakıldığında; Kılınç (2015) 5-6 yaş çocukların sosyal beceri ve problem davranışları ile oyun davranışları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada, yaş grupları arasında anlamlı herhangi bir fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Czaja ve arkadaşları (2006) teknoloji kullanımını öngören faktörleri inceledikleri araştırmada teknolojiye yönelik tutum konusunda yaş grupları arasında gençler lehine anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Wang, Wu ve Wang (2009) mobil öğrenmenin yaşlar arasındaki farkını inceledikleri araştırmada, teknolojinin kabul edilmesi konusunda yaş aralıkları arasında farklılıklar olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 9

Okul öncesi dönem çocuklarının teknoloji kullanımı hakkında ebeveyn görüşleri ölçeği puanlarının ebeveyn öğrenim durumu değişkenine göre Kruskall-Wallis H testi sonuçları

Faktörler	Öğrenim Durumu	n	$\overline{X}$	Ss	Sıra ort.	χ^2	p	İkili karşılaştırma
Teknoloji Kullanımında Aile Rehberliği	(1) İlkokul	16	3,61	1, 04	82, 03	4,70	,192	
	(2) Ortaokul	36	3,98	, 71	98, 35			
	(3) Lise	83	3,82	, 78	84, 97			
	(4) Üniversite	48	4,03	, 64	102, 72			
Teknolojinin Faydaları	(1) İlkokul	16	3,23	, 82	108, 16	1,80	,605	
	(2) Ortaokul	36	2,95	, 83	87, 90			
	(3) Lise	83	3,00	, 95	90, 03			
	(4) Üniversite	48	3,01	, 92	93, 09			
Teknoloji Kullanma Alanları	(1) İlkokul	16	3,13	1, 19	89, 06	4,20	,233	
	(2) Ortaokul	36	3,08	1, 35	87, 65			
	(3) Lise	83	3,07	1, 31	86, 67			
	(4) Üniversite	48	3,53	1, 28	105, 45			
Teknolojinin Zararları	(1) İlkokul	16	3,50	1, 12	81, 13	2,30	,496	
	(2) Ortaokul	36	3,92	1, 11	99, 64			
	(3) Lise	83	3,59	1, 26	87, 93			
	(4) Üniversite	48	3,83	1, 21	96, 93			
Teknoloji Kullanma Becerisi	(1) İlkokul	16	3,11	1, 23	83, 19	,87	,831	
	(2) Ortaokul	36	3,29	, 90	90, 81			
	(3) Lise	83	3,37	1, 00	95, 39			
	(4) Üniversite	48	3,31	, 84	89, 98			
Öneriler	(1) İlkokul	16	3,46	, 68	87, 66	4,02	,259	
	(2) Ortaokul	36	3,37	, 81	86, 04			
	(3) Lise	83	3,40	, 94	87, 91			
	(4) Üniversite	48	3,67	, 78	104, 99			
TKÖ Toplam	(1) İlkokul	16	3,35	, 51	83, 44	3,99	,262	
	(2) Ortaokul	36	3,43	, 55	94, 26			
	(3) Lise	83	3,37	, 54	85, 84			
	(4) Üniversite	48	3,54	, 52	103, 81			

*p< ,05

Tablo 9'a bakıldığında, çocukların *Teknoloji Kullanımında Aile Rehberliği* faktöründen aldıkları puanların (χ^2 =4,70; p>,05), *Teknolojinin Faydaları* faktöründen aldıkları puanların (χ^2=1,80; p>,05), *Teknoloji Kullanma Alanları* faktöründen aldıkları puanların (χ^2=4,20; p>,05), *Teknolojinin Zararları* faktöründen aldıkları puanların (χ^2=2,30; p>,05), *Teknoloji Kullanma Becerisi* faktöründen aldıkları puanların (χ^2=,87; p>,05), *Öneriler* faktöründen aldıkları puanların (χ^2=4,02; p>,05) ve TKÖ toplam puanların (χ^2=3,99; p>,05) ebeveyn öğrenim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Başka bir ifadeyle çocukların teknoloji kullanım durumları ebeveylerinin öğrenim durumlarına göre değişmemektedir. Fakat toplam puana göre teknoloji kullanım puanlarının ebeveynleri üniversite mezunu olan çocuklarda en yüksek, ilkokul mezunu olan çocuklarda en düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Kılınç (2015) eğitim düzeyi daha yüksek olan ebeveynlerin teknolojiye olumlu yaklaşmalarının temelinde teknolojik cihazları daha düşük eğitim seviyesine sahip ebeveynlere oranla daha fazla kullanmaları ve teknoloji kullanımı konusunda farkındalık düzeylerinin daha yüksek olması gibi nedenlerden

kaynaklandığını düşünmektedir. Bu durumun eğitim durumu daha iyi olan ebeveynlerin ekonomik düzeylerinin de daha yüksek olduğu ve dolayısıyla çocuklarına teknolojik cihaz alma oranlarının eğitim durumu daha düşük olan ebeveynlere oranla daha fazla olduğu kabul edilmektedir. Böylelikle çocukların teknolojik cihazları erken yaşta keşfetmeleri, olumlu özelliklerini öğrenmeleri ve teknolojik yaşamın gereklerine daha kolay adapte olmaları gözlemlenecektir. İlgili literatüre bakıldığında; Gökçearslan ve Durakaoğlu (2014) ortaokul öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre inceledikleri araştırmada, ebeveyn eğitim durumu değişkeni açısından çocukların dijital bağımlılık düzeylerinde anlamlı farklılık görülmemiştir. Aydıner (2017) ortaokul kademesindeki öğrencilerin bilgisayar bağımlılıkları ile benlik saygıları arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmada, ebeveynlerin eğitim düzeylerinin çocukların dijital bağımlılıkları üzerinde anlamlı farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşmıştır. Dilci ve arkadaşları (2019) 0-12 yaş aralığındaki çocukların dijital bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelediği araştırmada, 0-12 yaş aralığındaki çocukların dijital bağımlılık düzeylerinin ebeveyn eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Kılınç (2005) 5-6 yaş çocukların sosyal beceri ve problem davranışları ile oyun davranışları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada, eğitim düzeyi daha yüksek olan ebeveynlerin teknolojinin okul öncesi dönemde kullanımına yönelik düşüncelerinin lise ve daha aşağı eğitim derecesine sahip olan ebeveynlere oranla daha olumlu olduğu sonucuna ulaşmıştır. Eğitim durumu daha yüksek olan ebeveynlerin teknolojiye olumlu yaklaşmalarının temelinde teknolojik aletleri daha düşük eğitim seviyesine sahip ebeveynlere oranla daha fazla kullanması ve teknoloji kullanımı konusunda farkındalık düzeylerinin daha yüksek olması gibi nedenler olabilir. Karakuş (2016) internet bağımlılık düzeylerinin ortaokul öğrencilerinde incelendiği araştırmada çocukların dijital bağımlılıkları üzerinde anne eğitim durumunun etkili olmadığı; baba eğitim durumunun etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 10
Okul öncesi dönem çocuklarının teknoloji kullanımı hakkında ebeveyn görüşleri ölçeği puanlarının ailedeki çocuk sayısı değişkenine göre Kruskall-Wallis H testi sonuçları

Faktörler	**Kardeş Sayısı**	**n**	$\overline{X}$	**Ss**	**Sıra ort.**	χ^2	**p**	**İkili karşılaştırma**
Teknoloji Kullanımında Aile Rehberliği	(1) 1 Çocuk	20	3,93	,88	100,90	5,50	,135	
	(2) 2 Çocuk	78	3,99	,76	98,60			
	(3) 3 Çocuk	52	3,76	,65	78,30			
	(4) 4 Çocuk ve üstü	33	3,84	,86	92,60			
Teknolojinin Faydaları	(1) 1 Çocuk	20	2,99	1,14	86,10	2,40	,479	
	(2) 2 Çocuk	78	3,00	,89	92,10			
	(3) 3 Çocuk	52	3,12	,89	100,10			
	(4) 4 Çocuk ve üstü	33	2,87	,84	82,70			

Tablo 10
(Devam) Okul öncesi dönem çocuklarının teknoloji kullanımı hakkında ebeveyn görüşleri ölçeği puanlarının ailedeki çocuk sayısı değişkenine göre Kruskall-Wallis H testi sonuçları

Faktörler	Kardeş Sayısı	n	$\overline{X}$	Ss	Sıra ort.	χ^2	p	İkili karşılaştırma
Teknoloji Kullanma Alanları	(1) 1 Çocuk	20	3,42	1,20	101,60	2,34	,504	
	(2) 2 Çocuk	78	3,25	1,27	94,40			
	(3) 3 Çocuk	52	3,21	1,40	91,90			
	(4) 4 Çocuk ve üstü	33	2,92	1,30	80,70			
Teknolojinin Zararları	(1) 1 Çocuk	20	3,33	1,38	77,80	3,73	,292	
	(2) 2 Çocuk	78	3,80	1,22	96,80			
	(3) 3 Çocuk	52	3,60	1,15	85,30			
	(4) 4 Çocuk ve üstü	33	3,90	1,14	99,90			
Teknoloji Kullanma Becerisi	(1) 1 Çocuk	20	3,39	1,02	94,70	1,99	,573	
	(2) 2 Çocuk	78	3,39	,94	97,50			
	(3) 3 Çocuk	52	3,23	1,08	88,10			
	(4) 4 Çocuk ve üstü	33	3,23	,76	83,70			
Öneriler	(1) 1 Çocuk	20	3,52	1,10	97,50	2,97	,396	
	(2) 2 Çocuk	78	3,57	,79	98,30			
	(3) 3 Çocuk	52	3,37	,89	85,90			
	(4) 4 Çocuk ve üstü	33	3,36	,80	83,30			
TKÖ Toplam	(1) 1 Çocuk	20	3,41	,64	88,00	1,83	,607	
	(2) 2 Çocuk	78	3,49	,49	97,90			
	(3) 3 Çocuk	52	3,38	,57	89,10			
	(4) 4 Çocuk ve üstü	33	3,35	,52	84,90			

*p<,05

Tablo 10'a bakıldığında, çocukların *Teknoloji Kullanımında Aile Rehberliği* faktöründen aldıkları puanların (χ^2 =5,50; p>,05), *Teknolojinin Faydaları* faktöründen aldıkları puanların (χ^2=2,40; p>,05), *Teknoloji Kullanma Alanları* faktöründen aldıkları puanların (χ^2=2,34; p>,05), *Teknolojinin Zararları* faktöründen aldıkları puanların (χ^2=3,73; p>,05), *Teknoloji Kullanma Becerisi* faktöründen aldıkları puanların (χ^2=1,99; p>,05), *Öneriler* faktöründen aldıkları puanların (χ^2=2,97; p>,05) ve TKÖ toplam puanların (χ^2=1,83; p>,05) ailedeki kardeş sayılarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Başka bir ifadeyle çocukların teknoloji kullanım durumları kardeş sayılarına göre değişmemektedir. Birden fazla kardeşe sahip olmanın çocukların sosyal gelişimleri üzerinde önemli etkiye sahip olmasının yanı sıra kardeşler arası ilişkilerin yoğunluğu ve paylaşımın fazla olmasının çocukların sosyal uyum becerilerini geliştirdiği söylenebilir (Özbey, 2009). Kardeşler arası iletişimin güçlü olması, kardeşlerin iyi birer oyun arkadaşı olması ile okul öncesi dönem çocuğunun teknolojiye daha az yönelmesi sağlanabilir. Diğer taraftan bu durumu ailedeki çocuk sayısı arttıkça ebeveynlerin çocuklara ayrılan zamanının ve niteliğininin düşmesi, çocukların ihtiyaçlarının yeterince karşılanamaması ve teknoloji kullanımlarının da gözden kaçması ile ilgili olduğu da düşünülebilir. Literatürde daha önce

kardeş sayısı ile teknoloji kullanımı arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırma bulunmamaktadır.

Tablo 11
Okul öncesi dönem çocuklarının teknoloji kullanımı hakkında ebeveyn görüşleri ölçeği puanlarının teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayı değişkenine göre Kruskall-Wallis H testi sonuçları

Faktörler	Başlama Ayı	n	$\overline{X}$	Ss	Sıra ort.	χ^2	p	İkili karşılaştırma
Teknoloji Kullanımında Aile Rehberliği	(1) 12 ay	39	4,09	,71	110,20	8,88	,064	
	(2) 24 ay	29	4,04	,43	95,90			
	(3) 32 ay	31	3,92	,75	93,80			
	(4) 48 ay	45	3,72	,81	78,20			
	(5) 60-72 ay	39	3,75	,92	85,40			
Teknolojinin Faydaları	(1) 12 ay	39	3,66	,82	128,90	26,14	,000*	1>2,3,4,5
	(2) 24 ay	29	2,91	1,01	85,70			
	(3) 32 ay	31	2,87	,81	85,30			
	(4) 48 ay	45	2,92	,83	86,30			
	(5) 60-72 ay	39	2,65	,78	71,70			
Teknoloji Kullanma Alanları	(1) 12 ay	39	3,97	1,06	122,70	18,15	,001*	1>2,3,4,5 2>3,4,5
	(2) 24 ay	29	3,24	1,37	93,50			
	(3) 32 ay	31	2,90	1,21	81,00			
	(4) 48 ay	45	2,93	1,36	80,70			
	(5) 60-72 ay	39	2,93	1,25	82,00			
Teknolojinin Zararları	(1) 12 ay	39	3,30	1,20	73,00	7,55	,109	
	(2) 24 ay	29	3,90	1,45	105,60			
	(3) 32 ay	31	3,87	1,08	96,90			
	(4) 48 ay	45	3,78	1,10	93,30			
	(5) 60-72 ay	39	3,78	1,20	95,40			
Teknoloji Kullanma Becerisi	(1) 12 ay	39	3,88	,69	123,70	24,80	,000*	1>2,3,4,5 2>3,4,5
	(2) 24 ay	29	3,49	1,00	100,80			
	(3) 32 ay	31	3,30	,84	88,40			
	(4) 48 ay	45	3,08	1,06	82,20			
	(5) 60-72 ay	39	2,91	,87	67,80			
Öneriler	(1) 12 ay	39	3,75	,72	107,30	9,31	,054	
	(2) 24 ay	29	3,60	,81	100,10			
	(3) 32 ay	31	3,45	,90	92,70			
	(4) 48 ay	45	3,44	,92	89,70			
	(5) 60-72 ay	39	3,15	,84	72,80			
TKÖ Toplam	(1) 12 ay	39	3,77	,43	126,60	27,35	,000*	1>2,3,4,5 2>3,4,5
	(2) 24 ay	29	3,51	,47	100,30			
	(3) 32 ay	31	3,38	,52	87,00			
	(4) 48 ay	45	3,31	,53	80,10			
	(5) 60-72 ay	39	3,19	,53	68,90			

*p<,05

Tablo 11'e bakıldığında, çocukların *Teknoloji Kullanımında Aile Rehberliği* faktöründen aldıkları puanların (χ^2 =8,88; p>,05), *Teknolojinin Zararları* faktöründen aldıkları puanların (χ^2=7,55; p>,05) ve *Öneriler* faktöründen aldıkları puanların (χ^2=9,31; p>,05) çocukların teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Başka bir ifadeyle çocukların Teknoloji Kullanımında Aile Rehberliği, Teknolojinin Zararları ve Öneriler faktör puanlarının çocukların teknolojik

cihaz kullanmaya başlama ayına göre değişmemektedir. Tablo 11 incelendiğinde, çocukların *Teknolojinin Faydaları* faktör puanların çocukların teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir (χ^2=26,14; p ≤ ,05). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre,teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayı12 ay olan çocukların sıra ortalaması (128,90), teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayı 24 ay, 32 ay, 48 ay ve 60-72 ay olan çocukların sıra ortalamasından anlamlı şekilde daha yüksektir. Buna göre çocukların teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayının Teknolojinin Faydaları faktör puanlarını etkilediğini söyleyebiliriz. *Teknoloji Kullanma Alanları* faktör puanlarının, çocukların teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir (χ^2=18,15; p≤,05). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre, teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayı 12 ay olan çocukların sıra ortalaması (122,70), teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayı 24 ay, 32 ay, 48 ay ve 60-72 ay olan çocukların sıra ortalamasından anlamlı şekilde daha yüksektir. Bunun yanında teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayı 24 ay olan çocukların sıra ortalaması (93,50), teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayı 32 ay, 48 ay ve 60-72 ay olan çocukların sıra ortalamasından anlamlı şekilde daha yüksektir. Buna göre çocukların teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayının Teknoloji Kullanma Alanları faktör puanlarını etkilediğini söyleyebiliriz. *Teknoloji Kullanma Becerisi* faktör puanlarının, çocukların teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir (χ^2 =24,80; p≤,05). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre, teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayı 12 ay olan çocukların sıra ortalaması (123,70), teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayı 24 ay, 32 ay, 48 ay ve 60-72 ay olan çocukların sıra ortalamasından anlamlı şekilde daha yüksektir. Bunun yanında teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayı 24 ay olan çocukların sıra ortalaması (100,80), teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayı 32 ay, 48 ay ve 60-72 ay olan çocukların sıra ortalamasından anlamlı şekilde daha yüksektir. Buna göre çocukların teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayının Teknoloji Kullanma Becerisi faktör puanlarını etkilediğini söyleyebiliriz. TKÖ toplam puanlarının, çocukların teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir (χ^2=27,35; p≤,05). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre, teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayı 12 ay olan çocukların sıra ortalaması (126,60), teknolojik cihaz kullanmaya

başlama ayı 24 ay, 32 ay, 48 ay ve 60-72 ay olan çocukların sıra ortalamasından anlamlı şekilde daha yüksektir. Bunun yanında teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayı 24 ay olan çocukların sıra ortalaması (100,30), teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayı 32 ay, 48 ay ve 60-72 ay olan çocukların sıra ortalamasından anlamlı şekilde daha yüksektir. Buna göre çocukların teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayının TKÖ toplam puanlarını etkilediğini söylemek mümkündür. Tablo sonuçlarını teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayının çocukların teknoloji kullanımı üzerinde bazı alt boyutlarda anlamlı derecede etkili olduğu, etkili olduğu boyutta da 12. ve 24. ayda kullanmaya başlayan çocuklarda daha yüksek olduğu şeklinde yorumlamak mümkündür. Ebeveyn ile çocuğun geçirdiği zaman arasındaki ilişkiye bakıldığında ebeveynlerin eğitim düzeyi ve bilgi sahibi olması, çalışmayan ebeveyn bulunması ile gündelik hayatı hızlandırma ihtiyacı olmaması çocuğun daha geç teknolojik cihazlarla tanışmasını sağlayacaktır. Aile içinde teknolojik cihazların nasıl, ne kadar, ne zaman ve nerede kullanıldığı çocukların teknoloji kullanım alışkanlığında belirleyici rol oynamaktadır (Omrak, 2018). Ebeveynlerin sosyoekonomik ve sosyokültürel düzeyinin, çocukların dijital medya kullanım alışkanlıklarında etkili olacağı öngörülmekle beraber yapılan bu araştırmada çocukların teknolojik cihazlarla tanışma aylarının 12.ay itibari ile başladığı ve yaygın şekilde kullanıldığı görülmektedir. Bu yaygınlığın çocuğun sosyal-duygusal, fiziksel, bilişsel yönden gelişimini ne ölçüde etkilediği ise tartışma konusudur.

İlgili literatüre bakıldığında, TÜİK (2013) tarafından 6-15 yaş grubunda yapılan araştırmada bilgisayar kullanmaya başlama yaşı 8, internet kullanmaya başlama yaşı 9, cep telefonu kullanmaya başlama yaşı 10 yaş bulunmuştur. TÜİK'in 6-10 yaş grubunda yaptığı bir diğer araştırmada bilgisayar ve internet için ortalama başlama yaşı 6 , cep telefonu için 7 yaş olarak bulunmuştur. RTÜK (2013), Türkiye'de çocukların medya kullanma alışkanlıkları araştırması ile 26 il merkezi, bunlara bağlı ilçe, kasaba ve köylerde yer alan özel ve devlet okullarında, 6-18 yaş aralığındaki 1-12. sınıf öğrencilerinde çocukların internet, tablet, televizyon ve cep telefonu kullanmaları ile ilgili araştırma gerçekleştirilmiştir. Fakat bu araştırmada 6 yaş altı okul öncesi çocukları kapsamayıp, ebeveynleri bilgilendirme de doğrudan bu araştırma sırasında yapılmamıştır. Yengil, Döner Güner ve Topakkaya (2019) okul öncesi dönem çocuklarda ve ebeveynlerde teknolojik cihaz kullanımını inceledikleri yaptıkları araştırmada, okul öncesi çocukların teknolojik cihazlardan televizyon, tablet, internet veya cep telefonundan herhangi birine başlama yaşını iki yaş olarak bulmuştur. Gündoğdu ve arkadaşlarının (2016) okul öncesi dönem çocuklarda medya kullanımına yönelik yaptıkları araştırmada, yedi yaş altı çocukların teknolojik aletlerden televizyon hariç tablet, internet veya cep telefonundan

herhangi birine başlama yaşı ortalama üç-dört yaş civarında bulunmuştur. Araştırmada, 12. ve 24. ayda teknolojik cihaz kullanmaya başlayan çocuklarda anlamlı bir farklılık görülmektedir. Amerikan Pediatri Akademisi (APA) (2011), ebeveynlere, 0-2 yaş arası çocuklarını teknolojik cihazlardan uzak tutmasını, 3-5 yaş arası çocuklarını günde en fazla bir saat kullanması ve odalarında teknolojik cihazları bulundurmamasını, 6-18 yaş arasında ise günde iki saatle sınırlandırılmasını önermektedir. Ancak aileler işlerini yetiştirmek, çocuklarını oyalamak veya eğlendirmek, çocuğun eğitimine katkı sağlamak amacıyla teknolojik cihazları etkin olarak kullanmaktadır. Omrak (2019) çocuğun ilk kez kaç aylıkken teknolojik cihazları kullanmaya başladığı ile anne ve çocuğun bir günde geçirdiği toplam saat arasında pozitif yönde ilişki olduğunu ifade etmiştir. Literatür incelendiğinde çalışmanın bulgularını destekler nitelikte çalışmalar mevcuttur.

5.1.2. Sosyal Beceri ve Problem Davranışlara İlişkin Bulgular

Tablo 12
Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri ölçeği puanlarının çocukların ilk defa teknolojik cihaz kullanma ayı değişkenine göre Kruskall-Wallis H testi sonuçları

Faktörler	Başlama Ayı	n	$\overline{X}$	Ss	Sıra ort.	χ^2	P	İkili karşılaştırma
Sosyal İşbirliği	(1) 12 ay	39	3,57	,35	119,40	17,33	,002*	1>2,3,4,5
	(2) 24 ay	29	3,28	,60	91,70			
	(3) 32 ay	31	3,11	,54	71,40			
	(4) 48 ay	45	3,31	,56	93,30			
	(5) 60-72 ay	39	3,12	,72	79,60			
Sosyal Bağımsızlık	(1) 12 ay	39	3,37	,44	108,60	10,40	,034*	1>5 2>5 3>5 4>5
	(2) 24 ay	29	3,19	,58	93,60			
	(3) 32 ay	31	3,14	,68	91,60			
	(4) 48 ay	45	3,25	,46	95,30			
	(5) 60-72 ay	39	2,91	,70	70,70			
Sosyal Etkileşim	(1) 12 ay	39	3,46	,60	105,40	9,60	,053	
	(2) 24 ay	29	3,38	,65	100,20			
	(3) 32 ay	31	3,34	,73	99,80			
	(4) 48 ay	45	3,25	,59	86,10			
	(5) 60-72 ay	39	2,95	,88	73,10			
SBÖ Toplam	(1) 12 ay	39	3,48	,34	116,40	14,40	,006*	1>2,3,4,5
	(2) 24 ay	29	3,27	,53	95,30			
	(3) 32 ay	31	3,16	,53	81,20			
	(4) 48 ay	45	3,28	,44	92,20			
	(5) 60-72 ay	39	3,02	,68	73,50			

*p<0.05

Tablo 12'ye bakıldığında, çocukların *Sosyal Etkileşim* faktöründen aldıkları puanların çocukların teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayı değişkeninegöre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür(χ^2=9,60; p>,05). Başka bir ifadeyle çocukların SBÖ Sosyal Etkileşim faktör puanlarının çocukların teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayına göre

değişmemektedir. *Sosyal İşbirliği* faktör puanların çocukların teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir (χ^2=17,33; p≤,05). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre, teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayı12 ay olan çocukların sıra ortalaması (119,40), teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayı 24 ay, 32 ay, 48 ay ve 60-72 ay olan çocukların sıra ortalamasından anlamlı şekilde daha yüksektir. Buna göre çocukların teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayının Sosyal İşbirliği faktör puanlarını etkilediğini söyleyebiliriz. *Sosyal Bağımsızlık* faktör puanların çocukların teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir (χ^2=10,40; p≤,05). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonuçlarına göre, teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayı 12 ay olan çocukların sıra ortalaması (108,60), teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayı 60-72 ay olan çocukların sıra ortalamasından (70,70), teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayı 24 ay olan çocukların sıra ortalaması (93,60), teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayı 60-72 ay olan çocukların sıra ortalamasından (70,70), teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayı 32 ay olan çocukların sıra ortalaması (91,60), teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayı 60-72 ay olan çocukların sıra ortalamasından (70,70), teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayı 48 ay olan çocukların sıra ortalaması (95,30), teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayı 60-72 ay olan çocukların sıra ortalamasından (70,70) anlamlı şekilde daha yüksektir. Buna göre çocukların teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayının Sosyal Bağımsızlık faktör puanlarını etkilediğini söyleyebiliriz. SBÖ toplam puanların çocukların teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir (χ^2=14,40; p≤,05). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre, teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayı 12 ay olan çocukların sıra ortalaması (116,40), teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayı 24 ay, 32 ay, 48 ay ve 60-72 ay olan çocukların sıra ortalamasından anlamlı şekilde daha yüksektir. Buna göre çocukların teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayının SBÖ toplam puanlarını etkilediğini söylemek mümkündür. İlgili literatüre bakıldığında; literatürde daha önce sosyal beceri ile teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayı arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma bulunmamaktadır. Teknolojinin hayatımızın her alanında kullanılmasıyla birlikte çocukların teknolojik cihazlarla tanışma yaşı iyice düşmektedir. Amerikan Pediatri Akademisi (APA) çocuklarda 24 aydan önce dijital medya cihazlarının kullanımını önermemekte, 24 aydan sonra ise kısıtlı kullanımını tavsiye etmektedir

(Toksoy, 2018). Ancak aileler işlerini yetiştirebilmek, fiziksel anlamda çocuğa güvenli bir ortam sağlamak, çocuğun eğitimine yardımcı olmak veya çocuğu oyalayıp eğlendirmek amacıyla teknolojik cihazları etkin olarak kullanmaktadır. Erken yaşlarda teknolojiyle tanışan çocukların teknolojik cihazları yoğun ve yanlış kullanımları sonucu çocuklarda bir takım fizyolojik, bilişsel ve sosyal sorunlara neden olacağı bilinmektedir. Radesky ve arkadaşlarının (2015) yaptığı bir araştırmada dokunmatik ekranlı cihazların sosyal etkileşimi azalttığı ve çocuğun davranış düzenleme becerisini olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu tarz olumsuz etkileri azaltmak için ebeveynlerin süre sınırlaması yapması ve çocuğun teknolojik cihazları hangi amaçlarla kullandığını gözlemlemesi gerekmektedir. Çocuğun yaş düzeyine uygun, eğitimini destekleyecek teknolojik programlar ve uygulamalar kullanılarak gelişimi desteklenebilir.

Tablo 13
Okul öncesi dönem çocuklarının problem davranış ölçeği puanlarının çocukların ilk defa teknolojik cihaz kullanma ayına göre Kruskall-Wallis H testi sonuçları

Faktörler	Başlama Ayı	n	$\overline{X}$	Ss	Sıra Ort.	χ^2	p	İkili karşılaştırma
Antisosyal	(1) 12 ay	39	2,04	,83	102,00	3,77	,437	
	(2) 24 ay	29	1,75	,66	84,20			
	(3) 32 ay	31	1,96	,67	100,30			
	(4) 48 ay	45	1,79	,75	84,90			
	(5) 60-72 ay	39	1,84	,74	89,40			
Ben Merkezci	(1) 12 ay	39	2,31	,81	90,10	1,08	,897	
	(2) 24 ay	29	2,46	,80	98,00			
	(3) 32 ay	31	2,43	,72	96,80			
	(4) 48 ay	45	2,26	,91	87,20			
	(5) 60-72 ay	39	2,34	,85	91,10			
PDÖ Toplam	(1) 12 ay	39	1,89	,50	82,70	5,90	,203	
	(2) 24 ay	29	1,90	,41	85,80			
	(3) 32 ay	31	2,07	,52	104,80			
	(4) 48 ay	45	1,87	,45	85,30			
	(5) 60-72 ay	39	2,04	,53	103,40			

*p<0.05

Tablo 13'e bakıldığında, çocukların *Antisosyal*faktöründen aldıkları puanların (χ^2=3,77; p>,05), *Ben Merkezci* faktöründen aldıkları puanların (χ^2=1,08; p>,05) vePDÖ toplam puanların (χ^2 =5,90; p>,05) çocukların teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Başka bir ifadeyle çocukların problem davranışları teknolojik cihaz kullanmaya başlama aylarına göre değişmemektedir. Literatürde daha önce çocukların teknolojik cihazları kullanmaya başlama ayı ile problem davranış arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırma bulunmamaktadır. Bu araştırmada, çocukların teknolojik cihazları kullanmaya başlama ayına göre problem davranış düzeylerinde anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Ebeveynler çocukları oyalamak amacıyla teknolojik cihaz kullanımına yönlendirdiklerinde çocuklarda kendini kontrol etmede güçlük yaşama, günlük olarak yerine getirmeleri gereken sorumluluk ve davranışları aksatma, gerçek dünyadan koparak sosyal izolasyon yaşama gibi problem davranışlar meydana gelebilir (Urfa, 2020). Bu durum ebeveynlerin teknoloji kullanımıyla ilgili yeterli bilgi ve bilince sahip olmaması, içerik seçiminde bulunmaması ve çocuğun bu cihazlarla geçirdiği süreyi denetlememesinden kaynaklanabilmektedir. Muhammad, Schneider, Hill ve Yau (2019) da teknoloji kullanımı üzerine yaptıkları bir araştırmada, akıllı telefon ve ipad kullanımının bireyleri yalnızlaştırdığını, depresyona girmelerine ve sosyal izolasyon yaşayarak yalnızlaşmalarına neden olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çocukların sosyalleşmeye, arkadaşlarıyla iletişim kurmaya veya tartışırken problem durumlara çözüm üretmeye, duygu durumlarını kontrol etmeye, sosyal becerilerinin gelişimine ihtiyaçları varken teknolojik cihazlara yönelmeleri onlar için ilk aşamada kaçış veya eğlence aracı haline gelebilir. Fakat zamanla bu cihazlarla geçirdikleri vakitten daha fazla keyif alarak; gerçek hayattan, arkadaşlıklardan, aile içi ilişki ve iletişimlerden uzaklaşma ihtimalleri düşünülmeli ve dikkatli olunmalıdır.

Tablo 14
Çocukların "okul öncesi çağındaki çocukların teknoloji kullanımı hakkında ebeveyn görüşleri ölçeği"nden aldıkları puanlarla "Sosyal Beceri Ölçeği"ve "Problem Davranış Ölçeği" nden aldıkları puanlara ilişkin Spearman Korelasyon testi

Ölçekler		**SBÖ Toplam**	**PDÖ Toplam**
TKÖ Toplam	r	,252	,147
	p	,001*	,057
	N	183	183
SBÖ Toplam	r		,296
	p		,000*
	N		183

r: Korelasyon Katsayısı, n: Örneklemdeki kişi sayısı
*p<0.05

Korelasyon katsayısıları r=1, 00 olması mükemmel pozitif ilişkiyi, r= -1, 00 olması mükemmel negatif ilişkiyi, r=0 olması ilişkinin olmadığını gösterir. Ayrıca mutlak değer olarak 0, 70 < r < 1, 00 arasında olması yüksek ilişki, 0, 30 < r < 0, 70 arasında olması orta ilişki, 0, 00 < r < 0, 30 olması düşük ilişki olarak tanımlanır (Büyüköztürk, 2014, s. 32). Tablo 14 incelendiğinde çocukların *"Okul Öncesi Çağındaki Çocukların Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşleri Ölçeği"* ile *"Sosyal Beceri Ölçeği"* arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (r=,252; p<,05). Toplam teknoloji puanı arttıkça toplam sosyal beceri puanı da artmaktadır. Çocukların *"Okul Öncesi Çağındaki Çocukların Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşleri*

Ölçeği" ile *"Problem Davranış Ölçeği"* arasında anlamlı olmayan, pozitif yönde ve düşük düzeyde ilişki olduğu saptanmıştır (r=,147; p>,05). Çocukların *"Sosyal Beceri Ölçeği"* ile *"Problem Davranış Ölçeği" problem çözme alt boyutunda* arasında pozitif yönde, düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (r=,296; p<,05). Toplam sosyal beceri puanı arttıkça toplam problem çözme puanı da artmaktadır. Saitoğlu (2020) çocukların sosyal becerileri ile problemli davranışları arasında negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde ilişki tespit etmiştir. İlgili literatüre bakıldığında; Karaca ve arkadaşları (2011) araştırmalarında okul öncesi dönemde çocukların sosyal becerilerinin problemli davranışlar üzerinde olumlu etkiler yarattığı ifade etmiştir. Derman ve Başal (2013), araştırmalarında okul öncesi çocuklarda gözlenen problemli davranışların akran ilişkilerini ve sosyal becerileri olumsuz yönde etki ettiği ifade edilmiştir. Dereli (2013) araştırmasında çocukların sosyal problem çözme becerilerinin onların problemli davranışlarını etkileyip etkilemediğini ve bu becerilerin sosyokültürel düzey ve cinsiyet faktörlerinden etkilenip etkilenmediğini belirlemeyi hedefleyen araştırmasında çocukların sosyal problem çözme becerilerinin okul öncesi problemli davranış düzeylerini anlamlı bir biçimde etkilediğini gözlemlemiştir.

Sonuç olarak bu araştırmanın temel amacı olarak okul öncesi dönem çocukların sosyal beceri ve problem davranışları ile teknolojik cihaz kullanımları arasındaki ilişki incelenmiştir. Teknoloji kullanım puanı ile sosyal beceri puanı arasında anlamlı bir ilişki vardır. Toplam teknoloji puanı arttıkça, sosyal beceri puanı da artmaktadır. Bu bulguyu ebeveynlerin teknolojiye yönelik tutumlarının çocukların sosyal becerilerini etkileyebileceği şeklinde yorumlamak mümkündür. Çocukların teknolojik cihazları rahatlıkla kullanmaya başladığı günümüzde, bu cihazların çocuklar üzerinde olumlu ve olumsuz etkilerinin olması kaçınılmazdır (Kılınç, 2015). Teknolojik cihazları kullanırken çocuğun tercih yapma ve karar verme noktasında ailesinin yönlendirmesine ve rehberlik etmesine ihtiyacı vardır. Anne babaların teknolojik cihazlar hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması ve belli sınırlar koymaması sonucunda sergiledikleri serbest ve izin verici tutumlar; çocuğun tablet, telefon ve bilgisayar gibi teknolojik cihazları kolaylıkla amacı dışında kullanmasına neden olabilmektedir. Hayatımızın merkezinde yer alan teknolojinin çocukların sosyal hayatını etkilediği düşünüldüğünde sosyal becerilerin niteliği ve problem davranışlar da önem kazanmaktadır. Araştırmanın bir diğer bulgusu ise sosyal beceri puanı ile problem çözme puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunmasıdır. Bu bulguyu çocuğun sosyal becerilerinin artmasının problem çözme davranışlarını arttıracağı şeklinde

yorumlamak mümkündür. Sosyal becerilere sahip olan çocuk topluma kolaylıkla uyum sağlayacak, çatışma durumlarını çözümleyecek, kendisini tanıyıp toplumun işleyişi hakkında bilgi sahibi olup toplumun değerlerini, beklentilerini ve kültürünü benimseyerek mutlu ve başarılı olabilecektir. Çocuğun sosyalleşmesi toplumun da sosyalleşmesinde etkilidir. Sosyal beceriler sadece erken çocukluk döneminde değil; toplumdaki bireylerin yer aldıkları sosyal ortamlarda olumlu ilişkiler kurarak özgüvenli ve neşeli olmalarını sağlar (Stanley, 2010; Sevinç 2005'ten aktaran, Samancı ve Uçan, 2017).

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmaya yönelik bulguların sonuçlarına ve yapılacak yeni araştırmalara ışık tutacak önerilere yer verilmiştir.

6.1. Çocukların ve Ebeveynlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan çocukların %56,80'i erkek, %49,20'si 6 yaşında, %42,60'ının 2 kardeşe sahip olduğu ve tamamının devlet okulunda öğrenim gördüğü tespit edilmiştir. Araştırmaya katılanların %62,30'unun anne, %37,70'inin baba olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin %54,60' ı 35 yaş ve altı, %45,40' ı lise mezunu ve %51,40'ı üç yıldan fazla bilgisayar kullanmaktadır. Araştırmaya katılan ebeveynlerin sahip oldukları teknolojik cihazlar incelendiğinde, %85,20' sinin akıllı telefonu, %51,40' ının tableti, %29,0' unun laptobu, %15,30' unun masaüstü bilgisayarı bulunmaktadır. Ebeveynlerin %61,20'sinin evinde internet bağlantısı bulunmaktadır. Ebeveynlerin %38,80'inin çocuklarının bilgisayar kullanımına izin vermediği, %33,30'unun akıllı telefon kullanımına izin vermediği, %30,60'ının tablet kullanımına izin vermediği görülmektedir. Ebeveynlerin %32,80'inin çocuğunun bilgisayar kullanımına günde birkaç defa izin verdiği, %29,50'inin günde birkaç defa tablet kullanımına izin verdiği, %16,90'ının günde birkaç defa akıllı telefon kullanımına izin verdiği görülmektedir. Buna ek olarak ebeveynlerin %40,40'ının günde birkaç defa tablet kullandığı, %35,50'sinin günde birkaç defa bilgisayar kullandığı, %21, 90'ının günde birkaç defa akıllı telefon kullandığı görülmektedir.

6.2. Teknoloji Kullanımına İlişkin Sonuçlar

Çocukların "Okul Öncesi Çağındaki Çocukların Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşleri Ölçeği"nin toplam puanı ve alt boyut puanlarına bakıldığında, çocuk cinsiyetinin

kız ya da erkek olmasının teknoloji kullanımını etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır (p>0, 05).

Çocukların "Okul Öncesi Çağındaki Çocukların Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşleri Ölçeği"nin *Teknolojinin Faydaları* alt boyutuna ilişkin puan ortalamalarına bakıldığında, çocuk yaşının teknoloji kullanımını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (p<0, 05).

Çocukların "Okul Öncesi Çağındaki Çocukların Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşleri Ölçeği"nin toplam puanı ve alt boyutlarına ilişkin puan ortalamalarına bakıldığında, ebeveyn cinsiyetinin çocukların teknoloji kullanımını etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır (p>0, 05).

Çocukların "Okul Öncesi Çağındaki Çocukların Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşleri Ölçeği"nin *Teknolojinin Faydaları* alt boyutlarına ilişkin puan ortalamalarına bakıldığında, ebeveyn yaşının teknolojiyi faydalı bulma açısından etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (p<0, 05).

Çocukların "Okul Öncesi Çağındaki Çocukların Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşleri Ölçeği"nin toplam puanı ve alt boyutlarına ilişkin puan ortalamalarına bakıldığında, ebeveyn öğrenim durumunun çocukların teknoloji kullanımını etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır (p>0, 05).

Çocukların "Okul Öncesi Çağındaki Çocukların Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşleri Ölçeği"nin toplam puanı ve alt boyutlarına ilişkin puan ortalamalarına bakıldığında, kardeş sayısının çocukların teknoloji kullanımını etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır (p>0, 05).

Çocukların "Okul Öncesi Çağındaki Çocukların Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşleri Ölçeği"nin *Teknoloji Kullanma Alanları*, *Teknoloji Kullanma Becerisi*, *Teknolojinin Faydaları* ve toplam puana bakıldığında, ilk defa teknolojik cihazları kullanmaya başlama ayının 12 ve 24. ay olduğu gruplarda; 32, 48 ve 60-72 ay gruplarına göre etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (p<0, 05).

Çocukların *"Okul Öncesi Çağındaki Çocukların Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşleri Ölçeği"* ile *"Sosyal Beceri Ölçeği"*nden aldıkları puanlar arasıda pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (p<0, 05). Toplam teknoloji puanı arttıkça toplam sosyal beceri puanı da artmaktadır.

6.3. Sosyal Beceri ve Problem Davranışlara İlişkin Sonuçlar

Çocukların "Sosyal Beceri Ölçeği"nin toplamına ve bu ölçeği oluşturan *Sosyal İşbirliği* alt boyutuna ilişkin puan ortalamalarına bakıldığında, ilk defa teknolojik cihazları kullanmaya başlama ayının çocukların sosyal becerilerini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (p<0, 05).

Çocukların "Problem Davranış Ölçeği"nin toplamına ve bu ölçeği oluşturan *Dışa Yönelim, İçe Yönelim, Antisosyal, Ben Merkezci* alt boyutuna ilişkin puan ortalamalarına bakıldığında, ilk defa teknolojik cihazları kullanmaya başlama ayının çocukların problem davranışlarını etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır (p>0, 05).

Çocukların *"Okul Öncesi Çağındaki Çocukların Teknoloji Kullanımı Hakkında Ebeveyn Görüşleri Ölçeği"* ile *"Sosyal Beceri Ölçeği"*nden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır (p<0, 05). *"Sosyal Beceri Ölçeği"* ile *"Problem Davranış Ölçeği"*nden aldıkları puanlar arasında da pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır (p<0, 05).

6.4. Öneriler

- Araştırma, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Batman ili Merkez ilçesinde bulunan bağımsız anaokullarına devam eden 48-72 aylık 183 çocuk ile gerçekleştirilmiştir. Yapılacak araştırmaların şehir merkezinde yer alan okullar ve kırsalda bulunan okullarda eğitime devam eden çocuklar dahil edilerek karşılaştırmalı bir araştırma olarak yapılması önerilebilir.
- Araştırma, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bağımsız anaokuluna devam eden 48-72 aylık çocuklar ile gerçekleştirilmiştir. Ayrıca özel okullarda eğitime devam eden farklı yaş gruplarındaki okul öncesi dönem çocukları da eklenerek karşılaştırma yapılabilir.
- Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeliyle yapılmıştır. Araştırmaya nitel modeller eklenerek alanyazın desteklenebilir.
- Araştırmada teknoloji kullanımı, sosyal beceri ve problem davranışlar; çocuk cinsiyeti ve yaşı, ebeveyn cinsiyeti ve yaşı, kardeş sayısı ve ilk defa teknolojik cihaz kullanmaya başlama ayı değişkenlerine göre incelenmiştir. Yapılacak araştırmaların,bu araştırmaya dahil edilmeyen farklı değişkenler (anne-baba çalışma durumu, mesleği, gelir durumu vb.) kullanılarak yapılmaları önerilebilir.

- Çocukların sosyal beceri ve problem davranışları üzerinde etkili olabileceği düşünülen teknolojik cihaz kullanımı; çocukların bağlanma düzeyleri, duygusal yeterlilikleri, öğretmenlerin ve ebeveynlerin teknoloji kullanım yeterlilikleri ve teknolojiye ilişkin görüşleri gibi farklı değişkenler açısından incelenebilir.

KAYNAKLAR

AAP (American Academy of Pediatrics). (2009). Policy Statement-Media Violence. *Pediatrics, 124*(5), 1495–1503.

AAP (American Academy of Pediatrics). (2011). Policy Statement— Media UsebyChildrenYoungerThan 2 Years. *Pediatrics, 128*(5), 1–7.

Acun-Kapıkıran, N.,Bora-İvrendi, A. & Adak, A. (2006). Okul öncesi çocuklarında sosyal beceri: durum saptaması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 19*(1), 19-27.

Akduman, G.,Günindi, Y. & Türkoğlu, D. (2015). Okul öncesi dönem çocukların sosyal beceri düzeyleri ile davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8(*37), 673-683.

Akkök, F. (2003). *İlköğretimde sosyal becerilerin geliştirilmesi: ana-baba el kitabı*. İstanbul: Özgür.

Alisinanoğlu, F. & Özbey, S. (2009). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60–72 aylık çocukların problem davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, The Journal of International Social Research, 2*(6), 493-517.

Alisinanoğlu, F. & Özbey, S. (2011). *Okul öncesi dönemde sosyal beceri ve problem davranış eğitimi program örnekleri.* İstanbul: Morpa Kültür.

Alisinanoğlu, F. & Ulutaş İ. (2000). Çocuklarda kaygı ve bunu etkileyen etmenler. *Milli Eğitim Dergisi, 145*(1), 15-19.

Alpan, Y. (2006). *Ankara örnekleminde 12-36 aylık bebek ve çocuklar için sosyal ve duygusal değerlendirme aracının Türk çocuklarına uyarlanması.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Anderson, S. E.,Economos, C. D. & Must, A. (2008). Active play and screen time in US children aged 4 to 11 years in relation to sociodemographic and weight status characteristics: A nationally representative cross-sectional analysis. *BMC PublicHealth*, 8, 366–378.

Antia-Shirin, D. & Kreimeyer-Kathryn, H. (1988). Maintenance of positivepeer interaction in preschoolhearing- impairedchildren, *The Volta Revi*ew, *18*(4), 325-327.

Argon, T.,H., Çelik, H. (2006). İlköğretim okullarında çalışan yöneticilerin sosyal beceri yeterlilik düzeyleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 59-78.

Arıkan, R. (2011). *Araştırma yöntem ve teknikleri.* Ankara: Nobel.

Armstrong, A. & Casement, C. (2000). *The child and the machine: how computers put our children's education at risk.* Beltsville, MD: Robins Lane.

Arnas, A. Y. (2005). 3-18 yaş grubu çocuk ve gençlerin interaktif iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarının değerlendirilmesi. *The Turkish Online Journal of Educational Technology, 4*(4), 56–66.

Avcıoğlu, H. (2007). Sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinin (4-6 yaş) geçerlik ve güvenirlik çalışması, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 87-101.

Aydıner, S. (2017). *Ortaokul kademesindeki öğrencilerin bilgisayar bağımlılıkları ile benlik saygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Aydoğan, Y. Ömeroğlu, E. Büyüköztürk, Ş. & Özyürek, A. (2012). *Problem çözme becerileri ölçeği rehber kitap.* Ankara: Karaca Eğitim.

Aydoğmuş, K. (1999). "Çocuklarda Uyum ve Davranış Bozuklukları".Ana Baba Okulu.8.Basım. Remzi Kitabevi.

Bailey, C.M (2006). *"Dealing With Problem Behavior".* Furtherance Of The Acts of Congress.

Bak, M. (2011). *Çocuk gelişimi.* İstanbul: Cinius.

Bakırcıoğlu, R. (2002). *Çocuk ruh sağlığı ve uyum bozuklukları*. Ankara: Anı.

Barış, M.F. & Tosun, N. (2013). Bir sosyal ağ sitesine e-portfolyonun (Elektronik Gelişim Dosyası) entegre edilerek uygulanması ve sonuçlarının incelenmesi. *Journal of Research in Education and Teaching,* 2(2), 122-129.

Başköy, N. (2013). *Ortaöğretim öğrencilerinin internet bağımlılık, siber zorbalık ve bilgisayara karşı tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.

Bazarbashı, F. (2014). *2-6 yaşlarda çocukları olan annelerin duygusal zeka düzeyleri ve bazı demografik özellikleri ile çocuk yetiştirmeye yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Begde, Z. & Özyürek, A. (2016). Öğretmen ve anne-baba tutumlarının okul öncesi dönem çocuklarının problem çözme becerilerine etkisi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 204-232.

Berson, I.& Berson, M. (2005). Challenging online behaviors of youth: findings from a comparative analysis of young people in the US and New Zealand. *Social Science Computer Review, 23*(1), 29-38.

Bilgin, H. C. (2015). *Ortaokul öğrencilerinin bilgisayar oyun bağımlılık düzeyleri ile iletişim becerileri arasındaki ilişki.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.

Birch, S.H. & Ladd, G.W. (1997). The teacher-child relationship and children's early school adjustment. *Journal of School Psychology, 35* (1), 61-79.

Birch, S.H. & Ladd, G.W. (1998). Children's interpersonal behaviors and the teacher-child relationship. *Developmental Psychology, 34* (5), 934-946.

Brodesk, J. & Hembrough, M. (2007). *Improving social skill in young children.* An Action Research Project. Degree of Master of Art in Teaching and Leadeship. Saint Xavier Universty, Chicago, Illinois.

Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için veri analizi.* Ankara: Pegem.

Büyüköztürk, Ş.,Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri.* Ankara: Pegem.

Caldarella, P. & Merill K. W. (1997). Common Dimensions of Social Skills of Children and Adolescents: A taxonomy of positive behaviors. *School Psychology Rewiev*, 26(2), 264-268.

Campbell, S.B.,Shaw, D.S. & Gilliom, M. (2000). Early externalizing behavior problems: toddlers and preschoolers at risk for later maladjustment. *Dev Psychopathol, 12* (3), 467-488.

Canberk, G.,& Sağıroğlu, Ş. (2007). Çocukların ve gençlerin bilgisayar ve internet güvenliği. *Politeknik Dergisi, 10*(1).

Canpolat, N.A. (2017). *Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışları ile ebeveynlerinin duygusal zeka düzeyleri ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi.* YayımlanmamışYüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Carr, E.C. & Durand, V.M. (1985). Reducing behavior problems through functional communication training. *Journal of Applied Behavior Analysis, 18* (2), 111- 126.

Ceylan, Ş. (2009). *Vineland Sosyal-duygusal erken çocukluk ölçeğinin geçerlik-güvenirlik çalışması ve okul öncesi eğitim kurumuna devam eden beş yaş çocuklarının sosyal duygusal davranışlarına yaratıcı drama eğitiminin etkisinin incelenmesi.* YayımlanmamışDoktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Chan, D.,Ramey, S., Ramey, C. & Schmitt, N. (2000). Modeling intraindividual changes in children's social skills at home and at school: a multivariate latent growth approach to understanding between-settings differences in children's social skill development. *Multivariate Behavioral Research, 35* (3), 365-396.

Clement, D. H. (1999). *Young children and technology. In Diologue on earlychildhoodscience, mathematics and technology education.* Washington D.C: American AssociationfortheAdvancement of Science Project 206.

Colley, A. & Comber, C. (2003). Age and gender differences in computer use and attitudes among secondary school students: what has changed?.*Educational Research, 45*(2), 155-165.

Collins, J. & Collins, M. (1992). *Social skills training and skilled helper.* West Sussex, England: Willey and Sons.

Cordes, C. &Miller, E. (2000). *Fool'sgold: a criticallook at computers in childhood*. http://waste.informatik.hu-berlin.de/diplom/DieGelbeKurbel/pdf/foolsgold.pdf, sayfasından erişilmiştir.

Cowen, E. L.,Pederson, A., Babigan, H., Izzo, L. D. & Trost, M. A. (1973). Long-term follow-up of early detected vulnerable children. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 41* (3), 438–446.

Crick, N. R.,Casas, J. F. & Mashar, M. (1997). Relational and overt aggression in preschool. *Developmental Psycholog,* 33, 579-588.

Czaja, S. J.,Charness, N., Fisk, A. D., Hertzog, C., Nair, S. N., Rogers, W. A., & Sharit, J. (2006). Factors predicting the use of technology: findings from the center for research and education on aging and technology enhancement (create). *Psychology and Aging, 21*(2), 333–352.

Çağdaş, A. & Seçer, Z. (2002). *Çocuk ve ergende sosyal ve ahlak gelişimi*. İstanbul:Nobel.

Çağdaş, A. (2009). *Anne-baba-çocuk iletişimi.* Ankara: Kök.

Çakıroğlu, Ü. & Taşkın, N. (2016). Teaching numbers to preschool students with interactive multimedia: An experimental study. *Çukurova University Faculty ofEducation Journal*, *45*(1).

Çelik, A. (2012). Okul öncesi eğitim kurumlarında açık alan kullanımı: Kocaeli örneği. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi,* 43(1), 79-88.

Çetin, F.,Alpa, B.A. & Albayrak, K.D. (2003). *Araştırmadan uygulamaya çocuklarda sosyal beceriler grup eğitimi.* İstanbul: Epsilon.

Çetinkaya, S. (2019). *Algılanan anne baba tutumlarının ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı ile ilişkinin incelenmesi.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sabahattin Zaim Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Çorapçı, F., Aksan, N., Arslan-Yalçın, D. & Yağmurlu, B. (2010). Okul öncesi dönemde duygusal, davranışsal ve sosyal uyum taraması: Sosyal yetkinlik ve davranış değerlendirme-30 ölçeği. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 17*(2), 63-74.

Demir, E.,Saatçioğlu, Ö. & İmrol, F. (2016). Uluslararası dergilerde yayımlanan eğitim araştırmalarının normallik varsayımları açısından incelenmesi. *Current Research in Education, 2* (3), 130-148.

Demirel, Ö. (2014). *Öğretim ilke ve yöntemleri öğretme sanatı*. Ankara: Pegem Akademi.

Demirel, Ö.,Seferoğlu, S. S. & Yağcı, E. (2004). *Öğretim teknolojileri ve materyalgeliştirme.* Ankara: Pegem A.

Demirel, P. (2012). *Bir sosyal ağ ortamı ile desteklenen fizik dersinin değerlendirilmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.

Deniz, E. (2003). Üniversite öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9,* 501-522.

Dereli, E. (2008). *Çocuklar için sosyal beceri eğitim programının 6 yaş çocukların sosyal problem çözme becerilerine etkisi.* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Derman, M. T. & Başal, H. A. (2013). Okul öncesi çocuklarında gözlenen davranış problemleri ile ailelerin anne-baba tutumları arasındaki ilişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2* (1), 115-144.

DeRosier, M.E.,Kupersmidt, J.B. & Patterson, C.J. (1994). Children's academic and behavioral adjustment as a function of the chronicity and proximity of peerrejection. *Child Development, 65,* 1799–1813.

Dervişoğlu-Mavi, C. (2007). *Okulöncesi kurumlarına devam eden 6 yaş çocuklarının, sosyal becerilerini ve problem davranışlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Diener, M. L.& Kim, D. Y. (2004). Maternal and child predictors of preschool children's social competence. *Journal of Applied Developmental Psychology, 25*(1), 3-24.

Dilci, T.,Arslan, A. & Ersoy, M. (2019). 0-12 yaş aralığındaki çocukların dijital bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre belirlenmesi. *Tarih Okulu Dergisi, 38*(12), 122-142.

Dinçer, Ç. (1995). *Anaokuluna devam eden 5 yaş grubu çocuklarına kişiler arası problem çözme becerilerinin kazandırılmasında eğitimin etkisinin incelenmesi.* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Dinçer, Ç. (2011). Okul öncesi dönemde sosyal beceri eğitimi. *Eğitimci Dergisi*, 6-11.

Dishion, T.J. (1990). The family ecology of boys peerrelations in middle childhood. *Child Development, 61*, 874–892.

Dursun, A. & Çapan, B. E. (2018). Ergenlerde dijital oyun bağımlılığı ve psikolojik ihtiyaçlar. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 19*(2), 128- 140.

Dursun, A. (2010). *Okulöncesi dönemdeki çocukların davranış problemleriyle anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi.* YayımlanmamışYüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Durualp, E. & Aral, N. (2011). *Oyun temelli sosyal beceri eğitimi*. Ankara: Vize.

Eisenberg, N.,Fabes, R. A., Karbon, M., Murphy, B. C., Carlo, G. & Wosinski, M. (1996). Relations of school children's comforting behavior to empathy-related reactions and shyness. *Social Development, 5*(3), 330-351.

Eisenberg, N.,Fabes, R.A., Nyman, M., Bernzweig, J. & Pinuelas, A. (1994). The relations of emotionality and regulation to children's anger-related reactions. *Child Development, 65*(1), 109-128.

Eisenberg, N.,Zhou, Q., Spinrad, T. L., Valiente, C., Fabes, R. A. & Liew, J. (2005). *Relations among positive parenting, children's effortful control and externalizing problems: a three wave longitudinal study. Child Development, 76*(5), 1055-1071.

Ekinci-Vural, D. & Gürşimşek, I. (2009). *Okul öncesi eğitim programındaki duyuşsal ve sosyal becerilere yönelik hedeflere uygun olarak hazırlanan aile katılımlı sosyal beceri eğitimi programının çocuklarda sosyal becerilerin gelişimine etkisi.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Erbaş, D.,Kırcaali-İftar, G. & Tekin-İftar, E. (2010). *İşlevsel değerlendirme*. Ankara: Kök.

Erden, M. & Akman, A. (1997). *Eğitim psikolojisi gelişim öğrenme öğretme.* İstanbul: Arkadaş.

Ergüleç, F. & Kiremit F. R. (2019). Tablet bilgisayarların okul öncesi dönemde resim çiziminde kullanılması. *Eğitimde Kuram ve Uygulama, 15*(1), 17-36.

Erten, H. (2012). *Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri, akran ilişkileri ve okula uyum düzeyleri arasındaki ilişkilerin izlenmesi.* YayımlanmamışYüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

Eryılmaz, S. & Çukurluöz, Ö. (2018). Lise öğrencilerinin dijital bağımlılıklarının incelenmesi: Ankara ili, Çankaya ilçesi örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 17*(67), 889-912.

Ezmeci, F. (2019). *Okul öncesi öz düzenleme programının çocukların öz-düzenleme, problem davranışları ve sosyal becerilerine etkisi.* Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Fan, J.,McCandliss, B. D., Sommer, T., Raz, A., & Posner, M. I. (2005). Testing the efficiency and independence of attentional networks. *Journal of Cognitive Neuroscience*, 14(3), 340–347.

Fox, N. A. (1998). Critical importance of emotional development: Temperament and regulation of emotion in the first years of life. *Pediatrics*, 102 (5), 1230- 1235.

Gander, M. J. & Gardiner, H.W. (1993). *Çocuk ve ergen gelişimi. (Çev. A. Dönmez, N. Çelen ve B. Onur).* Ankara: İmge.

Gökçe, F. (2013). *5-6 yaş çocukların sosyal-duygusal uyumları ile annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Gökçearslan, Ş. & Durakoğlu, A. (2014). Ortaokul öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 23*(14), 419-435.

Gresham, F. M. & Elliot, S. N. (1990). *Social skills rating system.* Circle Pines: American Guidance Services.

Gresham, F.M. & Elliott, S.N. (1998). The relationship between adaptive behavior and social skills: issues in definition and assessment. *The Journal Of Special Education, 21*(1), 167-181.

Gülay, H. & Akman, B. (2009). *Okul öncesi dönemde sosyal beceriler.* Ankara: Pegem A.

Gülay, H. (2009). 5-6 yaş çocuklarının sosyal konumlarını etkileyen çeşitli değişkenler. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1*(1), 106-109.

Gülay, H. (2010). *Okul öncesi dönemde akran ilişkileri***.** Ankara: Pegem.

Gülay-Ogelman, H. & Topaloğlu, Z. Ç. (2014). 4-5 yaş çocuklarının sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı düzeyleri ile anne-babalarının ebeveyn özyeterliği algısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 14*(1), 241-271.

Güler, D. (1994). *Okul öncesi eğitimine öğretmen yetiştirme programlarının analizi*. YayımlanmamışYüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Gültekin-Akduman, G. (2014). Her yönüyle okul öncesi eğitim-ruh sağlığı. A. A. Güngör, (Ed.), *Çocuklarda görülen uyum ve davranış sorunları*. Ankara: Hedef CS.

Gündoğdu, Z.,Seytepe, Ö., Pelit, B. M., Doğru, H., Güner, B., Arıkız, E., Akçomak, Z., Kale, E. B., Moran, İ., Aydoğdu, G. & Kaya, E. (2016). Okul öncesi çocuklarda medya kullanımı. *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 2*(2), 6-10.

Güngören, D. (2011). *Evlilik çatışmasının okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine etkisi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Günüç, S. & Atli, S. (2018). Parents' views on the impact of technology on 18 to 24 month old infants. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions, 5*(2), 205-226.

Günüç,S. & Atli, S. (2018). 18-24 aylık bebeklerde teknolojinin etkisine yönelik ebeveyn görüşleri. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions, 5(2), 1-22.*

Güven,Y. & Işık, B. (2006). Beş yaş çocukları için Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeğinin (MASDU-5 Yaş) geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi 23*, 125- 142.

Hartup, W.W. (1989). Social relationships and their developmental significance. *American Psychological Association, 44* (2) , 120-126.

Heiman, T. & Margalit, M. (1998). Loneliness, depression, and social skills among students with mild mental retardation in different educational settings. *The Journal of Special Education, 32* (3), 154-163.

Herrera, M. & Little, E. (2005). Behaviour problems across home and kindergarten in an Australian sample. *Australian Journal of Educational & Development Psychology, 5*, 77–90.

Howie, E. K.,Coenen, P., Campbell, A. C., Ranelli, S. & Straker, L. M. (2017). Head, trunk and arm posture amplitude and variation, muscle activity, sedentariness and physical activity of 3 to 5 year-old children during tablet computer use compared to television watching and toy play. *Applied Ergonomics, 65*, 41–50.

Hung, H.T. & Yuen, S.C. (2010). Educational use of social networking technology. *Higher Education, 15*(6), 703-714.

Işık, M. (2007). *Anasınıfına devam eden beş – altı yaş çocuklarına sosyal beceri ve uyum ölçeğinin uyarlanması ve uygulanması.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Işıkol, K. (2019). *Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin akılcı olmayan inançları ve ebeveynlik öz yeterlik algıları ile çocukların sosyal beceri ve problem davranışları arasındaki ilişki.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Johns, B. H.,Crowley, E. P. & Guetzloe, E. (2005). The central role of tecahing social skills. *Focus on Exceptional Children, 37*(8), 1-8.

Johnson, C.,Ironsmith, M., Snow, C. W. & Poteat, G. M. (2000). Peer acceptance and social adjustment in preschool and kindergarten. *Early Childhood and Educational Journal, 27*(4), 207-212.

Johnson-David, W. & Johnson-Roger, T. (1990). Social skills for successful group work. *Educational Leadership, 47*, 29-33.

Kamaraj, I. (2004). *Sosyal beceri değerlendirme ölçeği'nin türkçeye uyarlanması ve beş yaş çocuklarının atılganlık sosyal becerisini kazanmalarında eğitici drama programına etkisi.* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Entitüsü, İstanbul.

Kandır, A. & Alpan, Y. (2008). Okul öncesi dönemde sosyal duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi. *Aile ve Toplum Dergisi, 4*(14), 33-38.

Kandır, A. & Orçan, M. (2010). *Okul öncesi dönemde matematik eğitimi*. İstanbul: Morpa.

Karaca, N. H.,Gündüz A. & Aral, N. (2011). Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal davranışının incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim, 4*(2), 65-76.

Karakuş, A. (2008). *Okul öncesi sosyal davranış ölçeği öğretmen formunun güvenirlik ve geçerlik çalışması.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü , İstanbul.

Karakuş, Z. (2016). *İnternet bağımlılık düzeyinin TEOG ders puanları ve bazı değişkenler açısından incelenmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi.* Ankara: Nobel.

Karoğlu, H. & Ünüvar, P. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının gelişim özellikleri ve sosyal beceri düzeyleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* (43), 231-254.

Kartal, G. & Güven, D. (2006). Okul öncesi eğitimde bilgisayarı yeri ve rolü. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 23(1), 19-34.

Kauffman, J. M. (1999). How we prevent prevention of emotional and behavioral disorders. *Exceptional Children, 65*, 448-468.

Kılıç, K.M. & Güngör-Aytar F.A. (2017). Erken çocuklukta sosyal becerilere sosyal beceri eğitiminin etkisi, sosyal becerilerle mizaç arasındaki ilişki. *Eğitim ve Bilim Dergisi, 42,* 204-201.

Kılınç, N. (2016). *5-6 yaş çocukların sosyal beceri ve problem davranışları ile oyun davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Karabük.

Kılınç, S. & Doğan-Temur, Ö. (2016). Okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinin matematik öğretimi ve öğrenimi hakkındaki inanışları. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume,* 11(3), 2558-2570.

Kılınç, S. (2015). *Okul öncesi çağındaki çocukların teknoloji kullanımı hakkında ebeveyn görüşlerinin incelenmesi.*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.

Kısa, Ö. (2018). *Ortaokul öğrencilerinde yalnızlık ve sosyal beceri düzeyleri ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırklareli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kırklareli.

Kızıltaş, E. & Ertör, E. (2018). Okul öncesi eğitim alan çocukların akıllı telefon kullanımı ile ilgili aile görüşlerinin incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi, 4*(2), 1-1.

Kirschner, P.A. & Karpinski, A.C. (2010). Facebook® and academic performance. *Computers in Human Behavior,* 26(6), 1237–1245.

Kocaman-Karoğlu, A. (2016). Okul öncesi eğitimde dijital hikâye anlatımı üzerine öğretmen görüşleri. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry, 7*(1), 175-205.

Kocayürük, A. (2000). *İlköğretim öğrencilerinin sosyal becerilerini geliştirmede dramanın etkisi.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Koçak, N. & Tepeli, K. (2004). 4-5 yaş çocuklarının sosyal ilişkiler ve işbirliği davranışlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi I. Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongre Kitabı 2,* 9-13.

Koglin, U. & Petermann, F. (2011). The effectiveness of the behavioural training for preschool children. *European Early Childhood Education Research Journal, 19*(1), 97-111.

Köyceğiz, M. & Özbey, S. (2018). Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin iletişim becerileri ve çatışma eğilimleri ile çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 11(55), 654-659.

Kucirkova, N. (2014). iPads in early education: separating ass umptions and evidence. *Frontiers in Psychology, 5*, 715.

Kurt, F. (2007). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden beş-altı yaş çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine proje yaklaşımlı eğitim programlarının etkisinin incelenmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kuzgun, H. & Özdinç, F. (2017). Okul öncesi eğitimde teknoloji kullanımına yönelik öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 10(2), 83-102.

Ladd, G. W. (1999). Peer relationships and social competence during early and middle childhood. *Annual Review Psychology, 50*, 333-359.

Ladd, G.W. & Price, J.M. (1987). Predicting children's social and school adjustment following the transition from preschool to kindergarten. *Child Development, 58,* 1168–1189.

Ladd, G.W. (1990). Having friends, keeping friends, making friends, and being liked by peers in the classroom: predictors of children's early school adjustment? *Child Development, 61,* 1081–1100.

Lane, K. L. (1999). Young students at risk for antisocial behavior: The utility of academic and social skills interventions. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders,* 7(4), 211-223.

Lane, K. L.,Givner, C.C. & Pierson, M. R. (2004). Teacher expectations of student behavior: Social skills necessary for success in elementary school classrooms. *Journal of Special Education,* 38, 104-111.

Lane, K.L.,Stanton-Chapman, T., Jamison, K. R. & Phillips, A. (2007). Teacher and parent expectations of preschoolers' behavior: Social skills necessary for success. *Topics in Early Childhood Special Education, 27*(2), 86-97.

Liau, A. K.,Khoo, A., & Ang, P. H. (2008). Parental awareness and monitoring of adolescent internet use. *Current Psychology: A Journal for Diverse Perspectives on Diverse Psychological Issues, 27*(4), 217–233.

Luczynsk, K. C. & Hanley, G. P. (2013). Preventıon of problem self control skılls to preschoolers. *Journal of Applied Behavior Analysis, 46*(2), 355-368.

Maden, M. T. (2019). *Okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin teknoloji kullanımlarının çocukların teknoloji kullanıma etkisi.*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Matson, J. L., Rotatori, A. F.& Helsel, W. J. (1983). Development of a rating scale to measure social skills in children: the matson evaluation of social skills with youngsters (MESSY). *Behavioral Research and Theory, 21*(4), 335-340.

McClellan, D. E. & Katz, L. G. (2001). Assessing young children's social competence. ERIC Digest:ERIC.

McClelland, M. M. & Morrison, F. J. (2003). The emergence of learning-related social skillsin preschool children. *Early Childhood Research Quarterly, 18*(2), 206-224.

Menteşe, M. (2013). *Sosyal medya eğitim ve araçlarının eğitimde kullanımına ilişkin okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin görüşleri.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Merrel, K. W. & Wolfe, T. H. (1998). *The relatinship of teacher-reated social skills deficit and ADHD characteristics among kindergarten-age children.* Psychology in the Schools, *35*(2), 101-109.

Morahan-Martin, J. (2005). Internet abuse: addiction? disorder? symptom? alternative explanations. *Social Science Computer Review, 23*(1), 39–48.

Muhammad, N. M., Schneider, M., Hill, A. & Yau, D. M. (2019). How the use of iPad and smartphones creates social isolation. In Society for Information Technology and Teacher Education International Conference, 1060-1065. Association for the Advancement of Computing in Education (AACE).

Mustafaoğlu, R., Zirek, E., Yasacı, Z. & Özdinçler, A. R. (2018). Dijital teknoloji kullanımının çocukların gelişimi ve sağlığı üzerine olumsuz etkileri. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions, 5*(2), 1-21.

Mustafaoğlu, R. & Yasacı, Z. (2018). Dijital oyun oynamanın çocukların ruhsal ve fiziksel sağlığı üzerine olumsuz etkileri. *Bağımlılık Dergisi, 19*(3), 51-58.

Nathanson, A.I.,Sharp, M.L., Alade´ F., Rasmussen, E.E. & Chrısty, K. (2013). The relation between television exposure and theory of mind among preschoolers. *Journal of Communication, 63*(2013), 1088–1108.

O'Keeffe, G.S. & Clarke-Pearson, K. (2011). Clinical report-the impact of social media on children, adolescents, and families. *Pediatrics, 127*, 800-804.

Ogelman, H. G.,Önder, A., Seçer, Z. & Erten, H. (2013). Anne tutumlarının 5-6 yaş çocuklarının sosyal becerilerini ve okula uyumlarını yordayıcı etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 29*, 143-152.

Ogelman, H. G. & Topaloğlu, Z. Ç. (2014). 4-5 yaş çocuklarının sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı düzeyleri ile anne-babalarının ebeveyn özyeterliği algısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 14*(1), 241-271.

Ogilvy, C. M. (2000). *Social skills training with children and adolescence: A review of the evidence on effectiveness.* New York : Taylor& Francis.

Omrak, C. (2019). *Okul öncesi dönem çocuklarının bağlanma örüntüleri ve duygu düzenleme becerilerinin teknoloji kullanımıyla ilişkisi.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Önder, A. (2004). *Konuşarak ve dinleyerek anlaşalım.* İstanbul: Morpa Kültür.

Özbey, S. (2009). *Anaokulu ve anasınıfı davranış ölçeğinin geçerlik güvenirlik çalışması ve destekleyici eğitim programının etkisinin incelenmesi.* YayımlanmamışDoktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Özbey, S. (2010). Okul öncesi çocuklarda uyum ve davranış problemleriyle başa çıkmada ailenin rolü. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 6*(22), 9-18.

Özbey, S. (2012a). Ebeveynlerin evlilik uyumu ve Algıladıkları sosyal destek ile altı yaş çocuklarının problem davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(1), 43-62.

Özbey, S. (2012b). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylık çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışlarının okul ve ev ortamına göre incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Yayını,* 23(2), 21-32.

Özkılıç-Kabul, N. D. (2019). *Üç yaş çocuklarda teknolojik alet kullanımının sosyal beceri, oyun becerisi ve dil gelişimi üzerindeki etkilerinin incelenmesi.* Doktora Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Özmen, B. (2012). *Sosyal ağ destekli uzaktan eğitim uygulamalarının öğrenci başarısı ve görüşlerine etkisi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.

Özsoy, D. & Atılgan, S.S. (2018). Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki 0-8 yaş grubu çocukların internet kullanımı ve bu kapsamda ebeveyn arabuluculuğu: nitel bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 11*(2), 96-125.

Öztürk, A. (2008). *Okulöncesi eğitimin ilköğretim 1. ve 3. Sınıf öğrencilerinin sosyal becerilerine etkisinin incelenmesi.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Özyürek, A. & Ceylan, Ş. (2014). Okul öncesi çocuklarda sosyal becerilerin desteklenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *35*(1), 99-114.

Özyürek, A. (2015). Okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeyleri ile anne tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 206 (Bahar), 106-120.

Parker, J. G.,& Asher, S. R. (1993). Friendship and friendship quality in middle childhood: links with peer group acceptance and feelings of loneliness and social dissatisfaction. *Developmental Psychology*, 29, 611- 621.

Parsak, B. (2015). *Ebeveyn tutumları ile okul öncesi dönem çocuklarının davranış problemleri arasındaki ilişkide çocukların empati ve sosyal beceri düzeylerinin rolü.* YayımlanmamışYüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Pekdoğan, S. (2016a). 5-6 yaş çocukların sosyal becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16*(4), 1946-1965.

Pekdoğan, S. (2016b). Hikaye temelli sosyal beceri eğitim programının 5-6 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin gelişimine etkisinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi, 41*(183), 305-318.

Plowman, L.,McPake, J., Stephen, C.(2010). The technologisation of chilhood? Young children and technology in the home. *Children Society*, 24(1), 63-74.

Poulou, M. S. (2017). The relation of teachers' emotional intelligence and students' social skills to students' emotional and behavioral difficulties: a study of preschool teachers' perceptions. *Early Education and Development, 28*(8), 996-1010.

Profeta, Y. (2002). *Çocuğun davranış problemleri ile ebeveyn çatışmasını algılayışı arasındaki ilişki.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.

Radesky J.S., Schumaer J. & Zuckerman B. (2015). Mobile and interactive media use by young children:the good,the bad,and the unknown. *Pediatrics 135*(1),1-3.

Roseberry, S.,Hirsh-Pasek, K., &Golinkoff, R. M. (2014). Skype me! Socially contingent interactions help toddlers learn language. *Child Development, 85*(3), 956-970.

RTÜK (2013). Türkiye'de çocukların medya kullanma alışkanlıkları araştırması. *1. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi, 1.*

Ryder, V. (1995). *Parents and their children (Third edition).* Illinois: The Goodheart- Willcox Company.

Saitoğlu, R. (2020). *Okul öncesi çocukların sosyal becerileri ile problem davranışlar ve akran ilişkilerinin sosyo-demografik değişkenlere göre incelenmesi.* Yayımlanmamış Yüksel Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Samancı, O. & Diş, O. (2014). Sosyal becerileri zayıf olan ilkokul öğrencilerinin tutum ve davranışlarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 22*(2), 573-590.

Samancı, O. (2016). *Okul ve hayat başarısında ailenin rolü*. Erzurum: Nitel.

Samancı, O. ve Uçan, Z. (2017). Çocuklarda sosyal beceri eğitimi. Atatürk Üniversitesi *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 21(1), 281-288.

San-Bayhan, P. & Artan, İ. (2007). *Çocuk gelişimi ve eğitimi.* İstanbul: Morpa Kültür.

Sapsağlam, Ö. & Ömeroğlu, E. (2015). Okul öncesi öğretmenlerinin eğitim programlarında değerler eğitimine yer verme düzeylerinin belirlenmesi. *International Journal Of Eurasia Social Sciences, 6*(21), 244-264.

Senemoğlu, N. (1994). Okulöncesi eğitim programı hangi yeterlikleri kazandırmalıdır?.*Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 10, 21-30.

Senemoğlu, N. (2007). *Gelişim öğrenme ve öğretim (kuramdan uygulamaya).* Ankara: Gönül.

Senemoğlu, N. (2009). *Gelişim öğrenme ve öğretim: kuramdan uygulamaya.* Ankara: Pegem A.

Sergin, C. & Giverts, M. (2003). Handbook of communication and social interaction skills. J. O. Grene, B. R. Burleson (Eds.), *Methods of social skills training anddevelopments* (pp. 135-179). London: Lawrence Erlbaum.

Sevinç, M. (2005). *Kendine güven ve başarı.* İstanbul: Morpa Kültür.

Seyhan, D. & Zincir, H. (2009). Tutuklu / hükümlü gençlerin benlik saygısı düzeyleri ile aile özelliklerinin incelenmesi ve aralarındaki korelasyonun belirlenmesi. *Aile ve Toplum, 11*(5), 7-24.

Sinoğlu-Günden, T. (2018). *Okul öncesi öğretmenlerinin sınıflarındaki çocukların problem davranışlarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Smith, C.L.,Calkins, S.D. & Keane, S.P. (2006). The relation of maternal behavior and attachment security to toddlers' emotions and emotion regulation. *Research in Human Development, 3*(1), 21-31.

Smogorzewska, J. & Szumski, G. (2017). Developing preschoolers' social skills: the effectiveness of two educational methods. *International Journal of Disability, Development and Education, 65*(3), 318-340.

Spinrad, T.L.,Eisenberg, N., Gaertner, B., Popp, T., Smith, C.L., Kupfer, A., Greving, K., Liew, J. & Hofer, C. (2007). Relations of maternal socialization and toddler's effortful control to children's adjustment and social competence. *Developmental Psychology, 43*(5), 1170-1186.

Stanley, M. (2010). *Çocuk ve beceri.* İstanbul: Ekinoks.

Subrahmanyam, K.,Kraut, R. E., Greenfield, P. M. & Gross, E. F. (2000). The impact of home computer use on children's activities and development. *The Future of Children, 10*, (2), 123-144.

Şahin, B. (2006). *Okul öncesi dönemde bilgisayar destekli fen öğretimi ve etkilerininincelenmesi*. YayımlanmamışYüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Şahin, C. (2001). Sosyal beceri ve sosyal yeterlik. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 2*(1), 9-19.

Şahin, M. C.,Taş, I., Gürgah Oğul, İ., Çilingir, E. & Keleş, O. (2015). Tablet bilgisayarların okul öncesi eğitimde destek materyali olarak kullanılmasının incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15*(2), 335-348.

Taner-Derman, M. & Başal, H. A. (2013). Okul öncesi çocuklarında gözlenen davranış problemleri ile ailelerinin anne-baba tutumları arasındaki ilişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2*(1), 115-144.

Tarasova, K.S. (2016). Development of socio-emotional competence in primary school children. *Procedia - Social and Behavioral Sciences, 233,* 128-132.

Toksoy, K. (2018). *Dijital medyanın 18 ay - 3 yaş arasındaki çocukların gelişimine etkisi.* Uzmanlık Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Tomris, G. (2012). *Problem davranışları önlemede başarıya ilk adım erken eğitim programı anaokulu versiyonuna yönelik öğretmen, veli ve rehberlerin görüşleri.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Tunçeli, H. İ. & Akman, B. (2014). Anaokullarına devam eden 6 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin okul olgunluklarına etkilerinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 3*(4), 333-341.

Turan, D.E. & Aral, N. (2008). *A study on the vimsel perception behaviour of 60-71 mounth children in low socio-economic level who atend and don't attend preschool* (Konya city sample) change and challenge in education (Edi. L.S. Woodcock). A Them Institute For Education And Research, p:87-100. Hard Back, Atiner.

Tutkun, C. & Dinçer, Ç. (2015). Okul öncesi dönem çocuklarının başarısı için çok önemli görülen sosyal becerilere ilişkin beklentilerin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 48*(1), 65-85.

TÜİK (2013). 6-15 yaş grubu çocuklarda bilişim teknolojileri ve medya. https://yenimedya.wordpress.com/2013/08/25/06-15-yas-grubu-cocuklarda-bilisim-teknolojileri-kullanimi-ve-medya-2013/sayfasından erişilmiştir.

Uluser-İnan, N. (2003). *Okul öncesinde bilgisayar kullanımı*. M. Sevinç (Ed.), *ErkenÇocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar* (s. 212-219) içinde. İstanbul: Morpa.

Urfa, D. T. (2020). *Okul öncesi dönem çocuklarının gelişim düzeyleri üzerinde akıllı telefon/tablet kullanım alışkanlıklarının ve buna yönelik anne baba tutumlarının rolü.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Uyanık-Balat, G.,Şimşek, Z. & Akman, B. (2008). Okul öncesi eğitim alan çocukların davranış problemlerinin anne ve öğretmen değerlendirilmeleri açısından karşılaştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 34* (34), 263-275.

Uysal, A. & Kaya-Balkan, İ. D. (2015). Sosyal beceri eğitimi alan ve almayan okul öncesi çocukların, sosyal beceri ve benlik kavramı düzeyleri açısından karşılaştırılması. *Psikoloji Çalışmaları, 35* (1), 27-56.

Uzamaz, F. (2000). *Sosyal beceri eğitiminin ergenlerin kişilerarası ilişki düzeylerine etkisi.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Uz-Baş, A. (2003). *İlköğretim 4. ve 5. sınıfta okuyan öğrencilerin sosyal becerileri ve okul uyumu ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Vahedi, S.,Farrokhi, F. & Farajian, F. (2012). social competence and behavior problems in preschool children. *Iranian Journal of Psychiatry,* 7(3), 126-134.

Vandewater, E. A, Lee, J. H. & Shim, M. S. (2005). Family conflict and violent electronic media use in school-aged children. *Media Psychology, 7*, 73–86.

Vernadakis, N.,Avgerinos, A., Tsitskari, E. & Zachopoulou, E. (2006). The use of computer assisted instruction in preschool education: making teaching meaningful. *Early Childhood Education Journal, 33* (2), 99-104.

Walker, H. M.,Mcconel, S., Holmes, D., Todis, B., Walker, J. & Golden, N. (1988). The Walker Social Skills Curriculum. The Accept Program. Austin, TX: Pro-Ed.

Wang, Y.S.,Wu, M.C. & Wang, H.Y. (2009). Investigating the determinants and age and gender differences in the acceptance of mobile learning. *British Journal of Educational Technology, 40*(1), 92-118.

Winsler, A. & Wallace, G. L. (2002). Behavior problems and social skills in preschool children: parent-teacher agreement and relations with classroom observations. *Early Education and Development, 13*(1), 41-58.

Yalçın, V. & Erden, Ş. (2018). Okul öncesi çocuklarının akıllı cihaz kullanma durumları üzerine ebeveyn algılarının incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 20*(2), 461-480.

Yanpar-Yelken, T. (2015). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı (15. Baskı).* Ankara: Anı.

Yatkın, Ş. (2012). *Grupla psikolojik danışma programının tutuklu ve hükümlü gençlerin sosyal becerilerine ve özsaygı düzeylerine ilişkin algılarına etkisi.* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yavuzer, H. (1995). *Çocuk psikolojisi.* İstanbul: Remzi.

Yavuzer, H. (2001). *Anne baba okulu*. İstanbul: Remzi.

Yengil, E.,Döner Güner, P. & Topakkaya, Ö. K. (2019). Okul öncesi çocuklarda ve ebeveynlerinde teknolojik cihaz kullanımı. *MKÜ Tıp Dergisi, 10* (36), 14-19.

Yiğit, R. & Yılmaz, H. (2011). İlköğretim II. kademe öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *AhmetKeleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi 31,* 335-347.

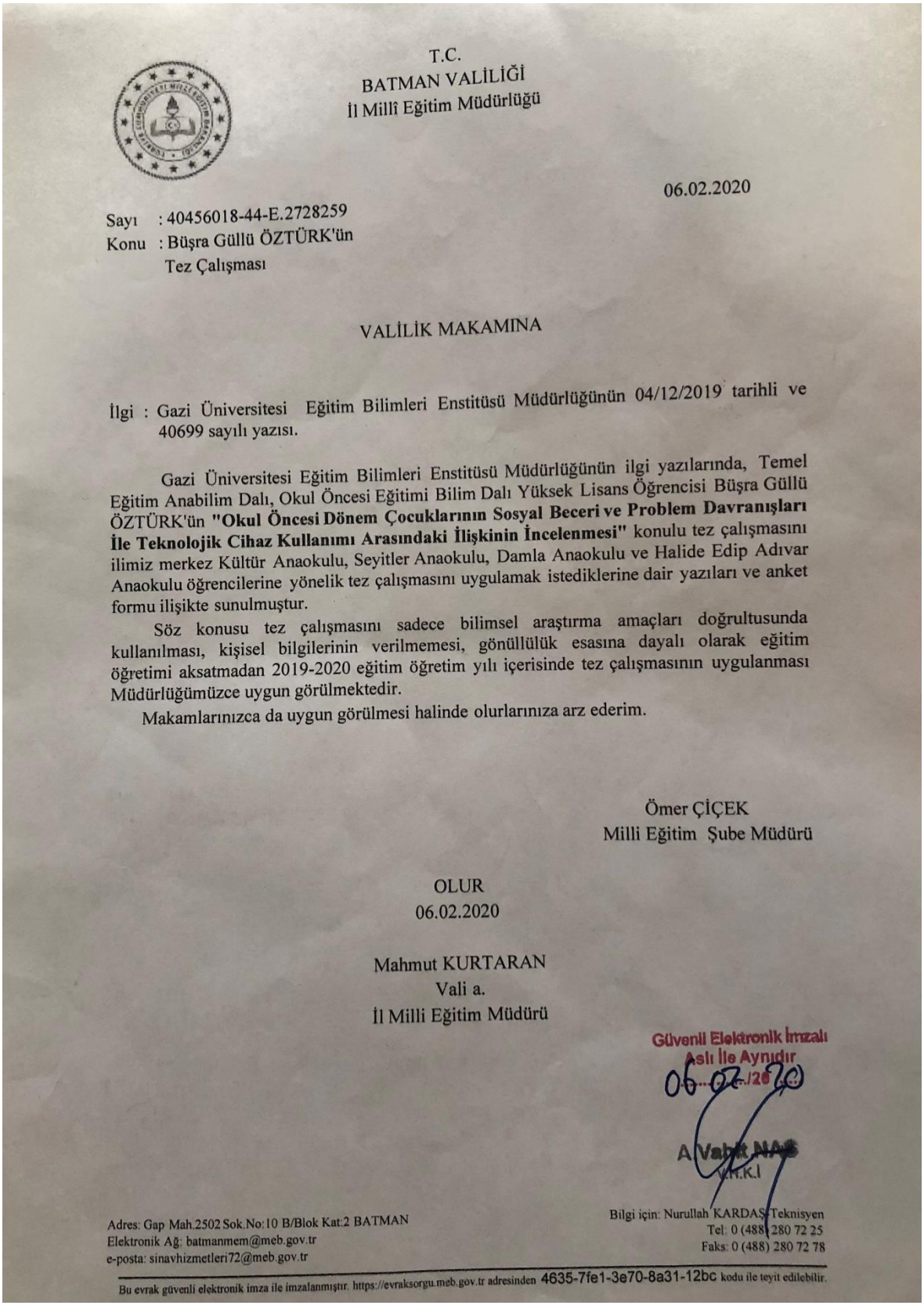
Yörükoğlu, A. (1997). *Çocuk ruh sağlığı.* İstanbul: Özgür.

Yüksel, G. (1999). Sosyal beceri eğitiminin üniversite öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi,* 2(11), 37-47.

Yüksel, G. (2004). *Sosyal beceri envanteri el kitabı.* Ankara: Asil.

EKLER

EK-1.Milli Eğitim İzin Yazısı

T.C.
BATMAN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

06.02.2020

Sayı : 40456018-44-E.2728259
Konu : Büşra Güllü ÖZTÜRK'ün
Tez Çalışması

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğünün 04/12/2019 tarihli ve 40699 sayılı yazısı.

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğünün ilgi yazılarında, Temel Eğitim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Büşra Güllü ÖZTÜRK'ün **"Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sosyal Beceri ve Problem Davranışları İle Teknolojik Cihaz Kullanımı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi"** konulu tez çalışmasını ilimiz merkez Kültür Anaokulu, Seyitler Anaokulu, Damla Anaokulu ve Halide Edip Adıvar Anaokulu öğrencilerine yönelik tez çalışmasını uygulamak istediklerine dair yazıları ve anket formu ilişikte sunulmuştur.

Söz konusu tez çalışmasını sadece bilimsel araştırma amaçları doğrultusunda kullanılması, kişisel bilgilerinin verilmemesi, gönüllülük esasına dayalı olarak eğitim öğretimi aksatmadan 2019-2020 eğitim öğretim yılı içerisinde tez çalışmasının uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Ömer ÇİÇEK
Milli Eğitim Şube Müdürü

OLUR
06.02.2020

Mahmut KURTARAN
Vali a.
İl Milli Eğitim Müdürü

Güvenli Elektronik İmzalı
Aslı İle Aynıdır
06.02.2020

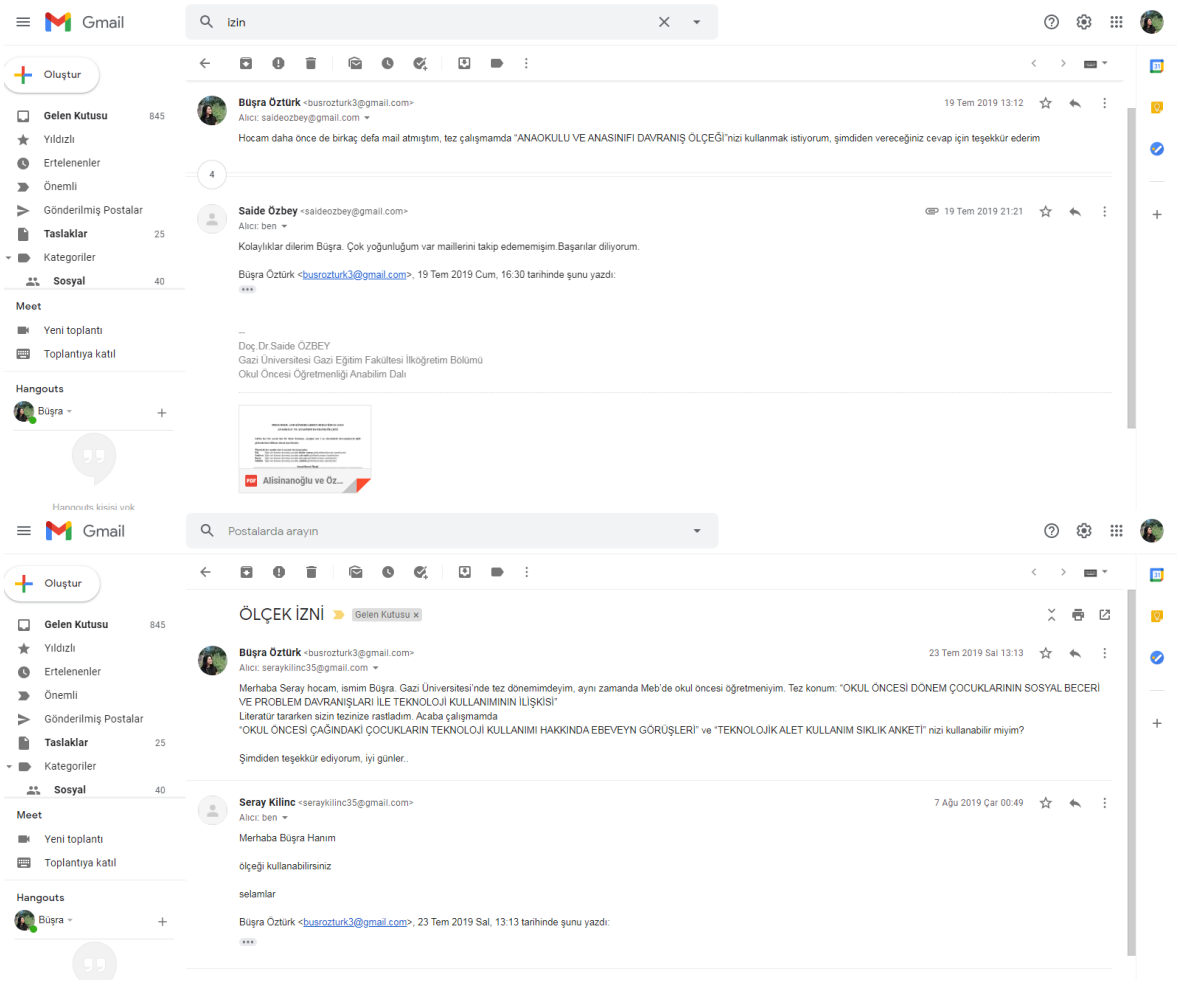
A.Vahit NAS
M.K.I

Adres: Gap Mah.2502 Sok.No:10 B/Blok Kat:2 BATMAN
Elektronik Ağ: batmanmem@meb.gov.tr
e-posta: sinavhizmetleri72@meb.gov.tr

Bilgi için: Nurullah KARDAŞ Teknisyen
Tel: 0 (488) 280 72 25
Faks: 0 (488) 280 72 78

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden 4635-7fe1-3e70-8a31-12bc kodu ile teyit edilebilir.

EK-2.İzin Yazısı

EK-3.Genel Bilgi Formu

GENEL BİLGİ FORMU

Sayın ebeveyn,

Bu araştırma; okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışları ile teknolojik cihaz kullanımı arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan bir yüksek lisans tez çalışmasıdır. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi sizlerin sorulara vereceği samimi cevaplara bağlıdır. Bu nedenle her soruyu özenle cevaplamanız çok önemlidir. İsteğiniz doğrultusunda araştırmanın özeti mail adresinize gönderilecek olup bu anketteki sorulara vereceğiniz cevaplar kesinlikle gizli tutulacak ve araştırmanın amacı dışında kullanılmayacaktır. Lütfen soruları okuduktan sonra sizin için uygun olan şıkkı işaretleyiniz. Araştırmaya sağlayacağınız katkı ve desteğiniz için teşekkür ederim.

Saygılarımla,
Büşra Güllü Öztürk
Gazi Üniversitesi
busrozturk3@gmail.com

Çocuğunuzun cinsiyeti Kız ( ) Erkek ( )

Çocuğunuzun yaşı (*Lütfen Yazınız*)……

Çocuğunuzun devam ettiği okul türü Özel ( ) Devlet ( )

Cinsiyetiniz Kadın ( ) Erkek ( )

Yaş aralığınız 35 ve altı ( ) 36-45( ) 46 ve üstü ( )

Öğrenim Durumunuz İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Üniversite ( ) Lisansüstü ( )

Kaç çocuğunuz var? 1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 4 ve üstü ( )

Aşağıdakilerden hangileri evinizde bulunur?

( )Masaüstü Bilgisayar ( ) Laptop ( ) Tablet ( ) Akıllı telefon ( ) Diğer ()

Evinizde İnternet Bağlantısı Var mı? Var ( ) Yok ( )

Kaç yıldır bilgisayar kullanıyorsunuz?

Bir yıldan az ( ) 1 yıl ( ) 2 yıl ( ) 3 yıl ( ) 3 yıldan fazla ( )

Çocuğunuz ilk defa teknolojik aletleri kullanmaya kaç aylık başladı?

12 ( ) 24( ) 32( ) 48( ) 60( ) 72( )

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...